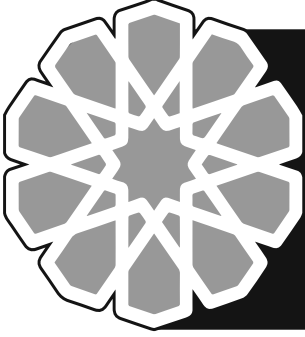

ISSN: 1302-5759

TOURAJ

www.turizmakademik.com

**TURİZM
AKADEMİK
DERGİSİ**

TOURISM ACADEMIC JOURNAL

**CİLT 1, SAYI 1, GÜZ 2014
VOLUME 1, ISSUE 1, FALL 2014**

Dergi Hakkında

Turizm Akademik Dergisi 2000-2006 yılları arasında yayınlanmış, sonrasında akademik faaliyetlerine ara vermiş bilimsel hakemli bir dergidir. Derginin uluslararası düzeyde yeniden yayınlanmasına karar verilmiş ve akademik çalışma kabul edilmeye başlanmıştır. Dergi, turizm alanı odaklı disiplinlerarası bir dergi niteliğindedir. Turizm Akademik Dergisi'nin temel amacı; turizm disiplinine teorik ve pratik açılardan katkı sağlayacak, tarafsızlık ilkesi çerçevesinde hazırlanmış, bilim etiği ilkelerine bağlı ve çözüm odaklı çalışmaların yayınlanmasıdır. Turizm Akademik Dergisi yılda iki kez yayınlanan, uluslararası ve hakem denetimli bir dergidir. Dergi, turizm temel alanıyla ilgili hazırlanmış olan yazıların paylaşılabilceği geniş kapsamlı bir platform niteliğindedir.

İmtiyaz Sahibi:

Dr. Muharrem TUNA
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Editör ve Yazı İşleri Müdürü:

Dr. Muharrem TUNA
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Eş-Editör:

Dr. Mithat ÜNER
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Editör Yardımcıları:

Dr. Murat YEŞİLTAŞ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, TÜRKİYE

Dr. Pelin KANTEN
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, TÜRKİYE

Yayın Kurulu Sekreteri:

Arş. Gör. Mert GÜRLEK
Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE

Editörler Kurulu

- Dr. Akın AKSU, Akdeniz Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Zeynep ASLAN, Nevşehir Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Cevdet AVCIKURT, Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Doğan Yaşar AYHAN, Başkent Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Cemalettin AKTEPE, Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Şeymus BALOĞLU, University of Nevada, USA
- Dr. Orhan BATMAN, Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. İbrahim BİRKAN, Atılım Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Celil ÇAKICI, Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Cihan ÇOBANOĞLU, University of South Florida, USA
- Dr. Christina G. CHI, Washington State University, USA
- Dr. Tefvik DALGIÇ, University of Texas, USA
- Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Mithat Zeki DİNÇER, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Erdogan EKİZ, Al-Faisal University, SAUDI ARABIA
- Dr. Issam GHAZZAWI, University of La Verne, USA
- Dr. Basak Denizci GUILLET, Hong Kong Polytechnic University, HONG KONG
- Dr. Ahmet GÜRBÜZ, Karabük Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Doğan GÜRSOY, Washington State University, USA
- Dr. Azize HASSAN, Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Murat HANÇER, Oklahoma State University, USA
- Dr. Selahattin KANTEN, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Nüzhet KAHRAMAN, İstanbul Ticaret Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA, Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. İsmail KIZILIRMAK, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Nazmi KOZAK, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Meryem Akoğlan KOZAK, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, Trakya Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Melih MADANOĞLU, Florida Atlantic University, USA
- Dr. Serdar ONGAN, University of South Florida, USA
- Dr. Fevzi OKUMUŞ, University of Central Florida, USA
- Dr. Marie PALLADINI, California State University, USA
- Dr. Oya Aytemiz SEYMEN, Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Özkan TÜTÜNCÜ, Dokuz Eylül Üniversitesi, TÜRKİYE
- Dr. Muzaffer UYSAL, Virginia Tech University, USA
- Dr. Atilla YÜKSEL, Adnan Menderes Üniversitesi, TÜRKİYE

Abone Bilgileri

Turizm Akademik Dergisi yılda iki kez yayınlanmaktadır. Abone bedelleri aşağıda sunulmuştur.

Kurum: 80 TL., Akademisyen: 60 TL., Öğrenci: 40 TL.

Sunum Kuralları

Turizm Akademik Dergisi'ne gönderilecek çalışmaların, "yayın ilkeleri"nin incelenmesinin ardından gönderilmeleri gerekmektedir. Dergiye ait "yayın ilkeleri", basılı derginin son bölümünde ve derginin internet sitesinde yer almaktadır.

Yayın Türü:

Sürelili Yayın

Turizm Akademik Dergisi

Adres: Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi 06830 Gölbaşı ANKARA

Tel: 0312 485 14 60 / 330

E-Posta: info@turizmakademik.com

Baskı Hazırlık ve Dergi Tasarım

DETAY YAYINCILIK

Adakale Sokak No: 14/1-5, Kızılay - Ankara

Tel: 0312 434 09 49

E-Posta: detayyay@gmail.com - Web: detayyayin.com.tr

Baskı:

Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi (Sertifika, 26649), 1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

İÇİNDEKİLER

İş Baskısı, İş-Serbest Zaman Çatışması, Meslek Memnuniyeti ve Yaşam Doyumu İlişkisi Üzerine Bir İnceleme <i>Serhat Adem SOP</i>	1 - 14
Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma <i>Makbule CİVELEK - Taner DALGIN - Hüseyin ÇEKEN</i>	15 -28
Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler <i>Ercan KARAÇAR - Mehmet Mert PASLI</i>	29 - 38
Conflict Management Methods of Managers: An Empirical Study of the Turkish Tourism Industry <i>Muharrem TUNA - Fatih TÜRKMEN</i>	39 - 54
Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi: Ön Lisans Düzeyinde Bir Uygulama <i>Melda HARBALIOĞLU - İpek ÜNAL</i>	55 - 65

BAŞLARKEN...

Turizm, ekonomik ve kültürel etkileri göz önüne alındığında, dünyanın önde gelen sektörleri arasında değerlendirilmektedir. Dünya genelinde her yıl milyonlarca insan turizm faaliyetlerine katılmakta ve ciddi bir ekonomik hareketlilik meydana getirmektedir. Bu duruma paralel olarak gelişen akademik çalışmalar da, nicelik ve nitelik açısından önemli artışlar göstermektedir.

Turizmin disiplinler arası yapısı, geçmişte bu dalın diğer bilim dallarının alt dalı şeklinde algılanmasına neden olmaktadır. Yapılan çalışmaların yayımlandığı dergilerin de, daha çok ilgili disiplinlere ait dergilerden oluştuğu görülmektedir. Özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren, dünya genelinde yayınlanan akademik içerikli turizm dergilerinin sayısı artmaya başladı. Bu artışta, yükseköğretim düzeyindeki turizm eğitim kurumlarının yaygınlaşması ve açılan yüksek lisans ve doktora programlarında üretilen bilgi düzeyinin artması önemli rol oynadı. Günümüzde kendi akademik rüştünü ispatlamaya başlayan ve bağımsız bir bilimsel disiplin olma yolunda hızla ilerleyen turizm alanında, çok sayıda ulusal ve uluslararası bilimsel dergi yayınlanmaktadır. Bu dergiler, bilim dünyasının önemli indekslerinde taranmaktadır. Turizm Akademik Dergisi de, sözkonusu dergi çeşitliliğini arttırmak ve bilim dünyasına katkı vermek amacıyla yayınlanacaktır.

Bundan tam 14 yıl önce, Turizm Akademik Dergisinin yayınına 2000 yılında değerli hocam Prof. Dr. Mithat Üner ile birlikte başlamıştık. O dönemde, Turizm Akademisyenlerinin bilimsel çalışmalarını yayınlacakları dergi bulmaları oldukça güçtü. Bu ihtiyaçtan hareketle derginin basımını kıymetli meslektaşım Doç. Dr. Cemalettin Aktepe'nin katkılarıyla beş yılı aşkın bir süreyle sürdürmüştük. Sonrasında yaşanan birtakım bürokratik sorunlar, istemeyerek de olsa derginin yayınına durdurmamıza neden olmuştu. 2014 yılı ile birlikte, Turizm Akademik Dergisinin basımına büyük bir heyecanla yeniden başlamış bulunuyoruz.

Derginin vizyonu, *“turizm alanında dünyada en fazla taranan, etki derecesi en yüksek dergiler arasında yer almak”* olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, yılda iki kez basılı ve çevrim içi yayın yapılması planlanmaktadır.

Turizm Akademik Dergisine, turizmin bağımsız bir disiplin olmasına ve teori üretmesine katkı sağlayan başta konaklama ve seyahat işletmeciliği, rekreasyon ve gastronomi olmak üzere, genel turizm, turizm ekonomisi, turizm sosyolojisi, turizm coğrafyası ve ilgili diğer disiplinlerde Türkçe veya İngilizce dillerinde hazırlanan çalışmalar kabul edilecektir. Sözkonusu alanlarda yapılan nitelikli çalışmalarınızı yayınlamak bizleri mutlu edecektir.

Yayın hayatına başlarken, başta editörler kurulunda yer almayı kabul ederek bizlere katkı veren tüm akademisyenlere ve özellikle dergi yönetiminde yer alan Prof. Dr. Mithat Üner'e, Yrd. Doç. Dr. Murat Yeşiltaşa, Yrd. Doç. Dr. Pelin Kanten'e ve Arş. Gör. Mert Gürleke şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Muharrem TUNA

Turizm Akademik Dergisi Editörü

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

İş Baskısı, İş-Serbest Zaman Çatışması, Meslek Memnuniyeti ve Yaşam Doymu İlişkisi Üzerine Bir İnceleme

Serhat Adem SOP^a

^a Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yunussemre Kampüsü, ESKİŞEHİR

Özet

Otel çalışanları üzerine yürütülen bu çalışmada iş baskısı, iş-serbest zaman çatışması, meslek memnuniyeti ve yaşam doymu arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. İş-serbest zaman çatışmasının yaşanmasında etkili olabilecek değişkenler, Karasek (1979) tarafından geliştirilen iş baskısı modelinde açıklanan “işin gerektirdikleri” ve “iş üzerindeki kontrol” olarak ele alınmıştır. Bodrum destinasyonunda yürütülen bu çalışmada, 12 otel işletmesinin 325 çalışanından anket tekniği ile veri toplanmıştır. Bu bağlamda, katılımcıların çoğunlukla 8 saatten fazla çalıştıkları ve düşük düzeyde iş-serbest zaman çatışması yaşadıkları anlaşılmıştır. Katılımcıların yaşam doyumlarının ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Veri setinin normal dağılım özelliği sergilememesinden dolayı, çalışmanın amacı doğrultusunda ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman Sıra Korelasyonu kullanılarak incelenmiştir. Bu durumda, işin gerektirdikleri ile iş-serbest zaman çatışması arasında ve iş üzerindeki kontrol ile yaşam doymu arasında pozitif ilişki gözlenmiştir. Ayrıca, meslek memnuniyeti ile iş üzerindeki kontrol ve yaşam doymu arasında pozitif ilişki; meslek memnuniyeti ile iş-serbest zaman çatışması arasında ise negatif ilişki tespit edilmiştir. Uzun mesailerin iş-serbest zaman çatışmasını arttırdığı, gelir düzeyindeki artışın ise iş serbest zaman çatışmasını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş baskısı, iş-serbest zaman çatışması, meslek memnuniyeti, yaşam doymu, Bodrum, otel çalışanları.

Abstract

This study was conducted on hotel employees and the aim of the study was investigating the relationship between job strain, work-to-leisure conflict, occupational satisfaction and life satisfaction. The factors which may affect hotel employees in experiencing work-to-leisure conflict were determined as “job demands” and “job control”, like in Karasek’s (1979) job strain model. The study was conducted in Bodrum destination and 325 questionnaires obtained from 12 hotel enterprises were analyzed. In this context, the results showed that most of the participants work over 8 hours and they have low degree of work-to-leisure conflict. The level of life satisfaction of the participants is average. Because of not exhibiting normal distribution of the obtained data, Spearman Rank Correlation was used for analyzing the variables. Consequently, the positively directed relationships between job demands and work-to-leisure conflict; job control and life satisfaction; job control and occupational satisfaction; occupational satisfaction and life satisfaction were determined. On the other hand, the negatively directed relationship between work-to-leisure conflict and occupational satisfaction was detected. Moreover, it was seen that long working hours increased the volume of work-to-leisure conflict, but conversely, the increase in the level of income decreased the volume of the mentioned conflict.

Keywords: Work-to-leisure conflict, occupational satisfaction, life satisfaction, Bodrum, hotel employees.

JEL CODE: J28, J81, L83

GİRİŞ

Diener ve ark. (1985) tarafından geliştirilen yaşam doyumu ölçeği, genel olarak bireylerin yaşamdan duydukları memnuniyet algısını değerlendirmektedir. Literatürde yaşam tatmini olarak da ifade edilen yaşam doyumu; “kişinin iş, serbest zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşama gösterdiği duygusal tepki” olarak tanımlanmaktadır (Hong & Giannakopoluos, 1994'den aktaran Lapa ve ark., 2012:54). Bu tanımda yer alan serbest zaman ise “temel ihtiyaçlar ile çalışma zamanı dışında kalan özgür zaman” olarak açıklanmaktadır (Karakoç & Taydaş, 2013:35). Dolayısıyla bireyin serbest zamana sahip olabilmesi ve bu zamanında özgürce faaliyetlere katılabilmesi, yaşamdan keyif alabilmesi açısından önem arz etmektedir.

1900'lü yılların başlarında dünya genelinde işçilerin haftada 60 saat olan çalışma saatleri zamanla 40 saate kadar inince; işe dayalı toplumsal baskılarda azalma görülmüş ve buna bağlı olarak bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılım düzeylerinde iyileşme yaşanmıştır (Applebaum, 1992'dan aktaran Saatçioğlu, 1997: 48). Özellikle modern yönetim anlayışının hakim olmaya başlamasıyla birlikte çalışana verilen önem artmış ve işgörenlerin milli ve dini bayramlara katılmalarına, hatta düğün vb. bazı özel günlerde izin yapmalarına sıcak bakılmaya başlanmıştır (Demir ve ark., 2013). Çalışanların serbest zamanını arttırıcı nitelikte olan tüm bu iyileşmeler, belki de *iş ile serbest zaman arasında yaşanan çatışmanın* şiddetini azaltmaya yönelik çabaların devam edeceğini göstermiştir. Nitekim çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik örneklerin sayısında hala artış yaşanmaktadır. İsveç'te mesai saatlerinin altı saate indirilmesi yönündeki denemeler⁶ bu durumun somut bir örneğidir.

Emek yoğun bir niteliğe sahip olan turizm sektörü; uzun mesai saatleri, aşırı iş yükü, müşteriler ile yoğun iletişim kurma ve yüksek düzeyde duygusal emek gerektirmesi nedeniyle çalışanlar açısından oldukça stresli bir çalışma ortamı yaratmaktadır (Tsaur & Tang, 2012). İşin gerektirdikleri bağlamında ele alındığında, turizm sektörünün bu yapısının özellikle otelcilik alanında geçerli olduğu görülmektedir. Bu stresli ve yoğun emek gerektiren ortamda otel çalışanları, serbest zaman faaliyetlerine katılabilecek enerji, ruhsal durum ve zamana sahipler midir? Buna bağlı olarak, bireyler tarafından *iş-serbest zaman çatışması* yaşanmakta mıdır? Peki, bu çatışma otel çalışanlarının *meslek memnuniyetlerine* ve *yaşam doyumlarına* etki etmekte midir?

Bu çalışmanın amacı, otel çalışanlarının iş baskısı ve iş-serbest zaman çatışmasına ilişkin algıları ile mes-

lek memnuniyetleri ve yaşam doyumları arasında nasıl bir ilişki olduğunu açıklamaktır. Bu bağlamda Karasek (1979) ile Wong & Lin'in (2007) çalışmaları incelenerek; otel çalışanlarının iş-serbest zaman çatışması yaşamalarında etkili olabilecek faktör olarak *işin gerektirdikleri (job demands)*, söz konusu çatışmanın etkisini azaltabilecek faktör olarak ise *iş üzerindeki kontrol (job control)* değişkenleri ele alınmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İş Baskısı (İşin Gerektirdikleri ve İş Üzerindeki Kontrol)

İşin gerektirdikleri (*job demands*) ve iş üzerindeki kontrol (*job control*), Karasek'in (1979) çalışmasında ele alınan *iş baskısı modelini*⁷ açıklayan iki unsurdur. İşin gerektirdikleri; hızlı çalışma, aşırı çalışma, yapılacak işin fazlalığı, aşırı iş yükü, işi bitirmek için yetersiz zaman ve kendine zaman ayıramama gibi unsurlardan oluşmaktadır (Karasek, 1979). İş üzerindeki kontrol ise işgörenin çalışma saatleri, zamanlama, izin günü, mola gibi iş dışı faaliyetler ve benzeri konular üzerindeki potansiyel kontrolünü ve karar almadaki özgürlüğünü; yani söz sahipliğini açıklamaktadır (Karasek, 1979; Dwyer & Ganster, 1991; Wong & Lin, 2007).

İşin gerektirdikleri karşısında işgörenin kontrol edemediği durumların oluşmasıyla birlikte stres belirtileri gözlenmektedir. İşin gerektirdiklerinin karşısında iş üzerindeki kontrolün yetersiz kalması, bireyde kardiyovasküler rahatsızlıkların ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Karasek ve ark., 1988; Schwartz ve ark., 1988). Yüksek baskı gerektiren işlerde çalışanların psikolojik sorunlar yaşamaları, daha düşük düzeyde iş tatminine sahip olmaları, daha fazla tükenmişlik sergilemeleri de bu durumun diğer çıktıları olarak dikkat çekmektedir (Van der Goef & Maes, 1999). Restoran müşterilerinin yoğun talepleri karşısında garsonların bazı stres belirtilerini sergilemeleri bu duruma uygun bir örnektir (Karasek, 1979). Dolayısıyla iş üzerindeki bireysel kontrol, yaşanan stresin dengede tutulabilmesi açısından önem arz ettiği gibi işin gerektirdiklerinin olumsuz çıktılarını (stres vb.) da hafifletici bir etkiye sahiptir (Van der Goef & Maes, 1999).

Turizm sektörünün emek yoğun yapısı nedeniyle uzun çalışma saatleri, yoğun emek harcama ve sosyalleşmeyi engelleyen mesailerde çalışma gibi durumlarla karşılaşmaktadır (Law ve ark., 1995; Tsaur & Tang, 2012). Örneğin McFillen ve ark. (1986) tarafından 7 Job Demand-Control (JDC) olarak da bilinen bu modele 1980'li yıllarda destek (*support*) bileşeni de eklenmiştir. Böylece iş ortamında sosyal destek görmeyi de içeren JDCS modeli oluşturulmuştur (Johnson ve Hall, 1988). Ancak bu çalışmada sosyal destek unsuru incelenmemiştir.

⁶ <http://gundem.milliyet.com.tr/isvec-te-6-saatlik-mesai-denemesi/gundem/detay/1864730/default.htm> adresindeki 10.04.2014 tarihli haberdir.

yapılan bir araştırmada restoran yöneticilerinin işten ayrılma nedenleri; ücret, yönetim baskısı, çalışma saatleri ve iş baskısı olarak açıklanmıştır (Law ve ark., 1995). Bunun yanında konaklama, eğlence, dinlenme, yeme-içme gibi faaliyetlere olanak sağlayan otellerde, gerek çalışanlar gerekse yöneticiler açısından yoğun stres yaşadığını belirtmek mümkündür (Law ve ark., 1995).

Turizm sektöründe işin gerektirdiklerini yerine getirmekte engel sayılabilecek stres kaynaklarından bazıları; turist taleplerinin çalışanın kapasitesini aşması, yetersiz yabancı dil bilgisi nedeniyle iletişim güçlüklerinin ortaya çıkması ve düzensiz çalışma dönemleri gibi unsurlardır (Sarıışık, 2008). Diğer taraftan Ross (1993), otel çalışanları üzerinde etkili olan stres kaynaklarını mesai arkadaşları, baskı, çalışma koşulları ve müşteri-personel ilişkisi olarak ele almaktadır. Karatepe & Sökmen (2004) tarafından Türkiye'deki 3, 4 ve 5 yıldızlı otellerde çalışanlar üzerinde yapılan araştırmada ise iş tatmini, rol belirsizliği, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışmasının turist ile birebir etkileşimde olan otel çalışanlarının işten ayrılma niyetine etki edeceği vurgulanmaktadır. Bu durumda, turizm sektöründe (özellikle otelcilik alanında) karşılaşılan stres kaynaklarının bireylerin iş ortamındayken kontrol edemediği durumlardan da kaynaklanabileceği anlaşılmaktadır.

İş-Serbest Zaman Çatışması

Modern toplumlarda iş, insanlar için en temel ve önemli aktiviteler arasında yer almaktadır. Buna bağlı olarak iş, insan yaşamının merkezindedir ve son derece önemli bir yere sahiptir (Snir & Harpaz, 2002). Bu öneminde dolayı bireyin çalışma yaşamı bazı sosyo-psikolojik çıktılara neden olurken (Kelly, 1972), stres ve kardiyovasküler rahatsızlıklar gibi çıktılara olabilen çalışma yaşamı karşısında insanların serbest zamana verdiği önemde de ciddi bir artış yaşanmaktadır (Snir & Harpaz, 2002). Örneğin, Mulgan & Wilkinson (1995) tarafından İngiltere'de yapılan bir araştırmada, haftada 40 saatten fazla çalışan işgörenlerin bu süreden memnun olmadıkları, bu nedenle de daha az çalışmak istedikleri tespit edilmiştir (Snir & Harpaz, 2002). İngiltere'de yaşanan bu durum, özellikle geçtiğimiz 20 yıl içerisinde İrlanda, Fransa, İtalya ve Hollanda'da da kendisini göstermiştir. Kanadalı işçiler üzerinde Jamal (2004) tarafından yapılan bir araştırmada ise; hafta sonunda da çalışan işgörenlerin hafta sonu çalışmayanlara oranla daha fazla tükenmişlik, iş stresi ve bazı psikolojik rahatsızlıklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, serbest zaman ile yaşam kalitesi (Ngai, 2005), yaşam doyumu (Kovacs, 2007; Agyar, 2013) ve iş doyumu (Pearson, 1998; 2008) arasında pozitif ilişkinin bulunduğunu kanıtlayan araştırmalara da literatürde sıkça rastlanmaktadır (Gökçe & Orhan, 2011).

Değişen ve iyileşen yaşam şartları nedeniyle bireylerin gelir düzeylerinde, eğitim seviyelerinde ve serbest zamana sahipliklerinde iyileşmeler yaşanmıştır. Teknolojiye paralel olarak ulaşım sektörünün ciddi gelişmeler kaydetmesi, turizm sektöründe de etkisini göstermiş ve turizmi de kapsayan eğlenme-dinlenme amaçlı rekreasyonel faaliyetlere katılmak her birey için bir gereksinim haline almıştır (Serçek & Serçek, 2014). Dolayısıyla bu sektöre turist açısından bakıldığında; eğlence, dinlenme, gezilere katılma, yeni yerler keşfetme, alveriş vb. serbest zamana dayalı rekreatif faaliyetler ön plana çıkmaktadır. Ancak sektörün emek yoğun yapısı nedeniyle işgörenler açısından bir değerlendirme yapıldığında ise, yukarıda da belirtildiği üzere, uzun çalışma saatleri, iş yükü fazlalığı ve sosyalleşmeyi engelleyen mesailer gibi birçok durumla karşılaşmaktadır (Law & ark., 1995). 24 saat konaklama hizmeti verilmeye başlanması nedeniyle otel işletmelerinde mesai saatleri üç vardiya olarak düzenlenmiş ve sekiz saatlik mesai dilimleri oluşturulmuştur. Ancak 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre; Türkiye'de turizm sektörü çalışanlarının %85'i sekiz saatten fazla çalışmaktadır. Bu nedenle işgörenler kendi özel hayatları için yeteri kadar zaman ayıramamakta ve sonraki mesai için enerji toplayacak zaman bulamamaktadır (Taner & Tetik, 2010).

İşin gerektirdiklerinin bireyin yaşamında baskın hale gelmesi durumunda; iş-yaşam dengesinin bozulması yani iş-yaşam çatışmasının ortaya çıkması beklenmektedir (Guest, 2002). Ayrıca, iş doyumunun düşük olması ve iş stresi gibi unsurlar ile iş-aile çatışması arasında ilişki olduğunu belirtmek de mümkündür (Anderson ve ark., 2002). İş-serbest zaman çatışmasını turizm sektöründe açıklamak için Anderson ve ark.'nın (2002) çalışmasından yola çıkan Wong & Lin (2007), işin gerektirdiklerini yerine getirmek için bireyin kendisine ayırdığı zamanın azalması, enerjisinin tükenmesi ve buna bağlı olarak serbest zaman aktivitelerine katılmaya fırsat üretememesi durumunda *iş-serbest zaman çatışmasının* yaşanacağını belirtmektedir. Dolayısıyla bireyin çalışmadığı zamanlarda serbest zaman aktivitelerine katılma isteği de azalırken, ailesi ya da arkadaşları ile birlikte zaman geçirme şansı da ortadan kalkabilmektedir (Wong & Lin, 2007).

Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu, sübjektif iyi oluş (*subjective well-being*) literatürüne dayanan bir konudur. Sübjektif iyi oluş literatürü; insanların neden kendi yaşamlarını olumlu yönden değerlendirdiklerinin üzerinde durmakta ve mutluluk, doyum, moral ve olumlu duygu gibi kavramları kapsamaktadır. Sosyal bilimciler tarafından insanların yaşamlarını olumlu olarak değerlendirmelerinde neyin etkili olduğu sorusunun gündeme

gelmesiyle birlikte yaşam doyumu kavramı ortaya çıkmış ve bireylerin kendi yaşamlarına ilişkin yargıları değerlendirilmeye başlamıştır (Moles & Bilgin, 1985'den aktaran Yetim, 1991).

Yaşam tatmini olarak da ifade edilen yaşam doyumu, Shin & Johnson (1978:478) tarafından "bireyin kendi belirlediği ölçütler bağlamında yaşam kalitesinin geniş çaplı bir değerlendirmesi" olarak tanımlanmaktadır. Hong & Giannakopuloos'a (1994) göre ise yaşam doyumunu "kişinin iş, serbest zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşama gösterdiği duygusal tepki" olarak açıklamaktadır (Lapa ve ark., 2012:54). Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere, Tatarkiewicz'in (1976) de belirttiği gibi, yaşam doyumu bireyin hayatında mutlu olabilmesi için önem arz eden bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Diener ve ark., 1985).

Literatürde yaşam doyumu konusunda yapılmış çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları yaşam doyumu ile serbest zaman doyumu (Brown & Frankel, 1993; Griffin & McKenna, 1998; Huang & Carleton, 2003; Nimrod, 2007; Lapa ve ark., 2012; Lapa, 2013), kişilik özellikleri (Hosseinkhanzadeh & Taher, 2013) ve serbest zaman özgürlüğü algısı (Poulsen ve ark., 2007; Poulsen ve ark., 2008; Agyar, 2013; Lapa, 2013) arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Yaşam doyumunun belirleyicisi olan faktörlerin evlilik, sağlık, iş, yaşama standartları, arkadaşlık ve serbest zaman olarak sınıflandırıldığı göz önüne alındığında (Agyar, 2013), bu faktörler arasından özellikle serbest zaman ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir.

Yaşam doyumu konusuna gösterilen ilginin son dönemlerde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Hosseinkhanzadeh & Taher (2013) tarafından yükseköğretim kurumlarındaki kadın işgörenlerin kişilik özellikleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda kişilik özelliklerinden dışadönüklük, özenli olma (işine bağlılık) ve açıklık ile yaşam doyumu arasında negatif ilişki tespit edilmiş, uzlaşma ile yaşam doyumu arasında ise pozitif ilişkinin bulunduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, yaşam doyumunun kişilik özelliklerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı çalışmada gelir ve eğitimin yaşam doyumu üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür (Hosseinkhanzadeh & Taher, 2013). Agyar'ın (2013) çalışmasında ise beden eğitimi ve spor okulu öğrencileri üzerine bir inceleme yapılmış ve yaşam doyumu, öz saygı düzeyi ve serbest zaman faaliyetlerine katılımında algılanan özgürlük arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Cinsiyete bağlı olarak yaşam doyumunda anlamlı farklılaşmanın gözlenmediği çalışmada, daha fazla serbest zaman faaliyetlerine katılan bireylerde yaşam doyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Lapa'nın (2013) çalışmasında ise

rekreasyonel faaliyet için parklara giden bireyler incelenmiş; yaşam doyumu, serbest zaman doyumu ve algılanan özgürlük arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

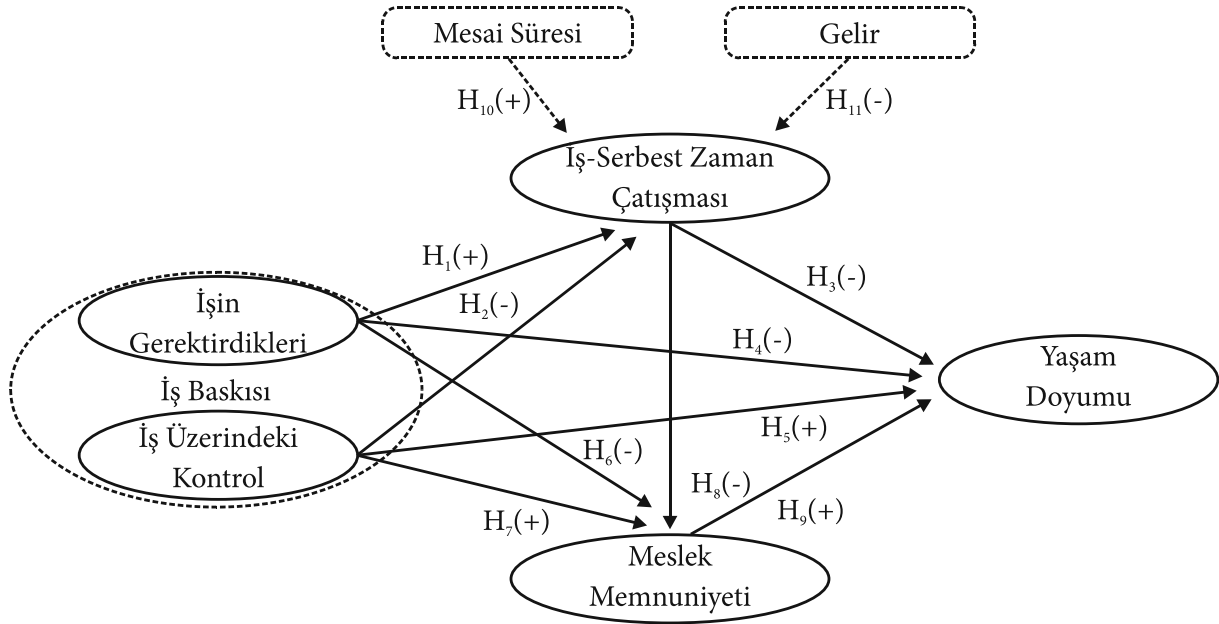
Yukarıdaki kavramsal çerçeveden yola çıkarak otel çalışanlarının iş baskısı ve iş-serbest zaman çatışmasına ilişkin algıları ile meslek memnuniyetleri ve yaşam doyumları arasında nasıl bir ilişki olduğunu açıklamak amacıyla araştırmanın hipotezleri Şekil 1'deki gibi kurulmuştur.

- H_1 : İşin gerektirdikleri ile iş-serbest zaman çatışması arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_2 : İş üzerindeki kontrol ile iş-serbest zaman çatışması arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_3 : İş-serbest zaman çatışması ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_4 : İşin gerektirdikleri ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_5 : İş üzerindeki kontrol ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_6 : İşin gerektirdikleri ile meslek memnuniyeti arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_7 : İş üzerindeki kontrol ile meslek memnuniyeti arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_8 : İş-serbest zaman çatışması ile meslek memnuniyeti arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- H_9 : Meslek memnuniyeti ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Araştırmada, otel çalışanlarının mesai süreleri ve gelir seviyeleri ile iş-serbest zaman çatışmasını yaşama düzeyleri arasında nasıl bir etkileşim olduğunu açıklamak amacıyla alt hipotezler olarak H_{10} ve H_{11} geliştirilmiştir:

- H_{10} : Mesai süresi ile iş-serbest zaman çatışması arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Hipotezleri

H_{11} : Gelir ile iş-serbest zaman çatışması arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Bodrum destinasyonunda faaliyet gösteren otellerde yürütülen bu çalışmada, bölgedeki otel çalışanları araştırmanın evreni olarak belirlenmiş ve 325 katılımcıdan oluşan örneklem grubundan veri toplanmıştır. Çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilerin ve araştırma modelinin daha önceden söz konusu evren için test edilmemiş olması nedeniyle ulaşılan sonuçların başta otel yöneticileri olmak üzere uygulamacılar ve araştırmacılar için önemli çıktılar sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formu, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların işin gerektirdikleri ve iş üzerindeki kontrol değişkenlerine yönelik algıları ile iş-serbest zaman çatışmasına yönelik algılarını ölçen ifadeler yer verilmiştir. Bu ifadeler yedi basamaklı (1-Tamamen katılmıyorum, 7-Tamamen katılıyorum) bir derecelendirme sistemi ile ölçülmüştür. Birinci bölümdeki bu ifadeler, Wong & Lin (2007) tarafından Karasek'in (1979) çalışmasından; iş-serbest zaman çatışması ise Anderson ve ark.'nın (2002) çalışmasından yine aynı araştırmacılar tarafından uyarlanarak kendi çalışmalarında

kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın anketinde yer alan ilk bölümün ifadeleri Wong & Lin'in (2007) çalışmasından Türkçe'ye uyarlanarak kullanılmıştır⁶.

Anketin ikinci bölümünde, katılımcıların yaşam doyumuna yönelik algıları Diener ve ark. (1985) tarafından geliştirilen *Yaşam Doymu Ölçeği* kullanılarak ölçülmüştür. Bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasının geçerlik ve güvenilirliği Köker (1991), Yetim (1991), Durak ve ark. (2010) tarafından test edilmiştir⁷. Ölçekte yer alan ifadeler, yine yedi basamaklı (1-Tamamen katılmıyorum, 7-Tamamen katılıyorum) bir derecelendirme sistemi ile ölçülmüştür. Anketin son bölümünde yaş ve cinsiyet gibi demografik soruların yanında; günde kaç saat çalışıldığı, unvan vb. betimleyici sorulara ve meslektan duyulan

6 Yazarlar ile e-posta aracılığıyla iletişime geçilmiş ve kullanılan anket formunun paylaşılması istenmiştir. Ancak yazarlar anket formunu göndermek yerine, çalışmanın (Wong & Lin, 2007: 730) içerisinde sunulan Tablo 1'in Türkçe'ye çevrilip kullanılması için izin vermişlerdir. Çeviri sürecinin ardından, kullanılacak nihai ölçeklerdeki ifadelerin anlaşılabilirliği öncelikle bir ders ortamında Anadolu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalının doktora öğrencileriyle; ardından üç öğretim üyesi ile bire bir görüşmeler yapılarak değerlendirilmiştir.

7 <http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/SWLS.html> adresinden SWLS'nin farklı dillerdeki uyarlamalarına ulaşmak mümkündür. Bu ortamda E. Diener tarafından önerilen Türkçe uyarlamasının sahibi ise M. Durak'tır. Bu çalışmada da ölçeğin yaratıcısı olarak bilinen E. Diener ile e-posta yoluyla iletişime geçilmiş ve kullanım izni alınmıştır. Bunun yanında, yazarın ölçeğin Türkçe uyarlamasının kullanımına ilişkin yönlendirmesi dikkate alınmış ve uyarlamasının sahibi olan M. Durak'tan da -yine e-posta aracılığıyla- izin istenmiştir.

memnuniyet düzeyine ("1-Hiç memnun değilim, 7-Çok memnunum" aralığında) ilişkin bir soruya yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları

Ölçekler	Güvenirlik Katsayısı (α)	İfade Sayısı
1. İş Baskısı	0,665	11
2. İş-Serbest Zaman Çatışması	0,910	5
3. Yaşam Doyumu	0,849	5
<i>Genel</i>	<i>0,757</i>	<i>21</i>

Araştırmanın evrenini, Bodrum'da faaliyet gösteren otel işletmelerindeki işgörenler oluşturmaktadır. Araştırma evreninin sayısal durumuna ilişkin net bir bilginin olmaması nedeniyle, olasılığa dayalı olmayan örneklem tekniklerinden amaçlı örneklem kullanılmıştır. Bu bağlamda, yürütülen araştırmaya ilgi gösteren toplam 12 otel işletmesinde anket uygulaması yapılmıştır. Yüksek sezonda çalışanlara ulaşmanın zorluğu nedeniyle, anket formları departman müdürlerine veya insan kaynakları birimlerine iletilmiştir. Bu durumda dağıtılan 500 anket formundan 336 tanesine yanıt alınabilmiş ve kayıp veri bulunan anketlerin çıkarılmasıyla birlikte toplam 325 anket analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada birden çok değişken arasındaki etkileşimlerin belirlenmesi söz konusu olduğundan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. SPSS 21 istatistik programının kullanıldığı çalışmada, parametrik ya da parametrik olmayan analiz tekniklerinden hangisinin kullanılacağını belirlemek amacıyla; katılımcılardan elde edilen verilerin normal dağılım özelliklerini taşıyıp taşımadığı incelenmiştir. Bu hususta, örneklem büyüklüğünün 50'den fazla olduğu çalışmalarda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testinin uygulanması önerildiğinden (Büyüköztürk, 2012, s. 42), bu çalışmada da verilerin normal dağılım özelliğine sahip olup olmadığını anlayabilmek amacıyla K-S testi uygulanmıştır. K-S testinin yanında Q-Q grafikleri de oluşturularak veri setinin normal dağılımına ilişkin gözlemler yapılmıştır. K-S testinden ulaşılan p değerlerinin 0.05 düzeyinden düşük olması ve Q-Q grafiklerinde de bu durumun gözlenmesi nedeniyle verilerin normal dağılım sergilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada, kurulan hipotezleri test etmek için parametrik olmayan analiz tekniklerinden kullanılması gerektiği anlaşılmış ve bu nedenle Spearman Sıra Korelasyonu uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerden sadece yaşam doyumu ölçeği birebir kullanılmış, diğerleri ise üç öğretim üyesi ve on kişiden oluşan bir doktora sınıfının görüşleri alınarak İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeklere ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de su-

nlmuştur. Tablo incelendiğinde, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu ($0,60 \leq \alpha \leq 0,80$) anlaşılmaktadır (Kalaycı, 2010:405).

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle katılımcılara ilişkin betimleyici bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2'de de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğu erkek (%64), 19-29 yaş grubunda (%59,1) (ortalama yaş: 27), bekâr (%76) ve yükseköğretim mezunlarından (%48,9) oluşmaktadır. Katılımcıların önemli bir bölümünün düşük gelir düzeyinde yer aldıklarını belirtmek mümkündür (%54,8). Katılımcıların çalıştıkları departmanlara bakıldığında, yiyecek içecek departmanı çalışanlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (%32,6). Katılımcıların çok önemli bir bölümü çalışan statüsünde istihdam edilmektedir (%67,6). Mesai süreleri incelendiğinde, 8 saatten fazla çalışanların yüksek oranda olması dikkat çekmektedir (%60). Son olarak katılımcıların genel anlamda mesleklerinden duydukları memnuniyet düzeyinin 7 puan üzerinden 5,14 olduğu görülmektedir.

Otel çalışanları bağlamında yapılan bu araştırmada çalışanların iş-serbest zaman çatışmasını yaşama düzeyleri ile yaşam doyumlarına ilişkin puanlar incelendiğinde (bkz. Tablo 3); 7'li derecelendirme üzerinden her bir ifadenin ortalamasının 4 puanı az da olsa aştığı görülmektedir. Bu durumda, otel çalışanlarının düşük düzeylerde de olsa iş-serbest zaman çatışmasını yaşadıkları ve orta düzeyde yaşam doyumuna sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4'te otel çalışanlarının gelir düzeylerindeki ve mesai sürelerindeki değişim ile iş-serbest zaman çatışması arasında nasıl bir ilişki bulunduğu incelenmiştir. Değişkenler arasında ilişkileri açıklamak üzere Spearman sıra korelasyonu kullanılmıştır. Tabloda asteriks (**) ile gösterilen değerler, değişkenler arasında %1 önem düzeyinde ilişki olduğu anlamına gelmektedir (Kalaycı, 2010: 123-124). Buna göre, yıllık gelir düzeyinde artış olduğunda iş-serbest zaman çatışmasında düşüş gözlenirken ($r=-0,195$); mesai sürelerinde artış olduğunda ise iş-serbest zaman çatışmasında da artış yaşandığı anlaşılmaktadır ($r=0,326$).

Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak üzere *Spearman sıra korelasyonu* kullanılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde; işin gerektirdikleri ile iş-serbest zaman çatışması arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki ($r=0,243$) olduğu, yani işin gerektirdikleri arttıkça iş-serbest zaman çatışmasında da artış yaşandığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Genel Bulgular*

Cinsiyet	n	%	Çalışılan Departman	n	%
Erkek	208	64	Önbüro	81	24,9
Kadın	113	35,1	Yiyecek İçecek	106	32,6
Yaş			Mutfak	32	9,8
18 ve altı	24	7,4	Kat hizmetleri	32	9,8
19-29	192	59,1	Muhasebe	22	6,8
30-40	74	22,8	Misafir İlişkileri	13	4
41 ve üzeri	18	5,5	Satış ve Pazarlama	8	2,5
Medeni Durum			İnsan Kaynakları	5	1,5
Bekâr	247	76	Teknik Servis	9	2,8
Evli	75	23,1	Güvenlik	6	1,8
Eğitim Düzeyi			Diğer	6	1,8
İlkokul	18	5,5	Görev Tanımı/Unvan		
Ortaokul	34	10,5	Çalışan	215	67,6
Lise	103	31,7	Şef	64	19,7
Önlisans	70	21,5	Müdür Yardımcısı	7	2,2
Lisans	89	27,4	Müdür	20	6,2
Yüksek Lisans	1	0,3	Genel Müdür	2	0,6
Doktora	1	0,3	Diğer	6	1,9
Yıllık Gelir (TL)			Mesai Süresi		
10.000 TL'den az	178	54,8	8 saatten az	2	0,6
10.000 – 19.999	68	20,9	8 saat	121	37,2
20.000 – 29.999	33	10,2	8 saatten fazla	195	60
30.000 – 39.999	18	5,5	Meslek Memnuniyeti	Ortalama	
40.000 TL ve üzeri	12	3,7		5,14 / 7	

*Kayıp veriler (boş bırakılan sorular) nedeniyle her bir değişken için n=325 olmayabilir.

İş üzerindeki kontrol ile yaşam doymu arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir ($r=0,460$). Böylece, iş üzerindeki kontrol sahipliğinin artmasıyla birlikte otel çalışanlarının ya-

şam doymularında da artış yaşandığı anlaşılmaktadır. İş üzerindeki kontrol ile meslek memnuniyeti arasında orta düzeyde pozitif ilişki ($r=0,378$) ve meslek memnuniyeti ile yaşam doymu arasında yine orta düzeyde

Tablo 3. İş-Serbest Zaman Çatışması ve Yaşam Doymu İfadelerine İlişkin Ortalamalar

İş-Serbest Zaman Çatışması	$\bar{x}$	ss	Yaşam Doymu*	$\bar{x}$	ss
İşim yüzünden, serbest zaman etkinliklerine ayıracak yeterli vaktim olmaz.	4,49	2,075	Pek çok açıdan ideallerime yakın bir yaşamım var.	4,52	1,729
İşim yüzünden, ailemle/arkadaşlarımla birlikte serbest zaman etkinliklerine katılacak yeterli vaktim olmaz.	4,62	2,118	Yaşam koşullarım mükemmeldir.	4,02	1,808
İşim yüzünden, serbest zaman etkinliklerine katılacak enerjim olmaz.	4,53	2,038	Yaşamım beni tatmin ediyor.	4,39	1,764
İşim yüzünden, serbest zaman etkinliklerine genel olarak katılamam.	4,42	2,064	Şimdiye kadar, yaşamda istediğim önemli şeyleri elde ettim.	4,52	1,813
İşim yüzünden, serbest zaman etkinliklerine katılacak uygun bir ruhsal durumda olamam.	4,18	2,073	Hayatımı bir daha yaşama şansım ol- saydı, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	3,74	2,148

* Yaşam doymu ortalamalarının toplamı 21,19 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, son bölümde değerlendirilecektir.

Tablo 4. İş-Serbest Zaman Çatışması ile Mesai Süresi ve Gelir Arasındaki İlişki

		İş-Serbest Zaman Çatışması	Gelir Düzeyi	Mesai Süresi	
<i>Spearman Sıra Korelasyonu</i>		<i>r</i>	1,000	-0,195**	0,326**
	İş-Serbest Zaman Çatışması	<i>p</i>	-	0,001	0,000
		<i>n</i>	325	309	318

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-üçlü).

pozitif ilişki tespit edilmiştir ($r=0,463$). Dolayısıyla, iş üzerindeki kontrol düzeyinde yaşanan artışın meslek memnuniyetini de arttırdığı, meslek memnuniyetindeki artışın da yaşam doyumuna olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Son olarak, iş-serbest zaman çatışması ile meslek memnuniyeti arasında düşük düzeyde negatif ilişki tespit edilmiştir ($r= -0,248$). Bu durumda, iş-serbest çatışmasındaki artışın meslek memnuniyeti üzerinde olumsuz etki yarattığı anlaşılmaktadır.

Ulaşılan bulguların yorumlanmasıyla birlikte, kurulan 11 hipotezden 7 tanesinin desteklendiği anlaşılmaktadır (bkz. Şekil 2). Bu bağlamda işin gerektirdikleri ile iş-serbest zaman çatışması arasında, iş üzerindeki kontrol ile yaşam doyumunu ve meslek memnuniyeti arasında, meslek memnuniyeti ile yaşam doyumunu arasında pozitif ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş-serbest zaman çatışması ile meslek memnuniyeti arasında ise negatif ilişki tespit edilmiştir. Mesai süresi ile iş-serbest zaman çatışması arasında pozitif ilişki, gelir düzeyi ile iş-serbest zaman çatışması arasında ise negatif ilişki bulunmuştur.

Tablo 5. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Tablosu

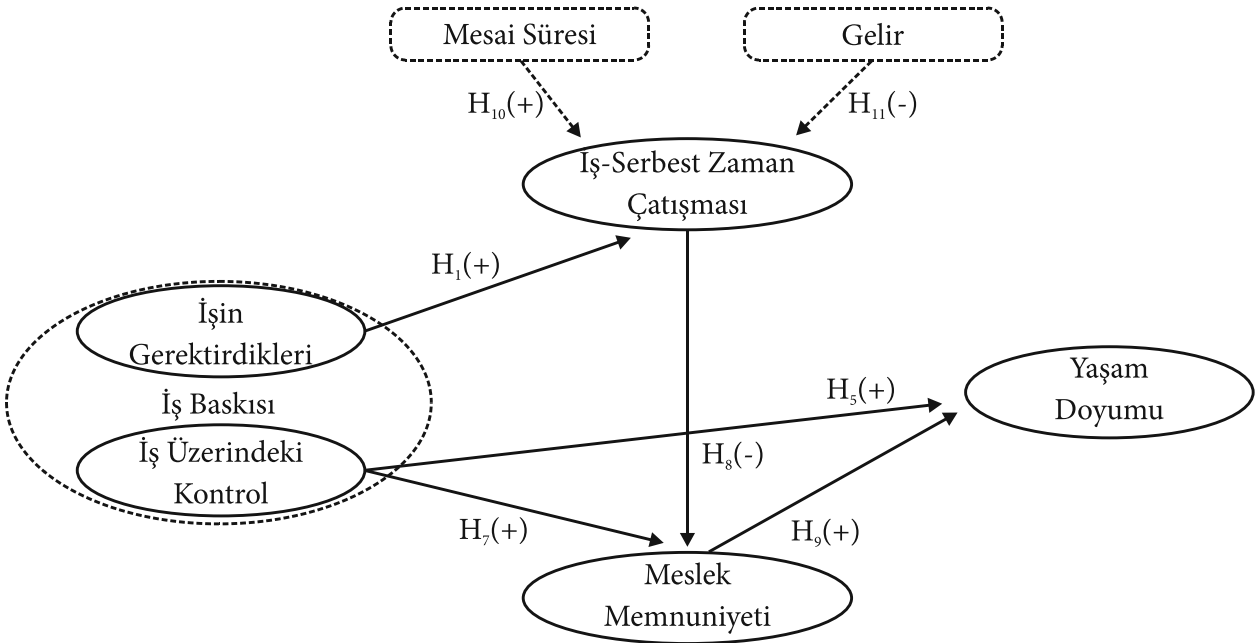
		İşin Gerektirdikleri	İş Üzerindeki Kontrol	İş-Serbest Zaman Çatışması	Meslek Memnuniyeti	Yaşam Doyumu
İşin Gerektirdikleri	<i>r</i>	1,000	0,054	0,243**	-0,022	0,014
	<i>p</i>	-	0,328	0,000	0,700	0,806
İş Üzerindeki Kontrol	<i>r</i>	0,054	1,000	-0,108	0,378**	0,460**
	<i>p</i>	0,328	-	0,052	0,000	0,000
İş-Serbest Zaman Çatışması	<i>r</i>	0,243**	-0,108	1,000	-0,248**	-0,090
	<i>p</i>	0,000	0,052	-	0,000	0,105
Meslek Memnuniyeti	<i>r</i>	-0,022	0,378**	-0,248**	1,000	0,463**
	<i>p</i>	0,700	0,000	0,000	-	0,000
Yaşam Doyumu	<i>r</i>	0,014	0,460**	-0,090	0,463**	1,000
	<i>p</i>	0,806	0,000	0,105	0,000	-

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-üçlü).

n = 325

Şekil 2. Desteklenen Hipotezler

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Turizm sektörü turist açısından ele alındığında; eğlence, dinlenme, gezilere katılma, yeni yerler keşfetme, alveriş vb. serbest zamana dayalı rekreatif faaliyetler ön plana çıkmaktadır. Ancak sektörün emek yoğun özelliği nedeniyle işgörenler açısından bir değerlendirme yapıldığında ise uzun çalışma saatleri, iş yükü fazlalığı ve sosyalleşmeyi engelleyen mesailer gibi durumlar söz konusu olurken (Law ve ark., 1995), yüksek düzeyde duygusal emek sergilenmektedir (Tsaur & Tang, 2012). Bu yapı içerisinde çalışanların serbest zamana sahip olabilmeleri ve bu zamanda özgürce faaliyetlere katılabilmeleri, yaşamdan keyif alabilmeleri açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, otel çalışanlarının iş baskısı ve iş-serbest zaman çatışmasına ilişkin algıları, meslek memnuniyetleri ve yaşam doyumları arasında nasıl bir ilişki bulunduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, iş-serbest zaman çatışmasına neden olabilecek etmenler olarak işin gerektirdikleri ve iş üzerindeki kontrol değişkenleri ele alınmıştır. Çünkü bu iki değişken arasında denge kurulamaması durumunda; bireyin iş-yaşam dengesinin bozulması yani iş-yaşam çatışmasının ortaya çıkması beklenmektedir (Guest, 2002). İşin gerektirdiklerini yerine getirmek için bireyin kendisine

ayırdığı zamanın azalması, enerjisinin tükenmesi ve buna bağlı olarak serbest zaman aktivitelerine katılmaya fırsat üretmemesi durumunda ise iş-serbest zaman çatışmasının yaşanması beklenmektedir (Wong & Lin, 2007). Her ne kadar düşük düzeyde de olsa (bkz. Tablo 3), söz konusu iş-serbest zaman dengesinin kurulamaması sonucuna bu çalışmada da ulaşılmış ve katılımcıların iş nedeniyle serbest zaman faaliyetlerine katılacak yeterli enerjilerinin kalmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda, katılımcıların kendilerine ve ailelerine yeterince zaman ayıramadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan edinilen yanıtların ortalamalarının toplamından (toplam: 21,19) yola çıkarak yaşam doyumu incelendiğinde, katılımcıların genel olarak orta düzeyde yaşam doyumuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşam doyumunun orta düzeyde olması, katılımcıların genel olarak yaşamlarından memnun oldukları ancak bazı alanlarda büyük değişiklikler ya da yenilikler yapmayı istedikleri anlamına gelmektedir⁶. Dolayısıyla bu çalışmada, katılımcıların işin gerektirdikleri ve iş üzerindeki kontrol dengesini ne düzeyde kurabildiklerini anlamak üzere bu değişkenler ile yaşam doyumu arasında nasıl bir ilişki olduğu incelenmiştir. Ancak, korelasyon analizinden elde edilen sonuçlara göre, işin gerektirdikleri (aşırı çalışma, fiziksel yorgunluk vb.) ile meslek memnuniyeti ve ya-

6 <http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Understanding%20SWLS%20Scores.pdf>

şam doyumunu arasında anlamlı ilişki bulunamamış, H_6 ve H_4 reddedilmiştir. İş üzerinde kontrol sahibi olma (mesai saatlerinin belirlenmesinde söz sahibi olmak vb.) ile yaşam doyumunu arasında ise pozitif ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_5 hipotezi desteklenmiştir. Bunun yanında, iş-serbest zaman çatışması ile işin gerektirdikleri arasında pozitif ilişki tespit edilmiş, yani H_1 desteklenmiştir. Bu durumda işin yoruculuğu, mesai saatleri vb. arttığında bireyin iş ile serbest zaman dengesini kaybettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşın iş üzerinde kontrol sahipliğinin artması durumunda iş-serbest zaman çatışmasında düşüş gözlenmemiş, H_2 reddedilmiştir. Ancak iş üzerindeki kontrol arttıkça meslek memnuniyetinde de artış olduğu görülmüş, dolayısıyla H_7 desteklenmiştir.

Bu çalışmada iş-serbest zaman çatışması ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiş, H_3 reddedilmiştir. Bu durumda katılımcıların kendilerine ve ailelerine yeterince zaman ayıramamaları, serbest zaman faaliyetlerine katılacak enerjiden mahrum kalmaları ve uygun bir ruhsal durumda bulunamamaları nedeniyle iş-serbest zaman çatışmasını yaşadıkları ancak yaşamdan duydukları memnuniyet düzeyinde anlamlı bir değişim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak meslek memnuniyeti açısından bakıldığında farklı bir durum meydana gelmiş ve iş-serbest zaman çatışmasının artmasıyla birlikte katılımcıların meslek memnuniyeti düzeyinde azalma gözlenmiştir. Ulaşılan bu negatif ilişki nedeniyle H_8 hipotezi desteklenmiştir. İlişki analizinde ulaşılan bir diğer sonuca göre, meslek memnuniyeti ile yaşam doyumunu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuş, H_9 desteklenmiştir.

Çalışmanın temel amacının yanında ele alınması gereken diğer hususlar; mesai sürelerinin fazla olması ve düşük gelirdir. Bu çalışmada, mesai süreleri ile iş-serbest zaman çatışması arasındaki ilişki sorgulandığında pozitif bir ilişkiye ulaşılmıştır. Böylece, mesai sürelerinde yaşanan artışın serbest zaman çatışmasını da arttıracığı sonucuna ulaşılmakta ve H_{10} desteklenmektedir. Dolayısıyla, mesai sürelerinin fazla olması nedeniyle kendilerine ve ailelerine zaman ayıramayan otel çalışanlarının iş ortamında ne düzeyde verimli olacakları da tartışılması gereken konular arasında yer almaktadır. Bu nedenle, otel yöneticilerinin uzun mesai saatleri konusunu dikkate almaları ve çözüm arayışında bulunmaları gerekmektedir. Çünkü -yukarıda da belirtildiği üzere- iş-serbest zaman çatışmasında olumsuz etkiye sahiptir. Bir diğer husus olarak çoğunluğunun düşük gelir düzeyinde yer alması, gelir ile iş-serbest zaman çatışması arasında yaşanan artış bireyin meslek memnuniyeti üzerinde nasıl bir ilişki olduğunun da sorgulanmasına neden olmuş; gelir seviyesi düştükçe iş-serbest zaman çatışmasında artış gözlenmiş, H_{11} desteklenmiştir. Dolayısıyla, ser-

best zaman faaliyetlerine katılmada etkili bir unsur olarak gelir seviyesinin önemi de vurgulanmış olmaktadır. Çalışmada son olarak, yukarıda ulaşılan sonuçların Bodrum'daki tüm otel çalışanlarına genellenmesinin mümkün olmadığına dikkat çekilmektedir. Bunun nedeni, araştırma kapsamında Bodrum'daki tüm otel işletmelerini temsil edecek örneklem niteliğine ulaşılamamasıdır. Bununla birlikte, oluşan veri setinin normal dağılım özelliği sergilememesi nedeniyle parametrik olmayan sıra korelasyonu testinin uygulanması, ulaşılan sonuçların genele yönelik yorumlanmasını engelleyen bir diğer etken olmuştur. Buna karşın çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilerin ve araştırma modelinin daha önce Bodrum bağlamında test edilmemiş olması literatüre bir katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada test edilen hipotezlerin araştırma evrenini daha iyi temsil edebilecek nitelikteki bir örneklem grubuyla yeni araştırmalar çerçevesinde ele alınması önerilmektedir. Böylece ulaşılan sonuçların Bodrum bağlamında genellenmesi mümkün olabilecek ve bu bölgedeki otel çalışanlarının iş baskısını ve iş-serbest zaman çatışmasını ne düzeyde yaşadıkları ve bu algıların meslek memnuniyeti ile yaşam doyumunu üzerinde nasıl etkilerinin olduğu daha net açıklanabilecektir. Bu sayede hem literatüre daha kapsamlı ve geçerli bir katkı sağlanabilecek hem de otel yöneticilerine daha güvenilir öneriler sunulabilecektir.

Belirtildiği üzere bu çalışma, örneklem grubunun araştırma evrenini temsil niteliğinin düşük olması ve veri setinin normal dağılım özelliği sergilememesi nedeniyle uygulamacılara yönelik öneriler sunabilecek niteliğe ulaşamamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Bodrum'daki mevcut duruma yönelik bir ön bulgu üretilebilmiş ve bölgedeki otel yöneticilerine bazı çıktılar sağlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Agyar, E. (2013). Life Satisfaction, Perceived Freedom in Leisure and Self-Esteem: The Case of Physical Education and Sport Students, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 2186-2193.
- Anderson, S.E., Coffey, B.S. & Byerly, R.T. (2002). Formal Organizational Initiatives and Informal Workplace Practices: Links to Work-Family Conflict and Job-Related Outcomes, *Journal of Management*, 28(6), 787-810.
- Brown, B.A. & Frankel, B.G. (1993). Activity through the Years: Leisure, Leisure Satisfaction and Life Satisfaction, *Sociology of Sport Journal*, 10, 1-17.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Veri Analizi El Kitabı* (17. Baskı), Pegem Akademi, Ankara.
- Demir, Ş.Ş., Yeşiltepe, B. & Demir, M. (2013). Kamu Kurumu ile Otel Yöneticilerinin Serbest Zaman Algılaması ve Değerlendirmesine Yönelik Bir Karşılaştırma, *Akademik Bakış Dergisi*, 39, 1-17.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Durak, M., Durak, E.Ş. & Gencoz, T. (2010). Psychometric Properties of the Satisfaction with Life Scale among Turkish University Students, Correctional Officers, and Elderly Adults, *Social Indicators Research*, 99, 413-429.
- Dwyer, D.J. & Ganster, D. (1991). The Effects of Job Demands and Control on Employee Attendance and Satisfaction, *Journal of Organizational Behavior*, 12, 595-608.
- Gökçe, H. & Orhan, K. (2011). Serbest Zaman Doyum Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirlik Çalışması, *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 22(4), 139-145.
- Griffin, J. & McKenna, K. (1998). Influences on Leisure and Life Satisfaction of Elderly People, *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 15(4), 1-16.
- Guest, D.E. (2002). Perspectives on the Study of Work-Life Balance, *Social Science Information*, 41(2), 255-279.
- Hosseinkhazadeh, A.A. & Taher, M. (2013). The Relationship between Personality Traits with Life Satisfaction, *Sociology Mind*, 3, 99-105.
- Huang, C.Y. & Carleton, B. (2003). The Relationships among Leisure Participation, Leisure Satisfaction, and Life Satisfaction of College Students in Taiwan, *Journal of Exercise Science and Fitness*, 1(2), 129-132.
- Jamal, M. (2004). Burnout, Stress and Health of Employees on Non-Standard Work Schedules: A Study of Canadian Workers, *Stress and Health*, 20(3), 113-119.
- Johnson, J.V. & Hall, E.M. (1988). Job Strain, Work Place Social Support, and Cardiovascular Disease: A Cross-Sectional Study of a Random Sample of the Swedish Working Population, *American Journal of Public Health*, 78, 1336-1342.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (5. Baskı). Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karakoç, E. & Taydaş, O. (2013). Bir Serbest Zaman Etkinliği Olarak Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Arasındaki İlişki: Cumhuriyet Üniversitesi Örneği, *Selçuk İletişim*, 7(4), 33-45.
- Karasek, R., Theorell, T., Schwartz, J., Schnall, P., Pieper, C. & Michela, J. (1988). Job Characteristics in Relation to the Prevalence of Myocardial Infarction in the U.S. HES and HANES, *American Journal of Public Health*, 78, 910-918.
- Karasek, R.A. (1979). Job Decision Latitude, and Mental Strain: Implications for Job Redesign, *Administrative Science Quarterly*, 24(2), 285-308.
- Karatepe, O. & Sökmen, A. (2006). The Effects of Work Role and Family Role Variables on Psychological and Behavioral Outcomes of Frontline Employees, *Tourism Management*, 27, 255-268.
- Kelly, J.R. (1972). Work and Leisure: A Simplified Paradigm, *Journal of Leisure Research*, 4(1), 50-62.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kovacs A. (2007). *The Leisure Personality: Relationships Between Personality, Leisure Satisfaction, and Life Satisfaction*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Indiana University, School of Health Physical Education and Recreation, ABD.
- Lapa, T.L., Ağyar, E. & Bahadır, Z. (2012). Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katilimi: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine bir İnceleme (Kayseri İli Örneği), *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X(2), 53-59.
- Lapa, T.Y. (2013). Life Satisfaction, Leisure Satisfaction and Perceived Freedom of Park Recreation Participants, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 1985-1993.
- Law, J., Pearce, P.L. & Woods, B.A. (1995). Stress and Coping in Tourist Attraction Employees, *Tourism Management*, 16(4), 277-284.
- McFillen, J.M., Riegel, C.D. & Enz, C.A. (1986). Why Restaurant Managers Quit and How to Keep Them, *Cornell HRA Quarterly*, 27(3), 37-43.
- Mulgan, G. & Wilkinson, H. (1995). Well-Being and Time, *Demos*, 5, 2-11.
- Ngai V.T. (2005). Leisure Satisfaction and Quality of Life in Macao China, *Leisure Studies*, 24, 195-207.
- Nimrod, G. (2007). Retirees' Leisure: Activities, Benefits, and Their Contribution to Life Satisfaction, *Leisure Studies*, 26(1), 65-80.

- Pearson M. Q. (2008). Role Overload, Job Satisfaction, Leisure Satisfaction and Psychological Health among Employed Women, *Journal of Counselling & Development*, 86, 56-63.
- Pearson M.Q. (1998). Job Satisfaction, Life Satisfaction and Psychological Health, *Career Development Quarterly*, 7(46), 416-426.
- Poulsen, A.A., Ziviani, J.M. & Cuskelly, M. (2007). Perceived Freedom in Leisure and Physical Coordination Ability: Impact on Out-of-School Activity Participation and Life Satisfaction, *Child: Care, Health and Development*, 33(4), 432-440.
- Poulsen, A.A., Ziviani, J.M., Johnson, H. & Cuskelly, M. (2008). Loneliness and Life Satisfaction of Boys with Developmental Coordination Disorder: the Impact of Leisure Participation and Perceived Freedom in Leisure, *Human Movement Science*, 27(2), 325-343.
- Ross, G.F. (1993). Type, Severity and Incidence of Work Stressors among Australian Hospitality Industry Employees, *Australian J Leisure and Recreation*, 3(4), 5-12.
- Saatçioğlu, N. (1997). İş ve Boş Zaman, *Cogito: Çalışmak Yorar*, 12, 47-51.
- Sarıışık, M. (2008). *Turizm İşletmelerinde Stres Yönetimi* (Edt. Okumuş F. ve Avcı U.), Turizm İşletmelerinde Çağdaş Yönetim Teknikleri içinde (ss.149-175), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Schwartz, J., Pieper, C. & Karasek, R. (1988). A Procedure for Linking Psychosocial Job Characteristics Data to Health Surveys, *American Journal of Public Health*, 78, 904-909.
- Serçek, S. & Serçek, G.Ö. (2014, 04-05 Nisan). *Turizm ve Rekreasyon Kaynaklarının Turistik Destinasyon Açısından Değerlendirilmesi*, III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi'nde Sunulan Bildiri, Kuşadası, Aydın.
- Shin, D.C. & Johnson, D.M. (1978). Avowed Happiness as an Overall Assessment of the Quality of Life, *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Snir, R. & Harpaz, I. (2002). Work-Leisure Relations: Leisure Orientation and the Meaning of Work, *Journal of Leisure Research*, 34(2), 178-202.
- Taner, B. & Tetik, D. (2010). *Çalışanlar Açısından İş Doyumu ve Turizm İşletmeleri için Önemi* (Edt. Timurcanday Özmen Ö.N. & Topaloğlu C.), Çalışma Yaşamında Bireysel Gelişim Turizm İşletmelerinden Örnekler ve Uygulamalar içinde (ss. 142-160), Beta, İstanbul.
- Tatarkiewicz, W. (1976). *Analysis of Happiness*, Martinus Nijhoff, The Hague, Netherlands.
- Tsaur, S.-H. & Tang, Y.-Y.(2012). Job Stress and Well-Being of Female Employees in Hospitality: the Role of Regulatory Leisure Coping Styles, *International Journal of Hospitality Management*, 31, 1038-1044.
- Van der Goef, M.P. & Maes, S. (1999). The Job Demand-Control (-support) Model and Psychological Well-Being: A Review of 20 Years of Empirical Research, *Work & Stress*, 13(2), 87-114.
- Wong, J.-Y. & Lin, J.-H. (2007). The Role of Job Control and Job Support in Adjusting Service Employee's Work-to-Leisure Conflict, *Tourism Management*, 28, 726-735.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Extensive Summary

AN INVESTIGATION ON THE RELATIONSHIP BETWEEN JOB STRAIN, WORK-TO-LEISURE CONFLICT, OCCUPATIONAL SATISFACTION AND LIFE SATISFACTION

Serhat Adem SOP*

Introduction

Job demands and job control are the two factors explaining *Job Strain Model* developed by Karasek in 1979. Job demands consist of working fast, working very hard, having lots of work, having not enough time, excessive work, no time to finish and conflicting demands (Karasek, 1979). Besides, job control represents the potential control or the latitude in decision making, working hours, scheduling of work and time-off or sequencing nonwork activities etc. (Karasek, 1979; Dwyer & Ganster, 1991; Wong & Lin, 2007). In the event that job demands become dominant in individuals' lives; the disruption of work-to-life balance which can be named *work-to-life conflict* is expected to emerge (Guest, 2002). In addition, it is noted that there is a relationship between low level of job satisfaction, job stress and work-family conflict (Anderson et al., 2002).

Wong and Lin (2007) followed the study of Anderson et al. (2002) to explain work-to-leisure conflict in tourism industry. The authors claimed that work-to-leisure conflict can be seen in the case of the reduction of individual's free time due to fulfilling the job demands, losing energy because of the work and failure to get opportunities in participating to leisure activities. Therefore, willingness of the individual in participating to leisure activities is getting decreased and finally the chance of spending time with family members or friends may disappear (Wong ve Lin, 2007).

Diener et al. (1985) who started out from *subjective well-being* literature developed a scale to measure the individual's life satisfaction and named this scale as *Satisfaction with Life Scale (SWLS)*. Köker (1991) and Yetim (1991) were the first researchers who adapted the scale into Turkish. After that, Durak et al. (2010) tested SWLS on three different samples consisting of university students, prison officers and elderly individuals. Farther to Köker (1991) and Yetim (1991), Durak et al. (2010) also validated the adaptation of SWLS into Turkish.

The aim of this study is to investigate the relationship among the hotel employees' work-to-leisure conflict, occupational satisfaction and life satisfaction. In this context, the studies of Karasek (1979) and Wong & Lin (2007) have been examined. With respect to these studies, the first factor has been determined as *job demands* which may affect hotel employees to experience work-to-leisure conflict. In contrary to job demands, *job control* has been selected as the second factor that could reduce the mentioned conflict.

Method

In this study, the quantitative research method has been adopted and a questionnaire form has been designed for gathering data. The population of the study has been determined as the hotel employees who labor in Bodrum hotels. Due to the absence of a clear knowledge about the number of the hotel employees in Bodrum, nonprobability sampling method has been adapted and *purposeful sampling* has been applied to make sample selection. In this context, the survey has been conducted in 12 hotels whose managers have showed an interest in this research topic. Because of the difficulty of reaching the employees in high tourism season, questionnaires have been forwarded to department managers or human resources departments of the hotels. In the circumstances, 336 of distributed 500 questionnaires have been responded by the hotel employees. After checking the missing values, finally 325 questionnaires have been analyzed.

Due to determine the relationship between the multiple variables, relational screening model has been used in this study. SPSS 21 has been used for the statistical analysis. The normality tests has been done by applying Kolmogorov-Smirnov (K-S) and Q-Q graphs. The results of K-S test ($p < 0.005$) and the view of the Q-Q graphs of each variables has showed that the data have not normally distributed. Consequently, as one of the non-parametric analysis techniques, *Spearman Rank Correlation* has been applied for testing the hypotheses of this research.

Results

Before analyzing the relationships between the variables, the scores of work-to-leisure conflict, occupational satisfaction and life satisfaction of the participants have been analyzed. According to the responds related to work-to-leisure conflict, the participants have work-to-leisure conflict in a low degree. The occupational satisfaction level of the participants is relatively high but the life satisfaction level is average.

* Corresponding author at: Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, Department of Tourism Management, Eskişehir/TURKEY

E-mail address: serhatademsop@gmail.com

According to the Spearman Rank Correlation results;

- a positively directed low relationship between job demand and work-to-leisure conflict ($r=0,243$),
- a positively directed moderate relationship between job control and life satisfaction ($r=0,460$),
- a positively directed moderate relationship between job control and occupational satisfaction ($r=0,378$),
- a positively directed moderate relationship between occupational satisfaction and life satisfaction ($r=0,463$),
- a negatively directed low relationship between work-to-leisure conflict and occupational satisfaction ($r=-0,248$)
- a positively directed relationship between working hours and work-to-leisure conflict ($r= 0,326$)
- and a negatively directed relationship between level of income and work-to-leisure conflict ($r=-0,195$) have been determined.

Conclusion

The life satisfaction scores of the participants has resulted as average. Diener⁶ explains this average score as it is generally seen in economically developed nations and the majority of people are generally satisfied, but they have some areas where they very much would like some improvement. Hence, this study has mainly been conducted for understanding the job demands-job control balance of the hotel employees and the relationship among this balance, occupational satisfaction and life satisfaction.

According to the correlation analysis results, the hypothesized relationships between job demands (working hard, physical exhaustion etc.) and occupational satisfaction and life satisfaction have not been supported, so H_4 and H_6 have been rejected. On the other hand, a positive relationship between job control and life satisfaction have been determined. Hence, H_5 has been supported. Besides, the positive relationship between job control and work-to-leisure conflict has proved that H_1 has been supported. This means, when the degree of exhaustion, working hours

6 <http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Understanding%20SWLS%20Scores.pdf>

etc. increases, the individual loses his work-to-leisure balance. In spite of this, the increase in job control of the individual has not decreased the work-to-leisure conflict. Thus, H_2 has been rejected. Nonetheless, the job control has had a positive impact on occupational satisfaction, thereby H_7 has been supported.

In this study, there is no statistically significant relationship between work-to-leisure conflict and life satisfaction has been detected. So, H_3 has been rejected. In this stage, it can be understood that the participants have work-to-leisure conflict due to not having enough time for family, low energy to participate in leisure activities and lack of a suitable mind to participate in leisure activities because of their work. Although the participants have this conflict, the level of life satisfaction has not changed. This case may be resulted from the low degree of the work-to-leisure conflict that the participants feel. In contrast to this, it has been resulted that when the work-to-leisure conflict of the participants has increased, the level of their occupational satisfaction has decreased. This negatively directed relationship has proved that H_8 has been supported. Finally, H_9 has also been supported because of the positive relationship between occupational satisfaction and job satisfaction.

When the responses of the participants have been analyzed, working hours and low income of the hotel employees have been seen as other issues that should be discussed in this study. Firstly, the relationship between working hours and work-to-leisure conflict has been investigated and the results have showed that if working hours increases, work-to-leisure conflict also increases (H_{10} has been supported). So, the main question should be discussed by the hotel managers is that how hotel employees can be able to work efficiently in the case of having not enough time for themselves and their families? Likewise, the low level of income has increased the level of work-to-leisure conflict (H_{11} has been supported). With respect to this result, the level of income can be identified as an important indicator of participating in leisure activities.

In conclusion, it is a must to clarify that the results acquired from the analysis conducted cannot be generalized for all of the hotel employees who labor in Bodrum. Because, the data obtained from the participants have not normally distributed. And in this circumstance, a non-parametric correlation technique has been used. Nevertheless, it can be indicated that this study has produced preliminary findings towards the current situation in Bodrum. Therefore, the results of this study may provide some clues to hotel managers of the region and researchers who will be of interest to the related subject in future periods.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma

Makbule CİVELEK^a, Taner DALGIN^b, Hüseyin ÇEKEN^c

^a Amasya University, Amasya Üniversitesi, Taşova Meslek Yüksekokulu, Amasya

^b Muğla Sıtkı Koçman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu, Muğla

^c Muğla Sıtkı Koçman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Muğla

Özet

Kırsal hayata yönelik olarak artan ilgi ve hassasiyet tarım ve turizm sektörleri arasındaki ilişkiyi geliştirerek agro-turizm (tarım turizmi) kavramını ortaya çıkarmıştır. Agro-turizm tarımsal kaynakların (çekiciliklerin) sürdürülebilirlik ilkesiyle turistik amaçlarla kullanılmasını ifade etmektedir. Bu çalışmada alternatif turizm türlerinden biri olan agro-turizmin kırsal kalkınma ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda da araştırma kapsamında öncelikle agro-turizm kavramsal açıdan incelenmiş, agro-turizm ve kırsal kalkınma arasındaki ilişkiye değinen araştırmalarla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Birincil verilerin elde edilmesi amacıyla Muğla Yöresinde TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren çiftliklerin bulunduğu ilçelerde yerel halktan katılımcılarla mülakat yapılarak kırsal kalkınma ve agro-turizm ilişkisi irdelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre agro-turizm yerel halka iş fırsatları yarattığı, onların gelir seviyesini artırdığı ve onların sosyo-kültürel hayatlarına katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca agro-turizm kadın iş gücünün ekonomik hayata katılmasına ve kadının toplumdaki rolünün güçlenmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Agro-turizm aktivitelerine katılan ziyaretçilerin çevresel duyarlılığa sahip olması ve yerel halkın hayat tarzına, gelenek ve göreneklerine saygı göstermesi dikkat çekici bir başka unsurdur.

Anahtar Kelimeler: Agro-turizm, Kırsal Kalkınma, Alternatif Turizm.

Abstract

Increasing interest and sensibility to rural life render to enhance relationship between agriculture and tourism sectors. Agro-tourism concept developed over time in consequence of this relationship. Agro-tourism is one of alternative tourism types that aim to use agricultural resources in compliance with sustainability principles. This research aims to explore relationship between agro-tourism and rural development by the way of take local community's opinions. Primarily agro-tourism concept investigated and made literature review that mention relationship between agro-tourism and rural development. Then, we give some examples about agro-tourism implementation worldwide and countrywide. Afterwards finding from local community that live in places where Ta-Tu-Ta farms in which operates, were presented. According to finding, effects of agro-tourism on rural development were evaluated. Semi-structured interview form was used as a data collection tool. According to findings agro-tourism create employment opportunity to locals, increase income level of them and also contribute their social life. Agro-tourism employee women workforce and strengthen the role of women in society on this occasion. Visitors that came for agro-tourism attraction have environmental consciousness and they are respectful to lifestyles, customs and traditions of locals.

Keywords: Agro-Tourism, Rural Development, Alternative Tourism,

Jel Code: O13, O15, Q01

GİRİŞ

Tarım ve turizm ortak özellikleri bakımından birbirlerini tamamlar niteliktedir. İki sektörün birbiri ile olan ilişkisi, insanların doğal yaşama duydukları özlem ve kaynakların giderek tüketilmesi tarım ve turizmi bütünleştirerek bir paydada toplayan agro-turizmi ortaya çıkarmıştır. Kaynakları koru kullandıran düşünce ile hareket eden agro-turizm, tarımsal alanlara zarar vermeden sürdürülen bir turizm türünü ifade etmektedir.

Kırsal kalkınma aracı olarak agro-turizm özellikle kırsal alanda yaşayan yerel halkın yaptığı faaliyetler doğrultusunda gelir seviyesinin artmasını sağlamakla birlikte, sosyo-kültürel açıdan da gelişimine katkı sağlamaktadır. Özellikle çiftçilik ve tarımla uğraşan yerel halk için ekonomik çeşitliliğin oluşmasına da katkı yapmaktadır. Gelir düzeyi artan yerel halk kültürel açıdan da gelişim gösterebilmektedir. Yeni kültürlerle kaynaşma, dil becerileri elde etme, yeni ve modern tarım teknikleri öğrenme, sürdürülebilirlik doğrultusunda enerji kaynaklarının kullanımı buna örnek olarak gösterilebilir.

Agro-turizm doğrultusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde ülke yönetimlerince agro-turizmin bir kırsal kalkınma aracı olarak görüldüğü göze çarpmaktadır. Agro-turizmin, gerek ülkelerin kalkınma planlarında yer alması, gerekse hükümetlerce desteklenmesi agro-turizme verilen önemin bir göstergesidir. Bunun nedenleri arasında agro-turizmin kitle turizmine tezat özelliklere sahip olması, alternatif bir turizm türünü ifade etmesi ve turizmi çeşitlendirerek yılın 12 ayına yayılmasına imkan vermesi gibi etmenleri saymak mümkündür.

Çalışmada alternatif turizm türlerinden biri olan agro-turizm ve kırsal kalkınma arasındaki ilişkinin ortaya konması hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında ilk olarak agro-turizm kavramsal açıdan incelenmiştir. Daha sonra Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisini ortaya koyan çalışmalara yer verilerek kırsal kalkınma paralelinde dünyadan ve Türkiye'den örnek uygulamalar belirtilmiştir. Son olarak ise Muğla Yöresinde TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren çiftliklerin bulunduğu ilçelerde yerel halktan katılımcılarla mülakat yapılarak kırsal kalkınma ve agro-turizm arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Tümevarım ile resmin büyük parçasına ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırma Türkiye genelinde yapılacak daha geniş kapsamlı çalışmalara ışık tutabilme açısından önem taşımaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Agro-Turizmin Kavramsal Açısından İncelenmesi

Agro-turizm kavramının etimolojik olarak kökenine bakıldığında tarım ve turizm kelimelerinin birleşiminden oluştuğu görülmektedir. Agri öneki Latince'de ağız sözcüğünden türetilmiştir ve tarla anlamına gelmektedir. Yunancada agro kavramı toprak ve tarım bilimi anlamında kullanılmaktadır. Turizm ise kişilerin yaşadığı yer dışına zihinsel, rekreasyonel ve spor ihtiyaçlarını karşılamak için çıkmasını ifade eden aktif bir dinlencedir (Sznajder ve ark., 2009: 3).

Agro-turizm kavramı hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Temelde benzer noktalardan hareket edilse de, çeşitli ülkelerdeki araştırmacıların yaptığı tanımlamalarda bazı farklılıklar da göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar doğrultusunda agro-turizm kavramını aşağıdaki şekillerde tanımlamak mümkündür:

Willams ve ark. (2001: 2) ise agro-turizm doğal bir ortamda tarım faaliyetlerinin turizm deneyimi ile kombinasyonu olarak tanımlanmaktadır. Hilchey (1993: 4), agro-turizm operatörler tarafından halkın eğlencesi ve eğitimi için yürütülen ve çiftlik ürünlerini tanıtarak böylece çiftliklere ek gelir sağlama amacı taşıyan bir iş olarak ifade etmektedir. Daha geniş bir tanıma göre, agro-turizmi, kırsal alanlardaki festival, müze gezme ve kültürel anlamda tüm turizm faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, daha çok doğrudan kırsal çevreyle, ürünle ve konaklamayla bağlantılı bir çiftlikte, kampta veya pansiyonda konaklama, eğitsel gezi, yeme-içme, rasyonel faaliyetler ve çiftlikte ürün ve el sanatlarının satılmasıyla ilişkili faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Roberts & Hall 2003: 15). Iakovidou (1997: 44) temel işleri ekonominin birincil veya ikincil faaliyetlerinde yer alan bireylerin kırsal bölgelerde turizm faaliyetlerine katılmasını agro-turizm faaliyeti olarak tanımlamaktadır.

Agro turizm kavramın temel belirleyici bazı özellikleri mevcuttur. İlk olarak agro turizmden söz etmek tarımsal temelli yapılan bir faaliyete, bir çiftlikte yapılan tarımsal faaliyetlere katılmayı beraberinde getirmektedir. İkinci olarak turistlerin doğrudan (süt sağma, ürün hasat vb.), dolaylı (yiyeceklerin hazırlanması, satışı vb.) veya pasif (çiftlik dışında yapılan faaliyetler) bir şekilde turizm faaliyetlerine katılmış olması gerekmektedir. Üçüncü bir özellik olarak turistlerin tarımsal temelli deneyimlerinde otantiklik algısının olması gerekmektedir. Bu anlamda turistler tarımsal deneyimlerini faaliyetlerin meydana geldiği orijinalliği ile algılaması ve otantik tarımsal faaliyetlere doğrudan katılma şansının turistlere sunulması agro turizmin temel özellikleri arasında gösterilebilir (Phillip, Hunter & Blackstock, 2010).

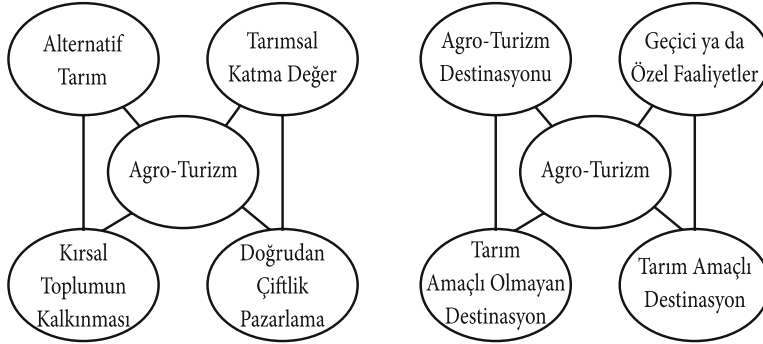

Bütün dünyada rekreasyon faaliyetlerine yönelik artan talep aynı zamana turistik faaliyetlerin çeşitlendirilmesini de beraberinde getirmiş ve turistlerin pasif konumda daha aktif konuma geçme isteği agro turizm kavramının önemi artırmıştır (Iakovidou ve ark., 2001: 166). Kavram, yapı itibariyle kırsal turizmin bir alt dalı olması nedeniyle bazı benzerliklere sahiptir. Bununla birlikte kırsal turizmin kırsal çevreye bağlı olması ve agro turizmde ekili alana ve çiftçiye bağlı olması nedeniyle iki kavram birbirinden farklılık göstermektedir (Çıkmın, Çeken & Uçar, 2009: 4). Agro turizm kavramı herhangi bir çiftliğe yapılan ziyaret esnasında çiftlik faaliyetlerine katılma, çiftlik içinde yer alan farklı uygulamalara katılma veya katılımcıların tarımsal süreçlere rekreasyon veya boş zaman değerlendirme faaliyeti temeliyle hareket etmesi tarım turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Taw & Barbieri, 2012:216). Kırsal alanların özelliği gereği sahip olduğu ortak doğal alanlar, turistik yapılar ve sosyal hizmetlerin çiftlik faaliyetleri ile bütünleştirilmesi ve bağdaştırılması bu alanlarda turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmasında etken olmaktadır (Yang, Chai & Sliuzas,2010: 375).

Agro Turizmin Ekonomik Etkileri

Kırsal turizm temelli faaliyetlerin gelişmesi üretim gibi diğer kırsal temelli ekonomik faaliyetlerin gelişmesine oranla daha az maliyetli ve daha kolaydır. Bu tip turizm etkinliklerinin gelişmesi için bölgede yer alan değerlerin kullanılması, yerel işletmelerin katılımının sağlanması yeterli olabilmektedir. Kırsal alanlarda bu tip faaliyetlerin gelişmesi aynı zamanda bu alanlarda dolaylı olarak hizmet sağlayanlarında ekonomik kazanç elde etmesini de sağlamaktadır (Wilson, Fesenmaier, Fesenmaier & Van Es, 2001). Kırsal alanda gelişen turizm türleri yerel endüstrileşme seviyesinde çeşitlenmeye neden olması ve alanlarda iş çeşitliliğine neden olmaktadır (Kunasekaran, Ramachandran, Samdin & Awang, 2012: 84). Aynı zamanda bu alanlarda gelişen turizm faaliyetleri; yerel ürünlere olan talebi artırmakta, bölgesel pazarlama faaliyetlerini güçlendirmekte, ilave değerler yaratmakta, doğrudan pazarlama fırsatlarını artırmakta bütün bunlar ise ekonomik faaliyetleri teşvik etmektedir (Karabati, Dogan, Pinar & Celik, 2009: 133).

Şekil 1. Agro-Turizm İle İlgili Kavramlar

Kaynak: Wicks, B. E. ve Merrett, C. D. (2003). Agritourism: An Economic Opportunity for Illinois, Illinois Institute for Rural Affairs, Rural Research Report, Vol: 14, pp. 2-3.

Şekil 1'de agro-turizm ile ilgili kavramlara yer verilmiştir. Agro-turizm alternatif ya da sürdürülebilir tarımın varlığı, tarımın katma değer yaratması, doğrudan çiftlik ürünlerinin pazarlanmasına olanak tanınması ve özellikle kırsal alandaki yerel halkın kalkınmasını sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir. Tüm bu özellikleri açısından agro-turizme tarımsal çerçeveden bakıldığını söylemek mümkündür. Agro-turizme turizm açısından bakıldığında ise agro-turizm potansiyeline sahip bir destinasyonun olması, bu destinasyonun tarım amacıyla ya da tarımsal faaliyetler güdülmeksizin kullanılması ve agro-turizm faaliyetlerinde bulunulması gerektiği görülmektedir.

Agro-turizm alternatif ya da sürdürülebilir tarımın varlığı, tarımın katma değer yaratması, doğrudan çiftlik ürünlerinin pazarlanmasına olanak tanınması ve özellikle kırsal alandaki yerel halkın kalkınmasını sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir. Bu husus aslında agro turizmin gelişmesinde önemli etkenlerden bir haline dönüşmüştür. Agro turizm faaliyetleri bir çeşit ürün çeşitlendirme faaliyetine dönüşmüş, bu alanda hizmet edenler ise temel işlerine ilaveten turizm sayesinde ilave gelirler elde ederek kazançlarını artırmışlardır. Aralarında AB ülkelerinin de bulunduğu birçok devletin bu alanın desteklenmesine yönelik düşünceleri bir anlamda kırsal alanda yaşayanların gelirlerinin artmasını en uygun seçeneklerden birinin de turizm olduğu fikrinden ileri gelmektedir (Henderson, 2009: 259).

Agro Turizmin Sosyal Etkileri

Agro turizm çiftçilere, çiftlik işletmecilerine, çevreye topluma ve toplumun bütününe birçok fayda sağlamaktadır. Bunlar arasında yukarıda ifade edilen ekonomik faydalar olduğu gibi, kırsal yaşam tarzının korunması ve devamının sağlanması, yerel alışkanlıkların korunması ve devamının sağlanması ve özellikle yerel üretim alışkanlıkları gibi yöreye has özelliklerin korunması gibi faydalar yer almaktadır (Taw & Barbieri, 2012: 216). Agro turizm faaliyetleri kırsal alanlarda nüfus yapısının azalmasının engellenmesi, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi veya eksik olanların düzeltilmesi gibi yerel toplumu da ilgilendirilen sorunların çözümünde katkı sağlamaktadır (Sharples, 2002: 234).

Agro turizm, yerel toplum-turistler açısından bir katalizör gibi değerlendirilebilir, yerel topluma ait değerlerin, doğal yapının, tarihsel ve kültürel özelliklerin turistler aracılığı ile taşınması ve başka alanlarda da yayılmasına neden olan bir faaliyet görevi üstlenmektedir. Böyle bir durum aynı zamanda değerlerin yayılmasına turistler tarafından daha iyi anlaşılmasına ve saygı duyulmaya neden olması bakımından da agro turizmin toplum açısından önemli olduğu göstermektedir (Shaffril & diğerleri, 2014: 3). Agro turizm faaliyetleri, seyahat edilen alanlara yönelik yeni farkındalıkların sağlanması, başka alanlara veya turist açısından yaşanan dünyanın dışına, çevreye ve kültürel değerlere saygı duyulmasının sağlanması bakımında önem arz etmektedir (Lopez & Garcia, 2006: 86).

Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi ve Uygulamaları

Kırsal kalkınma, doğal kaynakların korunmasını dikkate alarak, kırsal alanların varlığının devam ettirilebilmesi, gıda güvenliğinin sağlanması, alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kentli kesime göre daha az ekonomik ve sosyal imkanlara sahip kırsal toplumun yaşam şartlarının iyileştirilebilmesi için geliştirilen ve bütüncül yaklaşımlar içeren girişimlerdir (Stratejik Plan, 2010: 36). Bu tanımlamadan yola çıkarak kırsal kalkınma amacının kent ve kır arasında gelişmişlik farkının en aza indirilmesi, kırsal kesimin ekonomik ve sosyo-kültürel yönden geliştirilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Agro-turizmin kırsal kalkınmaya etkisini birçok faktör etkilemektedir. Sznajder ve ark. göre (2009: 15) kırsal alanda agro-turizmin gelişimini etkileyen temel faktörler şunlardır:

- Düşük tarımsal gelir,
- Kentleşme,

- Agro-turizm faaliyetleri sonucunda elde edilen gelirin kırsal alanda yaşayanlara dağıtımı,
- Kırsal altyapı ve kentleşme düzeyi,
- Yerel yönetimlerin politikaları.

Agro-turizmin düşük tarımsal geliri arttırmada bir araç olarak kullanılması, kentleşme problemini çözmesi, faaliyetler sonucunda elde edilen gelirin yerel halk tarafından kullanılacak olması, agro-turizmin olduğu yerlere altyapı ve üstyapı yönünden katkı sağlaması ve yerel yönetimlerin bu doğrultudaki politikaları kırsal kalkınmayı doğrudan etkilemektedir.

Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisini ortaya koyabilmek açısından ülkelerde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar aşağıdaki gibidir:

Kosmaczewska tarafından 2008 yılında yapılan araştırmaya göre Polonya'nın Wielko-Polska bölgesinde 450 agro-turizm çiftliği vardır. Araştırma sonucuna göre agro-turizm faaliyetleri Wielko-Polska'da ekonomik kalkınma ve yerel toplum arasında iyi bir ilişkinin olduğuna önemli bir örnek oluşturmaktadır. Niedziółka & Brzozowska (2009) tarafından Wielko-Polonya'da yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmaya gören ise agro-turizm yönünden en zengin bölge olan Wielko'da Polonyadaki 1074 agro-turizm çiftliğinden 500'ü bulunmaktadır. Agro-turizm faaliyetleri çiftçiler ve yerel halk tarafından doğal çevrenin korunmasının yanı sıra çiftçilerin gelirlerinin artmasını da sağlamaktadır.

Marandola ve ark., (2006) tarafından İtalya'nın Campania Bölgesinde yapılan araştırmaya göre agro-turizm kırsal alanlardaki sorunların çözümü olarak görülmektedir. Agro-turizm çiftçilerin faaliyetlerini çeşitlendirmesinde ve ekonomik katkı sağlamasında etkili rol üstlenmiştir.

Wicks & Merrett (2003) Illinois/ABD'de gerçekleştirmiş oldukları çalışma sonuçlarına göre; agro-turizm çiftlik ekonomisi çeşitlendirmek ve rekreasyonel faaliyetlerin kalitesini arttırmak amacı taşımaktadır. Buna ek olarak da birçok aile pansiyonunun ve çiftliğinin agro-turizm faaliyetleri doğrultusunda restore edilmesine yardımcı olmuştur.

Wolfe & Hammock (2005) tarafından Gürcistan'da yapılan araştırmada agro-turizm faaliyetleri doğrultusunda ekonomik gelirin artarken yerel halkın da istihdam edilme olanaklarının arttığı vurgulanmıştır. Agro-turizm 1302 kişiye tam zamanlı ve yarı zamanlı olmak üzere istihdam olanağı tanımıştır.

Kiper & Arslan (2007) tarafından Safranbolu Yöresinde agro-turizm potansiyelinin kırsal kalkınma açısından değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırmaya göre ekolojik tarım çiftliklerinin oluşturulması, yöreye özgü ürünlerin yol kenarında stantlarda satışa sunulması kırsal ekonominin yaratılması ve güçlendirmesi açısından da önemlidir. Buna ek olarak bölgenin SWOT analizi yapılarak agro-turizm açısından potansiyeli belirlenmeye çalışılmıştır.

Tüm bu çalışmalar kırsal kalkınma ve agro-turizm ilişkisinin yerel halk ve kırsal alan için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Özellikle değişen koşullarla birlikte tarımın göreceli olarak getirisinin azalması, agro-turizmin tarımsal faaliyetleri çeşitlendirerek yerel halka ekonomik getiri sağladığı görülmektedir.

Agro-turizmin hem arz kaynağı durumundaki yerel halka hem de ziyaretçilere sağladığı birçok fayda vardır. Öncelikle agro-turizmin yerel halka sağladığı istihdam özelliği göze çarpmaktadır. Agro-turizm ile yerel halk yeni iş imkânlarına kavuşurken özellikle kadın iş gücü ön plana çıkmaktadır. Atıl durumdaki kadın iş gücü aktif konuma geçerek ekonomiye katkı sağlayacaktır. Agro-turizm ile iş olanakları elde eden yerel halk dolayısı ile büyük şehirlere göç etmeyecek, köyünde kalıp tarımsal faaliyetlerini sürdürmeye devam edecektir. Tüm bu özellikleri bakımından kırsal kalkınma ve agro-turizm arasında sıkı bir bağ vardır (Civelek ve ark., 2013:2).

Kırsal kalkınmada hedeflerin saptanması ve gerçekleşmesinde agro-turizm potansiyelinin belirlenmesi, nüfusun ve milli gelirin büyük bir bölümünün tarıma bağlı olduğu Türkiye için çok önemlidir. Öyle ki toplumun ulusal kültürünü oluşturan Anadolu uygarlıklarının tarımsal üretim, özel ekolojik ürünler gibi geleneksel yaşayış biçimlerini şekillendiren yöntemlerinde turizm ile bütünleştirilmesi olgusu da kalkınmaya ayrı bir boyut kazandırmıştır (Kiper & Arslan, 2007: 146).

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada yöntem olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Mülakat tekniğinin kullanılmasının sebebi elde edilmek istenen verilerin ölçülebilir sorularla elde edilmesinin mümkün olmamasıdır. Önceden hazırlanmış görüşme taslağına bağlı olarak sürdürülen yarı yapılandırılmış mülakat tekniği araştırmacıya daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde edebilme olanağı sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2004).

Yapılan ön araştırmada yerel halkın bazı kavramlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada kavramsal açıklamaların yapılması

anket tekniğinin seçilmemesinin bir başka nedeni olmuştur. Ek olarak yarı yapılandırılmış sorular aracılığı ile derinlemesine bilgiye ulaşabilmesi mülakatın tercih edilmesini sağlamıştır. Tümevarım ile resmin büyük parçasına bakılabilmesi hedeflemiştir.

Mülakat sorularının hazırlanma aşamasında bu konuda uzmanlığa sahip kişilerin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda hazırlanabilecek sorular ve hangi amaçlarla sorulacakları ortaya konmaya çalışılmıştır. Literatür taranarak benzer çalışmaları yapan araştırmacıların soruları analiz edilmiş, araştırma konusunu en iyi şekilde kapsayacak sorular oluşturulmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren işletmeler Fethiye ve Datça'da olduğu için örneklem bu köylerde yaşayan yerel halktan seçilmiştir. İşletmelerin Fethiye'de bulunduğu Kabak Köyü, Yakaköy ve Yanıklar Köyünde yerel halktan 14 kişiyle görüşülmüştür. Yerel halktan katılımcılarla yapılan mülakat süresi ortalama olarak 45 dakikadır. Fethiye'de yerel halktan 3 katılımcının verdiği cevaplar bilimsel bir nitelik taşımadığı düşüncesi ile araştırmaya dâhil edilmemiştir. Fethiye'deki görüşmeler 26-28 Nisan tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Datça'da Palamütbükü'nde ve Hayıtbükü'nde olmak üzere yerel halktan görüşülen kişi sayısı 10'dur. Görüşülen ortalama süre ise 60 dakikadır. Datça'da 2 katılımcının verdikleri cevaplar ses kayıtlarının metne dönüştürülmesi aşamasında bilimsel bir nitelik taşımadığı gerekçesi ile araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Fethiye'deki Yerel Halka Ait Bulgular

Fethiye'de TaTuTa çiftliklerinin bulunduğu köylerde 14 mülakat gerçekleştirilmiştir. Tablo 1'e göre katılımcıların 6'sı (% 42.85) bayan, 8'i baydan (% 57.15) oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması ise 49.92'dir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre sıralandığında 3'ü (% 21.42) üniversite mezunuyken, 2'si (% 14.28) lise, 2'si (% 14.28) ise ortaokul, 5'i (% 35.71) ilkokul mezunu, 2'si (% 14.28) hiç okula gitmemiştir. Katılımcıların meslekleri çeşitlilik göstermekle birlikte 3'ü işletmeci, 2'si turizmci, 4 tanesi çiftçi, 3 tanesi ev hanımı, 1'i taksici 1'i ise aşçıdır.

Tablo 1. Fethiye'deki Yerel Halka Ait Demografik Özellikler

Kişiler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek
A	Bayan	31	Üniversite	Resepsiyonist
B	Bay	33	Üniversite	Operasyon Müdürü
C	Bay	37	Lise	Bakkal
D	Bay	38	Ortaokul	Taksici
E	Bay	53	Üniversite	İşletmeci
F	Bay	60	İlkokul	Çiftçi
G	Bayan	63	Okula Gitmemiş	Ev hanımı
H	Bay	70	Okula Gitmemiş	Çiftçi
I	Bayan	46	Lise	İşletmeci
J	Bayan	49	İlkokul	Çiftçi
K	Bay	67	İlkokul	Çiftçi
L	Bayan	51	İlkokul	Aşçı
M	Bayan	44	Ortaokul	Ev Hanımı
N	Bayan	57	İlkokul	Ev Hanımı

Katılımcılara yerel halkın genel olarak turizme bakış açısını öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Sorular birbirini tamamlayıcı nitelikte olup katılımcıların, turizmin gelişimini isteyip istemediklerini, imkânları olsa turizme işletmeci olarak katılıp katılmayacaklarını ortaya koyma amacı taşımaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibidir;

a) Genel olarak turizme bakış açıları: Katılımcıların verdikleri cevaplar *turizmin gelişmesini istedikleri* yönünde olmuştur. Bunun nedeni sorulduğunda verilen cevap genel olarak *ekonomik açıdan daha fazla gelir elde etme* şeklindedir. Bu cevaplara ek olarak katılımcılardan H ve G *turizmin gelişimine karşı oldukları* yönünde aksi görüş belirtmiştir.

“... *Turizmin gelişmesini isterim. Fakat gelecek olan turistlerin daha bilinçli olmaları gerekir. Böylece daha fazla gelir elde edebilmeliyiz.*”

“... *Turizmin gelişmesini istemiyorum. Gelen turistler bize saygı duymuyorlar. Hareketleri bizim geleneklerimize uygun değil.*”

b) İşletmeci olarak turizme katılma istekleri: Genel olarak verilen cevap *ekonomik bir amaç olmadan birkaç günlüğüne misafir edebilme* şeklindedir. Katılımcı L *işletmeye gelen turistlerin yer problemi olduğunda kendi evinde konaklamasına müsaade ettiğini* eklemiştir. Katılımcı B ise *ileride ailesinin tarım arazisini turizm amaçlı değerlendirme gibi bir düşüncesi olduğunu* belirtmiştir. Bu kişilerin dışındakiler ise evlerini ya da arazilerini turizm amaçlı kullanmak istememektedir.

“... *İleride ailemin sahip olduğu araziye turizm amacıyla kullanmak isterim. Planlarımın arasında böyle bir düşünce var.*”

“... *Gelen turistlerin kendi evimde konaklamasını istemem. Onlar bizden çok farklı. Geleneklerimizi bozacaklarını düşünüyorum.*”

Katılımcılara agro-turizmin iç ya da dış göçe neden olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Bu soruların yöneltilmesinde ki amaç özellikle kitle turizminin göç olgusunu da beraberinde getirmesi olmuştur. Agro-turizmin de benzer etkiyi yaratıp yaratmadığını ortaya koyabilmek amacıyla aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

c) Agro-turizm ve göç olgusu: Verilen cevaplar derlendiğinde *agro-turizmin dışarıya olan göçü azalttığı iç göçü ise arttırdığı* yönünde ortak cevaplar verilmiştir.

“... *Agro-turizmin dışarıya olan göçü azalttığını düşünüyorum. Ekonomik açıdan sağladığı katkı halkın dışarıya göç etmesini engelliyor.*”

“... *Agro-turizm bölgemizde bir nüfus artışına sebep oldu. Başka köylerden ve şehirden köyümüze gelip turizm yapan çok kişi var.*”

Katılımcılara agro-turizmin ekonomik katkılarını öğrenebilmek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu soruların sorulmasındaki amaç agro-turizmin ekonomik yönünün yerel halka nasıl ve ne şekilde yansıdığını ortaya koyabilmektir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorular sorulmuştur:

d) Agro-turizmin ekonomik etkileri: Genel olarak verilen cevap agro-turizmin bölgeye kazanç sağladığı yönünde olmuştur. Özellikle katılımcıların tamamına yakını kadınların eskiye kıyasla ekonomide daha fazla etkisinin olduğunu söylemiştir.

“... Agro- turizm köyümüze ekonomik olarak çok fazla katkı sağlamaktadır. Açılan işletmelerde iş imkânı bulabiliyoruz. Ayrıca turistlerin bölgede yaptığı alışverişlerde köylüye para kazandırıyor.”

e) Agro-turizmin ürünler üzerine etkisi: Verilen cevaplar birbirinden farklılık göstermektedir. J, M ve L katılımcıları özellikle yaz dönemlerinde pazardaki ürünlerin fiyatlarında bir artış olduğunu belirtirken diğer 11 katılımcı herhangi bir artış olmadığını yönünde fikir belirtmiştir.

“... Ürünlerin fiyatında turistlerin yoğun olarak geldiği zamanlarda artış oluyor. Nisan-Eylül ayları arasında özellikle sebze, meyve ve kıyafet gibi ürünlerde artış oluyor.”

f) Tarım ve agro-turizm ilişkisi: Agro-turizm ve tarım ilişkisini ortaya koymaya yönelik sorulara verilen cevaplar değişiklik göstermiştir. C, E ve A tarımın getirisinde herhangi bir değişimin olmadığını yönünde cevap verirken diğer 11 katılımcı tarımın getirisinin azaldığı yönünde fikir belirtmiştir.

“... Tarımla uğraşan halk turizmin getirisi daha fazla olduğundan arazilerini turizme açma yoluna gidebiliyor. Yine de buna tam olarak bir cevap vermem mümkün değil.”

Katılımcılara sürdürülebilirlik ve çevreye duyarlılık ile değerlendiren agro-turizmin çevresel etkilerini ölçme amacı ile aşağıdaki sorular yönlendirilmiştir:

g) Agro-turizm ve çevre ilişkisi: Verilen cevaplar derlendiğinde genel olarak agro-turizmin çevreyi koruduğu üzerinde durulmuştur. Katılımcılardan H ve G ise aksi yönde görüş bildirmişlerdir. Agro-turizmin çevreye zarar verdiğini, turistlerin hiç dikkatli olmadığını belirtmişlerdir.

“... İşletmelerin yaptığı uygulamalarla çevre dostu bir turizm şekli sergilenmektedir. Özellikle maddelerin geri dönüştürülmesi, işletmelerin yaptıkları evler buna örnek gösterilebilir.”

h) Agro-turizm ve kırsal alan ilişkisi: Katılımcılardan yaşadıkları bölgenin en önemli sorununu belirtmeleri istenmiştir. Verilen yanıtlar derlendiğinde genel olarak altyapı eksikliği şeklinde cevap verildiği görülmüştür. Buna ek olarak ulaşımın pahalılığı ve zorluğu belirtilirken katılımcılardan A, B ve I ise HES'lere çözüm bulunması gerektiğini de eklemiştir. Katılımcılar

bölgede agro-turizmin gelişmesi için yapılması gereken altyapıyla ilgili iyileştirmelerden bahsetmişlerdir.

“Altyapı sorunu çözülmesi gerekir. Turizmin devamlılığını istiyorsak Fethiye körfezinin de temizlenmesi şart. Ayrıca HES'lere de çözüm bulunmalıdır. HES'ler köyümüz için çok ciddi bir tehlike oluşturuyor.”

Katılımcılara agro-turizmin kırsal kalkınmaya katkı sağlayıp sağlamadığına yönelik sorular yönlendirilmiştir. Amaç agro-turizmin ekonomik yönünün yanı sıra, sosyal ve kültürel açıdan da bir katkısı olup olmadığını belirlemektir. Bu doğrultuda elde edilen veriler aşağıdadır:

i) Agro-turizmin sosyo-kültürel yapıya etkisi: G, L ve H sosyal yaşantılarında herhangi bir değişim olmadığını belirtirken, diğer katılımcılar çeşitli yönleriyle değişimler olduğunu söylemiştir.

“... Gelirim artması sosyal yaşantımı da olumlu etkiliyor. Eskiden gücümün yetmediği şeyleri rahatlıkla yapabiliyorum.”

j) Turizmin manevi değerlere etkisi: Bu konu ile ilgili sorulara iki yönde cevaplar verilmiştir. Katılımcılardan G, H ve N “turizmin değerleri olumsuz etkilediğini, özellikle gençlerin özentili davranışları olduğunu”nu belirtmiş, diğer katılımcılar yeni kültürlerle tanışma fırsatının yeni şeyleri keşfetmeyi de beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir. A ve B ise bu her iki yönü de bir arada değerlendirerek soruyu cevaplamıştır.

“... Buna iki yönlü bakmamız gerekebilir. İlk olarak yeni insanlarla tanışma, yeni bir şeyler öğrenebilme, yeni şeyler keşfetme açısından olumlu etki yapmaktadır. Fakat özellikle belli bir yaş grubundaki gençler özentisi konusunda farklı davranabilir.”

Katılımcılara yörenin gelişimine ve tanıtılmasına yönelik düşünceleri sorulmuştur. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

k) Agro-turizm ve kalkınma ilişkisi: Bu soruya farklı cevaplar verilmiştir. Katılımcılardan A, B, C ve N yörenin ekonomik yönden gelişimi turizme bağlı derken, katılımcılar H, G, J ve K ise tarım cevabını vermişlerdir. Diğer 6 katılımcı ise hem tarımın hem de turizmin katkısı olduğunu ve ayırım yapamayacakları yönünde cevap vermiştir.

“... Yöremizin gelişmesindeki en önemli unsur kesinlikle turizmdir. Turizmin gelişmesi yöreye, gerek altyapı gerekse üstyapı anlamında birçok katkı sağlamıştır.”

l) Agro-turizm ve tanıtım ilişkisi: Verilen cevaplar ortak bir paydada toplandığında agro-turizm nedeniyle bölgeye daha fazla turist geldiği, bu nedenle de agro-turizmin tanıtıma katkısı olduğu yönünde olmuştur.

“... Özellikle *Pastoral Vadi* yörenin tanıtımına katkı sağlamaktadır. Buranın belgeselini izleyen birçok kişi bölgeyi tercih etmektedir.”

Datça'daki Yerel Halka Ait Bulgular

Datça'da TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren işletmelerin bulunduğu köylerde yerel halktan 10 kişi ile mülakat yapılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Datça'daki Yerel Halkın Demografik Özellikleri

Kişiler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek
A	Bayan	57	Ortaokul	Çiftçi
B	Bay	43	Üniversite	Pazarlama Müdürü
C	Bayan	46	İlkokul	Çiftçi
D	Bayan	59	İlkokul	Çiftçi
E	Bay	37	Üniversite	Turizmci
F	Bay	49	Lise	Market İşletmecisi
G	Bay	53	Üniversite	İşletmecilik
H	Bay	73	Lise	Emekli-Çalışmıyor
I	Bayan	61	Okula Gitmemiş	Ev Hanımı
J	Bayan	39	Lise	Muhasebeci

Tablo 2'ye göre katılımcıların % 50'si bayan % 50'si erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 51.75'tir. Tabloya göre katılımcıların % 30'u üniversite, % 30'u lise, % 20'si ilkokul, % 10'u ortaokul mezunu iken % 10'u hiç okula gitmemiştir.

a) Genel olarak turizme bakış açıları: Çoğunluk olarak verilen cevap yörede turizmin gelişmesi istedikleri şeklindedir. Turizmin gelişimi neden istedikleri sorulduğunda genel olarak turizmin ekonomik yönü üzerinde durulmuştur.

“... Turizmin gelişmesini isterim. Daha fazla turist gelmesi bizim açımızdan avantajlı olur. Köyümüze ne kadar çok turist gelirse biz o kadar çok para kazanabiliriz.”

b) İşletmeci olarak turizme katılma istekleri sorusuna çeşitli cevaplar verilmiştir. Katılımcılardan A, B ve E evlerinin bir odasını turizme açabileceğini söylerken, diğer 7 katılımcı ise böyle bir imkânları olsa da arazi ya da evlerini turizme açmayacakları yönünde cevap vermiştir.

“... Gelen turistlerin kendi evimde konaklamasını istemem. Sonuçta onların adetleri, gelenekleri bizimkiler gibi değil.”

c) Agro-turizm ve göç olgusu: Verilen cevaplar derlendiğinde agro-turizmin dış göçü azalttığı, fakat nüfus artışına neden olduğu yönünde ortak cevaplar verilmiştir.

“... Kentte göç daha önceki senelere göre azaldı. İnsanlar iş bulabildikleri için köylerinde kalıyorlar. Şehirlere eskisi kadar gitmiyorlar.”

“... Yeni işletmeler açılıyor. Arazisini satıp buraya gelenler oluyor. Gençler de iş bulabilmek için başka ilçelerden geliyorlar. Zamanla köyümüze yerleşiyorlar.”

d) Agro-turizmin ekonomik etkileri: Verilen cevaplar derlendiğinde agro-turizmin bölgeye ekonomik kazanç sağladığı belirtilmiştir. Katılımcılardan I ise aksi yönde görüş bildirerek herhangi bir katkı sağlamadığı yönünde cevap vermiştir.

“... Gelen turistler yaptıkları alışverişlerle para kazandırıyor. Hediyelik eşya alıyorlar, pazara markete gidiyorlar. Bu yüzden de kazanç sağladığımı düşünüyorum.”

e) Agro-turizmin ürünler üzerine etkisi: Verilen cevaplar genel olarak fiyatların özellikle yaz dönemlerinde yükseldiği yönünde olmuştur. Katılımcılardan B ve E herhangi bir değişim olmadığı konusunda cevap vermiştir.

“... Özellikle yazın pazardaki ürünlerde fiyat artışı oluyor. Bazı sebzelerin fiyatlarında artış çok oluyor. Kendimiz üretmiyoruz olsak, ürünleri o fiyata almakta zorlanabilirdik.”

f) Tarım ve agro-turizm ilişkisi: Verilen cevaplar iki yönlüdür. Çiftçi olan A, C ve D tarımın getirisinin azaldığını düşünürken diğer katılımcılar herhangi bir değişimin olmadığını belirtmiştir.

“... Tarımın getirisi daha önce daha fazlaydı. Turizmle birlikte arazileri hep otellere ya da pansiyonlara dönüştürdüler. Bu da tarım arazilerini azalttı. Çoğu kişi para kazandırdığı için turizmi seçiyor.”

g) Agro-turizm ve çevre ilişkisi: Verilen cevaplar *agro-turizmin çevreyi koruduğu* üzerinde yoğunlaşmıştır. Fakat katılımcılardan A, I ve H *agro-turizmin çevreye zarar verdiği* yönünde farklı bir görüş bildirmiştir.

“Turizm her şekilde çevreye zarar veriyor. Gelen turistler kurallara uymuyor. Çevreyi pisletiyorlar.”

h) Agro-turizm ve kırsal alan ilişkisi: Katılımcılar yaşadıkları bölgenin en önemli sorunu olarak *su sıkıntısı* üzerinde durmuştur. Buna ek olarak katılımcılardan B *liman sorununu* eklerken, katılımcılardan E ise *ulaşım problemi* olduğunu belirtmiştir. A, D ve C ise *tarım arazilerinin azalmasını* sorun olarak görmektedir.

“... Köyün en önemli sorunu çok fazla otelin ve pansiyonun yapılmasıdır. Tarım giderek önemini kaybediyor. Tarıma bir geri dönüş yapılması gerekmektedir.”

i) Agro-turizmin sosyo-kültürel yapıya etkisi: İki yönlü cevap verilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu *turizmin sosyal yaşantılarını olumlu etkilediğini* belirtirken A, D ve H *yaşantılarında herhangi bir değişim olmadığı* cevabını vermiştir.

“... Sosyal yaşantımızda herhangi bir değişim olmadı. Turizm gelmeden önce de geldikten sonra da her şey aynı.”

j) Agro-turizm manevi değerlere etkisi: Verilen yanıtlar çeşitlilik göstermiştir. Katılımcıların yanıtları derlendiğinde A, D ve H *turistlerin geleneklere ve göreneklere aykırı davranışlar sergilediğini ve gençlerin turistlere özendiğini* belirtmişlerdir. Diğer 7 katılımcı *agro-turizmin manevi değerleri olumlu yönde etkileyerek gelişim sağladığını* vurgulamıştır.

“... Gençler turistlere özenip onlar gibi davranıyor. Onların giydiklerini giymek istiyor. Kültürümüz bozuluyor.”

“... Yöremize turistlerin gelmesi olumlu etki yapıyor. Onlardan yeni şeyler öğrenebiliyoruz.”

k) Agro-turizm ve kalkınma ilişkisi: Katılımcıların çoğunluğu *ekonomik yönden gelişim turizme bağlı* derken, A, C ve D ise *tarım* cevabını vermiştir.

“... Yörenin gelişmesini tarıma bağlıdır. Tarım daha fazla yapılırsa köyümüz daha çok gelişir.”

l) Agro-turizm ve tanıtım ilişkisi: Genel olarak *agro-turizmin köyün tanıtılmasına katkı sağladığı* yönünde cevap verilmiştir.

“... Agro-turizm köyün tanıtılmasını sağlıyor. Birçok insan köyümüze gelerek haftalarca kalıyor.”

Bulguların Yorumlanması

Fethiye ve Datça'da yerel hakla yapılan mülakat sonucu katılımcılardan elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara varmak mümkündür:

- Muğla yöresindeki katılımcılar, *agro-turizm kavramından ve faaliyetlerinden haberdardır.*
- Katılımcılar, Muğla yöresinde turizmin gelişmesini istemektedir. Cevapların ortak özelliği turizmin ekonomik getirisi sebebi ile gelişiminin istenmesi yolunda olmuştur. Fakat turizmin gelişmesini istemelerine rağmen evlerini turizme açma konusunda zıt bir görüş hakimdir. İmkânları olsa bile turistlerin kendi evlerinde uzun süreli konaklamasına sıcak bakmamaktadırlar.
- Muğla yöresinde *agro-turizm göç olgusunu* nasıl etkilediğine yönelik sorulara verilen yanıtlar birbiri ile benzerlik göstermektedir. Katılımcılar *agro-turizmin dış göçü azalttığını* düşünürken, yeni işletmeler açmak amacıyla arazilerini satan, evlerini turizme açıp pansiyonlaştırmak amacıyla köylerine gelen kişiler nedeniyle nüfus artışı olduğunu düşünmektedirler.
- *Agro-turizmin ekonomik yönünün ortaya konmasını* sağlayan sorulara verilen cevaplar derlendiğinde katılımcıların *agro-turizmin yöreye ve köylerine ekonomik açıdan katkı sağladığı* üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle kadın işgücünün *agro-turizm doğrultusunda* istihdam edildiği gözlem yoluyla da ortaya konmuştur.
- Katılımcılar özellikle yaz dönemlerinde fiyatların arttığı konusunda hemfikir durumdadır. Fakat tarımın getirisinin azalması azalmadığı yönünde farklı görüşler olmuştur. Bu görüşlerin farklı olmasının nedenini ise tarımla uğraşan yerel halkın turizme sıcak bakmaması, turizmle geçinen yerel halkın da tarıma geri dönüş yapmak istememesi olarak değerlendirmek mümkündür.
- *Agro-turizmin çevreye olan etkilerini* ortaya koymaya yönelik sorulara verilen

yanıtlara göre, yerel halk agro-turizmin çevreye zarar vermediğini ve çevreyi koruduğuna yönelik genel bir yargı belirtmiştir.

- Köy ve yörenin sorunları sorulduğunda verilen cevaplar altyapı eksikliği üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle agro-turizmin var olduğu yerler şehir merkezlerine uzak ve nispeten ulaşımı zordur. Bu nedenle, gerek yerel halk, gerekse gelen misafirler için altyapı önemli bir sorun oluşturmaktadır.
- Agro-turizmin sosyo-kültürel yönünü ortaya koymaya yönelik sorulara katılımcılar sosyal yaşantılarında olumlu anlamda değişim olduğu şeklinde genel bir cevap vermişlerdir. Fakat bu soruyu desteklemeye yönelik olan manevi değerleri nasıl etkilemektedir sorusuna ise, genel olarak verilen cevap gençlerin tutum ve davranışlarında olumsuzlukların olduğu, gelenek ve göreneklerinin zarar gördüğü yönünde olmuştur.
- Yörenin ve köylerinin gelişmesini sağlayan unsurun ne olduğuna dair soruya yerel halkın verdiği cevaplar farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise, yörenin tarım ve turizm olmak üzere iki ekonomik kaynağının olması ve seçilen örneklemin de bu iş grubunu kapsamı olarak yorumlamak mümkündür. Dolaylı ya da doğrudan turizmle ilgi olan yerel halk turizmi önemli gelişim unsuru olarak görürken, tarımla geçinen halk ise tarımın öncü olduğunu düşünmektedir.
- Katılımcıların tamamı agro-turizmin köylerinin tanıtımı konusunda yardımcı olduğunu düşünmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırsal turizm türü olan agro-turizm hem yerel halkın yaşamına saygılı, hem de çevreye duyarlı bir turizm türüdür. Kitle turizminin yıkıcılığına karşıt olarak ortaya çıktığını söylemek de mümkündür. Kitle turizminin kaynakları gelecek nesillere bırakma amacı gütmekten kullanmasına karşıt bir görüşü ifade etmektedir. Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi bir bütün olarak değerlendirilebilir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisinin sıkı bir bağ içerisinde olduğunu göstermektedir. Agro-turizm özellikle kırsal alanda yaşayan yerel

halkın hem refahının artmasında, hem de sosyo-kültürel açıdan gelişiminde bir araç olarak kullanılabilir. Kalkınma Planlarında kırsal turizmin yerel halkın kalkınmasında bir araç olarak kullanılması da buna örnek olarak gösterilebilir. Agro-turizm ile bölgeler arasında gelişmişlik farkını en aza indirmek de mümkün olabilir.

Agro-turizm yerel halka istihdam sağlama açısından da önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alanda yaşayan yerel halka özellikle de kadın işgücüne ekonomik katkı sağlamaktadır. Kadınlar ürettikleri ürünleri satabilme imkânı elde ederken aynı zamanda çiftliklerde de görev alabilmektedir. Kitle turizmi ile özdeşleşen Muğla ilinin alternatif turizm türlerinden biri olan agro-turizm açısından potansiyelini ortaya koyan çalışma bulguları agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisini de ortaya koymaktadır. Bu bulgulara göre agro-turizmin var olduğu kırsal alanlarda yerel halka istihdam sağlayarak hem ekonomik, hem de sosyo-kültürel anlamda gelişimlerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle kadın işgücüne sağladığı istihdam olanakları ile kadının ekonomide söz sahibi olmasına olanak tanımaktadır.

Agro-turizmin yerel halkın sosyo-kültürel anlamda gelişimine katkı sağladığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Özellikle gelen turistlik tüketicinin çevre bilincinin yüksek olması nedeniyle, yaşam şekillerini yansıtması ve yerel halkın yaşam şekline, gelenek göreneklerine saygılı olmalarını buna örnek olarak göstermek mümkündür.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak agro-turizmle ilgili bazı öneriler geliştirilebilir. Bu önerileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Yerel halka agro-turizm faaliyetlerine katılma, faaliyetleri çeşitlendirme ve ürünlerini pazarda satabilme olanağı sağlanmalıdır.
- Yerel halkın kitle turizminin yıkıcılığı nedeniyle, turizmi sadece ekonomik bir unsur olarak gördüğü mülakat sürecinde belirlenmiştir. STK'lar aracılığı ile yerel halk agro-turizm faaliyetleriyle ilgili bilinçlendirilebilir.
- Kırsal alanda yaşayan yerel halkın el sanatlarını, yöreye özgü endemik bitkileri üretebilmelerini ve pazarlayabilmelerini sağlayacak ortam oluşturulmalıdır.
- Yurtdışı örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de agro-turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yoluna gidilmelidir.
- Ülkemizde agro-turizm faaliyetlerine

uygun alanlar belirlenerek bir envanter çıkarılabilir. Bu envanter doğrultusunda bölge ya da yörenin SWOT analizi yapılarak rakipler karşısında güçlü ve zayıf yönlerin ortaya konması pazarlama ve tanıtım faaliyetleri açısından yarar sağlayabilir.

Agro-turizm yerel halkın kalkınması açısından büyük önem taşımaktadır. Yerel halka sağladığı istihdam ve ekonomik çeşitlilik agro-turizmin kırsal kalkınma aracı olarak görülmesinde etkindir. İstihdam sağlayıcı özelliğine ek olarak yerel halkın sosyo-kültürel açıdan da gelişimine katkı sağlamaktadır. Ülkeler agro-turizmi kırsal alanların ve yerel halkın kalkınmasına bir araç olarak görmektedirler. Bu doğrultuda da çeşitli yasal sınırlamalar ve uygulamalar ile agro-turizm teşvik edilmekte ve desteklenmektedir.

Türkiye birçok farklı tarımsal ürünün yetişmesine uygun coğrafi ve iklimsel çeşitliliğe sahiptir. Tarım sektörü geçmişten günümüze ülke kalkınmasında çok önemli roller üstlenmiştir. Bugün tarım sektörünün ekonomi içindeki payı geçmişe göre azalmış olsa da, hala kalkınma açısından önemini korumaktadır. Türkiye'nin ekonomik kalkınması açısından önem arz eden bir başka sektör olan turizm sektöründe alternatif turizm arz kaynağı olarak da tarım ve hayvancılık faaliyetleri oldukça önemlidir. Özellikle geleneksel tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kırsal bölgelerde, agro-turizm yerel halkın gelir seviyesini arttıracak ve onların kırsaldan kente göç etmeden hayatlarına devam edebilmelerini sağlayacaktır (Civelek ve ark., 2013: 5).

KAYNAKÇA

- Civelek, M., Dalgın, T. Çeken, H. & Ekiztepe, B. (2013). Menemen Yöresinde Agro-turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 1-7.
- Çıkın, A., Çeken, Ç. & Uçar, M. (2009). Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi: Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15 (1), 1-8.
- Henderson, J. C. (2009). Agro-Tourism In Unlikely Destinations: A Study Of Singapore, *Managing Leisure*, 14 (4), 258-268.
- Hilchey, D. (1993). *Agritourism in New York State: Opportunities and Challenges in Farm-Based Recreation and Hospitality*. Farming Alternatives Program, New York: Cornell University.
- Iakovidou, O. (1997). Agro-tourism in Greece: the case of women agro-tourism co-operatives of Ambelakia , *MEDIT*, 1, 44-47.
- Iakovidou, O., Emmanouilidou, M., Stavrakas, T., Simeonidou, P. & Chrisostomidis, C.D., (2001). Trends of Tourism Market For Agro-Tourism, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 12(2), 165-179.
- Karabati, S. , Dogan , E., Pinar, M. & Celik, L.M. (2009). Socio- Economic Effects of Agri-Tourism on Local Communities in Turkey: The Case of Aglasun, *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 10 (2), 129-142.
- Kiper, T. & Arslan, M. (2007). Safranbolu Yörüköyü Tarımsal Turizm Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 3, 145-158.
- Kosmaczewska, J. (2008). The Relationship Between Development of Agritourism in Poland and Local Community Potential, *Studies in Physical Culture And Tourism*, 2(15), 141-148.
- Kunasekaran, P., Ramachandran, S., Samdin, Z. & Awang, K.W. (2012). Factors Affecting Farmers' Agro Tourism Involvement in Cameron Highlands, Pahang, *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 4(1), 83-90.
- Lopez, E.P. & Garcia, F.J.C. (2006). Agrotourism, Sustainable Tourism And Ultraperipheral Areas: The Case Of Canary Islands, *PASOS Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 4(1), 85-97.
- Marandola, D., Cannata, F., Palma, D. P., Fragnito, S. Parletta, I. & Raschi, A. (2006). Business and Tourism in A Rural Area of Southern Italy”, *Ibimet, Via Caproni*, 8, 157-16.
- Niedziółka, A. & Brzozowska, A. (2009). Aspects of Agritourism Management in Malopolska Voivodeship, *Annals of the University of Petrosani Economics*, 9(4), 105-112.

Phillip, S., Hunter, C. & Blackstock, K. (2010). A Typology for Defining Agritourism, *Tourism Management*, 31, 754–758.

Robertes, L. & Hall, D. (2003). *Rural Tourism and Recreation Principles and Practice*, UK: CABI Publishing.

Shaffril, H. A. M., Hamzah, A., Yassin, S. Md., Samah, B. A., D'Silva, J. L., Tiraieyari, N. & Muhammad, M. (2014). The Coastal Community Perception on the Socio-Economic Impacts of Agro-Tourism Activities in Coastal Villages in Malaysia, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, DOI: 10.1080/10941665.2013.877048.

Sharpley, R. (2002). Rural Tourism and The Challenge of Tourism Diversification: The Case of Cyprus. *Tourism Management*, 23, 233–244.

Stratejik Plan 2010-2014, (2010). T.C Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara. Erişim Tarihi: 11.12.2012 http://www.bahcebitkileri.org/Sunumlar/Stratejik_Plan_2010-2014.pdf.

Sznajder, M., Prezborska, L. & Scrimgeour, F. (2009). *Agritourism*, UK: AMA DataSet LTD.

Taw, C. & Barbieri, C. (2012). The Perceived Benefits Of Agritourism: The Provider's Perspective, *Tourism Management*, 33, 215-224.

Wicks, B. E. & Merrett, C. D. (2003). Agritourism: An Economic Opportunity for Illinois, *Rural Resarch Report*, 9(14), 1-8.

Williams, P., Paridaen, M., Dossa, K. & Dumais, M. (2001). *Agritourism Market and Product Development Status Report*. Centre for Tourism Policy and Research, Simon Fraser University. Erişim Tarihi: 23.12.2012 <http://www.rem.sfu.ca/pdf/agritourism.pdf>.

Wilson, S., Fesenmaier, D.R., Fesenmaier, J. & Van Es, J.C. (2001). Factors for Success in Rural Tourism Development, *Journal of Travel Research*, 40, 132-138.

Wolfe, K. & Hammock, L. (2006). *Georgia Agritourism Overview: Results from 2005 Business Survey*, Georgia: College of Agricultural and Environmental Sciences. University of Georgia.

Yang, Z., Cai, J. & Sliuzas, R. (2010). Agro-Tourism Enterprises as a Form of Multi-Functional Urban Agriculture for Peri-Urban Development in China, *Habitat International*, 34, 374-385.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extensive Summary

RELATIONSHIP BETWEEN AGRO-TOURISM AND RURAL DEVELOPMENT: RESEARCH ON RURAL AREAS IN MUĞLA

Makbule CİVELEK*, **Taner DALGIN**,
Hüseyin ÇEKEN

Increasing interest and sensibility to rural life render to enhance relationship between agriculture and tourism sectors. Agro-tourism concept developed over time in consequence of this relationship. Agro-tourism is one of alternative tourism types that aim to use agricultural resources in compliance with sustainability principles. Agro-tourism increase income level of local community that participated agro-tourism activities and get a share from tourism receipts. Also agro-tourism decrease immigration from rural to metropolitans indirectly. The other important effect of this tourism type is cultural exchange process that experienced by local community and visitors both. This research aims to explore relationship between agro-tourism and rural development by the way of take local community's opinions. Primarily agro-tourism concept investigated and made literature review that mention relationship between agro-tourism and rural development. Then, we give some examples about agro-tourism implementation worldwide and countrywide. Afterwards finding from local community that live in places where Ta-Tu-Ta farms in which operates, were presented. According to finding, effects of agro-tourism on rural development were evaluated.

Semi-structured interview form was used as a data collection tool. The reason for choosing this tool is impracticability of survey form for collects this research data from local community. We recognised that local community have no information about agro-tourism terms in preliminary research we made before. We give information about some agro-tourism term in semi-structured interview form. The other reason for choosing semi-structured interview is possibility to reach detailed information from participants. We ask opinions of people that have knowledge about agro-tourism in process of prepare the interview questions. Questions were organized and redesigned according to research subject. Semi-structured interview form, also included additional information about agro-tourism terms. We made literature review about similar studies and evaluated questions in these studies for prepare questions in form. Research sample were chosen

* Corresponding author at: Amasya University, Taşova Vocational College, Amasya/Turkey
E-mail: makbulecivelek@yahoo.com

in local community who live in Fethiye and Datça destinations where Ta-Tu-Ta farms there were.

We interviewed with 24 people for effect of agro-tourism on rural development in totaly. Majority of them live in Fethiye (14) and others live in Datça (10). The first question was “participants have information at what level about agro-tourism facilities and activities in area. Generally participants have information about agro-tourism facilities and activities. Participants want to development of tourism activities in Muğla. The reason why local people want it may be economic benefits of tourism activities. But, local community is not willing to join tourism activities. They don’t want to open their living areas (houses) to tourism activities and accommodation in a long time. There were similar answers about the question “how was agro-tourism effect immigration in Muğla. Participants think agro-tourism decrease emigration. But, entrepreneurs that come from big cities to rural areas increase population density in countryside. As a consequence of that rural attractions may be damaged. When we evaluate the answers of question that aims to find out economic effects of Agro-tourism, we found the local community assume agro-tourism make a major economic contribution to countryside and their villages. We observed especially women are employed in agro-tourism. Participants said that the prices were increased in the summer time. But, there are different answers about agricultural yields were increased or decreased. The reason of difference in answers may be local community that engaged in agriculture doesn’t lean towards tourism and local community that engaged in tourism weren’t aware of agriculture and agricultural activities. Other question was about the effect of agro-tourism on environment. According to the ideas of local people, agro-tourism doesn’t damage the environment and also encourage protect the environment. The problems about agro-tourism in their villages were asked to participants. They emphasize specially the infrastructure and superstructure problem. Because of agro-tourism areas were far away from the city centres, there are important problem about transportation for locals and visitors too. Blazing a trail and protecting the agricultural structure were an important paradox. When we look the answers of question that aims to emphasize socio-cultural side of agro-tourism, Locals generally point out positive changing on their social life. The other question that was related the previous one asked how was agro-tourism effect sentimental values. But the answers about this question were inconsistent. Locals think generally tourism have a negative effect on teenagers attitudes and behaviours in conjunction with damage customs and traditions. We asked participants the basic source of income in their villages. There were different answers about this question. Participants said

that Agricultural and tourism activities were basic source of income in their villages. While participants that were related on tourism directly or indirectly think tourism is most important source of income, participants that were related on agriculture think agriculture is most important source of income for their villages. All of the participants think agro-tourism is important for promotion of their villages.

Agro-tourism is one of the rural tourism type that is respectful to life of locals and is also environment-friendly. Lots of international and national studies about this subject expose strong relationship between agro-tourism and rural development. Agro-tourism can be used as a tool for increasing welfare of local community that live in rural. Rural tourism included in development plans recently. This situation reveal to importance of agro-tourism for rural development. Also agro-tourism is important for providing employment opportunity to locals. Women have opportunity to sell their handcrafts and work agro-tourism farms under favour of agro-tourism. This study evaluates agro-tourism potential of Muğla that include important destinations identify with mass tourism. Also this study probes relationship between agro-tourism and rural development. According to findings agro-tourism create employment opportunity to locals, increase income level of them and also contribute their social life. Agro-tourism employee women workforce and strengthen the role of women in society on this occasion. Visitors that came for agro-tourism attraction have environmental consciousness and they are respectful to lifestyles, customs and traditions of locals. We can make some proposal about agro-tourism based on findings of this study.

- Opportunities like join agro-tourism activities, diversification this activities and sell handcrafts and rural products in bazaars must be created for local community.
- We determine local people regard tourism only an economic fact because of negative impression created by mass tourism. Non-governmental organizations must raise of awareness of local community.
- Settings must be created for local community to make handcrafts, grow a rare plants and promote this products.
- Agro-tourism activities must be differentiated like some foreign country that is related in agro-tourism.
- Areas that were suitable for agro-

tourism activities and have agro-tourism attractions must be listed. Swot analyze must be done about agro-tourism potential to this places that take place in this list

Agro-tourism have great importance for development rural areas. Contributions of agro-tourism to employment and income level make it important for rural areas. Countries regarded agro-tourism as rural development tool. Governments encourage agro-tourism activities with legal regulations. Turkey has geographical and climatic diversity for grew lots of agricultural product. Agriculture has great importance for development of turkey from past to present. Today the share of agriculture in turkey economy decreased. But, it is still important for development. The other important sector is Tourism for turkey development. Today, tourism have more important role for development. Agricultural activities take place on basis of agro-tourism that is one of the important alternative tourism types. Specially in rural areas that live off agriculture and stockbreeding, agro-tourism increase income levels of locals and protect their lifestyles.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Rekreatif Eğilimleri ve Rekreatif Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler

Ercan KARAÇAR^a Mehmet Mert PASLI^b

^a Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

^b Giresun Üniversitesi Bulancak Kadir Karabaş Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olabilecek unsurların tespit edilmesidir. Çalışmanın evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi Turizm ve Otel işletmeciliği programındaki 184 öğrenciden gönüllü olarak katılan 135 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler kullanılarak dağılım, frekans ve anova testi yapılmıştır. İstatistiksel analizler sonucuna göre rekreatif aktivitelere katılımı sağlayacak tesislerin yetersiz olması ve aile için vakit ayırma zorunluluğu ile program zamanlarının uygun olmaması rekreatif etkinliklerine katılımında en büyük engeller olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreatif; Turizm, Üniversite Öğrencileri

Abstract

This study was carried out to determine factors that hinder the active participation of students in recreational activities. For this purpose, a questionnaire was administered to 135 from 184 students studying at Çankırı Karatekin University. Using data obtained from the survey results, the distribution, frequency, anova analysis was conducted. According to the statistics, results of the analysis show that the main obstacles in participating in recreational activities are insufficient facilities and incompatibility of the time schedule of recreational activities with the spare time allocation of families.

Keywords: Recreation; Tourism; University Students,

JEL: L 83

GİRİŞ

İnsanoğlunun dünyada varlığının bilindiği ilk zamanlardan bu yana, yaradılış doğası gereği genlerinde, çalışma ya da bir uğraşa sahip olma kodları taşımalarının yanında, çalışmama ve tembellik etme kodları da bulunmaktadır. Çalışmama ve tembellik etmenin gerekliliği üzerine ilk tartışmalar yapıldığı Antik Yunan sitelerinde aristokratlar, çalışmanın; insanoğlunun kas gücüne dayalı işlerin yapılmasında yalnızca özgürlüğü olmayanlar tarafından yapılması gerekli bir uğraş olduğu savını ortaya atarlarken, çok çalışmanın esasında insanı aşağılayıcı ve küçük düşürücü olduğunu düşünmekteydiler. Bu kapsamda boş zaman olgusu, insanlığın varoluşundan bugüne kadar var olması için insanların mücadele ettikleri ve yokluğunda acı hissettikleri bir olgu olmuştur (Gül, 2014:1).

İngilizcede “boş zaman” kelimesinin karşılığı olan “leisure”, Latince’de ise “izin verilmiş olmak” veya “özgür olmak” anlamına gelen “licere” kelimesinden türetilmiştir. Bununla beraber, Fransızca’da “boş zaman” anlamına gelen “loisir”, lisans ve özgürlük kelimelerinin İngilizce karşılığı “licence” ve “liberty”de buradan türetilmiştir. (Çoruh, 2013: 4).

Anlam olarak izinli ya da müsaadeli olma anlamında latince karşılığı olan Licere kelimesi paralel anlamda iki farklı dilde yakın anlamlarda kullanılmıştır. Fransızca da Loisir kelimesi “Özgür Zaman” anlamında kullanılırken, İngilizce de ise Leisure kelimesi ile karşılık bulmuş, “Özgürlük ve İzin” anlamlarında kullanılmaktadır (Goodale & Witt, 1980).

Helenistik düşünce akımının en bilinen temsilcilerinden olan Aristoteles ise Leisure kavramını, “Mümkün Zaman” olarak tanımlamıştır. Aslında bu kavramı, anlamı insanların hayat içerisinde zorunlu olarak yapmakla mükellef oldukları işlerinden arta kalan “Özgür Zaman” diye tanımlamıştır (Wichasin, 2007: 21).

Zamanın çalışmakla ilgili bölümünün dışında kalan zaman dilimi içerisinde boş zaman da yer almaktadır. Boş zaman, hayatın gerekliliklerinin yerine getirilmesinden sonra arta kalan zaman olarak tanımlanırken zaman ögesi açısından yaklaşıldığı görülmektedir (Karaküçük, 2008). Yaşamakta olduğumuz yüzyılda bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızla arttığı, değişen yaşam koşullarında büyük kolaylıkların sağlandığı ve kişilerin çalışma saatlerinin azalması sonucunda serbest zamanların arttığını görebilmekteyiz (Tolukan, 2010).

Yaşantımızda, günlük çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, serbest zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamımı-

zın vazgeçilmez bir parçası ve bir yenilenme aracı haline getirmiştir. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının rahatlaması ile ortaya çıkan serbest zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, olumlu sonuçları doğurmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalarda, serbest zamanın pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştiren ve ruhen sağlıklı gençlerin gelişmesine katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir (Özşaker, 2012).

Rekreasyon ise, bireylerin boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri ifade eden bir kavramdır ve insanın çalışma saatleri dışındaki boş zamanlarında katıldığı faaliyetlerle ilgilidir (Karaküçük, 2008). Boş zaman nasıl zorunlu ihtiyaçlarımız dışındaki özgür zamanı tanımlarsa, rekreasyon da bu zaman içinde yapılan etkinlikleri tanımlar (Kelly, 1989). Parker (1979)’a göre rekreasyon, etkinliklere katılanlara mutluluk, tatmin, ruhsal denge, karakter, rekabet etme gücü, ruhsal dinginlik, özgürlük, fiziksel ve sosyal aktivite ve entelektüel bakış açısı kazandıran etkinliklerdir.

Üniversite gençlerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve rekreasyon etkinliklerine katılımları, üniversite eğitimleri süresinde okulların kendilerine sunduğu olanaklar kapsamında yarı örgütlü bir şekilde gerçekleşmekte; bu bağlamda üniversiteler öğrencilerinin resmî eğitimleri dışında kalan zamanlarını iyi bir şekilde değerlendirmeleri için de yönlendirici rol üstlenebilmektedirler (Balci, 2003).

Türkiye’de üniversiteleşme oranlarının %100’ün üstünde olduğu gözlenmektedir. Üniversiteler meslek anlamında gençleri sosyal yaşama hazırlayan temel kurumlar olarak tanımlanabilir. Sadece verilen ilgili eğitimin dışında, üniversite döneminin sunduğu çeşitli olanaklarda sosyal hayatın şekillenmesinde etken olan soyut dayanaklardır. Üniversitelerin yatırımlarını arttırması ve spor yapma imkânlarını geliştirilmesiyle gençlerin sosyalleşme sürecine destek vererek, gençlerimizin spor ortamını daha iyi tanımaları, sevmeleri, serbest zamanlarını yapıcı etkinliklerle değerlendirmelerinde büyük katkıları olacaktır (Kılıç & Şener, 2013).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Literatür taramasında, Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalarda ağırlıklı olarak rekreasyon etkinliklerine katılımı etkileyen kısıtlayıcıların incelendiği göze çarpmaktadır.

Tablo 1. Türkiye’de Yapılan Çalışma Örnekleri

Yazar	Sonuç
Müderrişoğlu, Kutay ve Örnekçi (2004)	Rekreatif faaliyetlere katılımda etkili olan içsel kısıtlayıcılar katılımcı özelliklerinden cinsiyet, daha önce yaşadıkları yerin özellikleri ve şu anda buldukları yerde geçirdikleri zaman miktarındaki farklılıklara göre değişim göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ile alt boyutlar arasında anlamlı farklılık bulunurken, refah düzeyinin aktivitelere katılımda önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.
Karaküçük ve Gürbüz (2007)	Öğretim elemanlarının kentsel yaşam olgusu içinde sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlere göre farklılaştığı anlaşılmıştır. Farklılaşmanın daha çok zaman, tesis, ulaşım ve para alt boyutlarında yoğunlaştığı sonucu çıkmıştır.
Demirel ve Harmandar (2009)	Katılımcıların boş zaman aktivitelerine katılımdaki en büyük engel olarak sosyal ortam ve bilgi eksikliğini gördükleri, bunu ise tesis/hizmet/ulaşım ve birey psikolojisi faktörlerinin takip ettiğini belirtmişlerdir.
Tolukan (2010)	Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin resim ve müzik eğitimi bölümü öğrencilerine göre boş zamanlarını değerlendirmede daha az güçlük çektiği, boş zamanlarını değerlendirmede engel yaşamayan öğrencilerin ise boş zamanları değerlendirmeye ilgili yapılan faaliyetlerde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.
Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011)	Rekreatif faaliyetlerine katılımı belirleyen faktörler; fizyolojik özellikler, alanların durumu, negatif içsel deneyimler, ekonomik durum, yan unsurlar, organizasyonel unsurlar ve ruhsal durum olarak belirlenmiştir İzmirli öğrencilerin diğer şehirlerden gelen öğrencilere göre fizyolojik özellikler, ekonomik durum ve ruhsal durum ile ilgili algılamaları anlamlı ve olumlu yönde bir farklılık göstermektedir.
Özşaker (2012)	Üniversite gençlerinin genel olarak serbest zaman etkinliklerine katılmakta güçlük çektikleri, özellikle kız öğrencilerin erkeklere göre aktivitelere katılmada daha pasif ve çekingen oldukları, üniversitelerde tesislerin ve organizasyonların yetersiz olduğu, refah düzeyinin rekreatif faaliyetlere katılımda önemli bir etken olduğu, gençlerin zamanlarını değerlendirmede etkili bir ortamın sunulmadığı ortaya çıkmıştır.
Kılıç ve Şener (2013)	Üniversite öğrencilerinin kişilik yapısını etkileyen, sosyalleşme sürecinde etkin olan serbest zamanlarını, olumlu değerlendirme fırsatlarına yeteri kadar sahip olamadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli bulmadığı, ders dışında kampüs içerisinde zaman geçiremediklerini belirtmeleri ve buna bağlı olarak serbest zamanlarını verimli geçiremediklerini düşündükleri tespit edilmiştir.

Bireyler farklı rekreatif etkinliklere katıldıkları gibi, yaşamlarının farklı dönemlerinde birden fazla rekreatif etkinliklere katılabilir ve geçmişte katıldıkları etkinlikler de farklılık gösterebilmektedir. Araştırmalardan da anlaşılabilir olduğu gibi rekreatif etkinliklere katılımı engelleyen faktörlerin başında demografik özelliklerin yanı sıra, yaşanan yer, fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik imkanların yeterli düzeyde olup olmaması gelmektedir.

Bu çalışma kapsamında öğrencilerin rekreatif etkinliklerine katılımlarını engelleyen unsurlar değerlendirilerek,

etkinlik planlaması ve katılımın sağlanması noktasında engel teşkil eden faktörlerin tespit edilmesi, sorun olmaktan çıkarılması ya da bertaraf edilmesi yoluyla öğrencilerin uygulamak istedikleri programların hayata geçirilmesi yönünde bir olumluluk sağlanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada da öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımına engel olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi 2013-2014 yılında Turizm ve Otel İşletmeciliği programında öğrenim gören 184 öğrenciden oluşmaktadır. Bu sayıdan da ulaşılabilen 135 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada alan araştırması yöntemi kapsamında yapılandırılmış anket tekniği kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorulara, ikinci bölümde rekreasyon faaliyetlerine katılımı engelleyen unsurlara yer verilmiştir. Araştırmada Çoruh (2013) tarafından Ağrı ilinde uygulanan anket kullanılmıştır. Alexandris & Carrol (1997) tarafından geliştirilen "Boş Zaman Engelleri" ölçeğinin Türk Toplumunu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılmıştır. 4'lü Likert Tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Her bir soru için "1: kesinlikle önemsiz, 2: önemsiz, 3: önemli, 4: çok önemli" seçenekleri sunulmuş ve araştırma grubundan görüşlerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

(1976)'e göre bu sonuç da ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu göstermektedir. Anketler aracılığı ile toplanan verilerin istatistikî analizleri için; örneklem grubunun özelliklerinin belirlenmesine ilişkin frekans ve yüzde hesaplamaları, demografik değişkenler açısından rekreasyon arasındaki farklılıkları belirlemeye yönelik, anova analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Örnekleme oluşturan 135 öğrencinin cinsiyet, yaş, medeni durum, gelir düzeyi ve meslek durumu Tablo 2'de verilmiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %35,6'sı kadın, %64,4'ü erkek, %65,9'u 21-25 yaş aralığı oluşturmaktayken, 20 yaş ve altı yaş grubunda bulunan katılımcıların oranı %31,9'tür. Mesleki açıdan incelendiğinde örneklemin %85,9'u çalışmadığını, %10,4'ü yarı zamanlı çalıştığını, %3,7'si ise tam zamanlı çalıştığını belirtmektedir. Gelir düzeyi olarak

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Erkek	87	64,4
Kadın	48	35,6
Yaş	N	%
20 yaş ve altı	43	31,9
21-25 yaş	89	65,9
26-30 yaş	2	1,5
31-35 yaş	1	0,7
Meslek Durumu	N	%
Öğrenci/Çalışmıyorum	116	85,9
Yarı zamanlı çalışıyorum	14	10,4
Tam zamanlı çalışıyorum	5	3,7
Gelir Düzeyi	N	%
0-846 TL	101	74,8
847-1500 TL	17	12,6
1501-2000 TL	8	5,9
2001 TL +	9	6,7
Medeni Durumu	N	%
Evli	2	1,5
Bekar	133	98,5
TOPLAM	135	100

Çalışmada öncelikle güvenilirlik analizi yapılmış, ardından hipotez testlerine yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 16.0 (Statistical Program for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Verilerin güvenilirliği ise Cronbach's Alpha ile test edilmiş ve Cronbach's Alpha sonucu 0,886 çıkmıştır. Nunnally

incelendiğinde gelir düzeyinin 0-846 TL olduğunu belirtenlerin oranı ise %74,8 dir.

Araştırmaya katılanların boş zamanlarını değerlendirirken ilk sırada sosyal aktiviteleri tercih ettikleri görülmektedir. Haftalık boş zaman sürelerine bakıldığında

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Boş Zaman Süreleri ve Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları

Boş zaman Değerlendirme	N	%
Fiziksel Aktivite	29	21,5
Sosyal Aktivite	43	31,9
Kültürel ve sosyal Aktivite	33	24,4
Ev içi Aktiviteler	30	22,2
Haftalık Boş Zaman Süresi	N	%
6-10 saat	18	13,3
11-15 saat	82	60,7
16 saat ve üstü	15	25,9
Boş zamanlarınızı değerlendirmede güçlük çekiyor musunuz?	N	%
Her zaman	75	55,6
Bazen	60	44,4
TOPLAM	135	100

katılımcıların yarısından fazlası (%60,7) 11 ile 15 saat arası boş zamanı olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılar boş zaman değerlendirmede güçlük çekiyor musunuz sorusuna ise %55,6 oranında her zaman diye ifade etmişlerdir.

Ankete katılanların rekreasyonel aktivitelere katılımı engel teşkil eden ifadelerle verdikleri cevaplara göre en yüksek değerler şunlardır; aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi önemsiz (%42,2) olarak ön plana çıkarken, tesis donanımının yetersiz olması (%40,0) ve tesislerin yetersiz olması (%40,7) kesinlikle önemli olarak belirtilmiştir. Aile için zaman ayırma zorunluluğu (%50,4) ile program zamanlarının uygun olmaması (%50,4) rekreasyonel aktivitelere katılımı en büyük engeller olarak görülmektedir. Bununla birlikte kendini yorgun hissetmek (%49,6), nerede katılacağını bilmemek (%46,7), tesislerin kalabalık olması (%45,2), eve yakın imkânların olmaması (%45,2), arkadaşlarının zamanının olmaması (%47,4), iş zamanının yoğun olması (%45,9), sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunluluğu (%48,1) katılımcıların büyük bir çoğunluğu için engel teşkil ettiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve medeni durum değişkenleri ile rekreasyon faaliyetleri arasında $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bağlamda rekreasyon faaliyetleri cinsiyet ve medeni duruma göre bir farklılık göstermektedir (Tablo 5).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, meslek durumu ve gelir düzeyi değişkenleri açısından rekreasyon faaliyetleri arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bağlamda rekreasyon faaliyetleri yaş, meslek durumu ve gelir düzeyi değişkenlerine göre bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Rekreasyonel Aktivitelere Katılmama Nedenlerini Belirlemeye Yönelik İfadelere Katılım Durumları

.....rekreasyonel aktivitelere katılımımı engellemektedir.	1 %	2 %	3 %	4 %
Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	9.6	42.2	39.3	8.9
Kendini yorgun hissetmek	5.9	32.6	49.6	11.9
Sakatlanmaktan korkmak	8.1	28.9	41.5	21.5
Sağlık problemleri	10.4	12.6	38.5	38.5
Kendini güvende hissetmemek	5.9	16.3	43.0	34.8
Sosyal ortamlardan mutlu olmamak	8.9	17.0	39.3	34.8
Nereden öğreneceğini bilmemek	8.1	21.5	44.4	25.9
Nerede katılacağını bilmemek	7.4	21.5	46.7	24.4
Öğretecek kimsenin olmaması	8.1	28.9	36.3	26.7
Tesis donanımının yetersiz olması	3.0	18.5	38.5	40.0
Tesislerin yetersiz olması	5.3	17.0	37.0	40.7
Tesislerin kalabalık olması	8.9	11.9	45.2	26.7
Sunulan hizmetleri beğenmemek	6.7	11.9	43.7	37.8
Eve yakın imkânların olmaması	8.9	19.3	45.2	26.7
Ulaşımın zaman alması	8.9	20.0	41.5	29.6
Arabamın olmaması	11.1	26.7	33.3	28.9
Yeteri kadar paranın olmaması	5.2	17.8	43.7	33.3
Arkadaşlarının zamanının olmaması	8.9	24.4	47.4	19.3
Beraber katılacak kimsenin olmaması	9.5	24.4	41.5	24.4
Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması	7.4	29.6	42.2	20.7
İş/çalışma zamanının yoğun olması	9.6	19.3	45.9	25.2
Aile için zaman ayırmak zorunda olmak	7.4	17.0	50.4	25.2
Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak	8.1	22.2	48.1	21.5
Program zamanlarının uygun olmaması	4.4	20.0	50.4	25.2
Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	16.3	31.1	33.3	19.3
İlgili olmamak	10.4	25.9	43.0	20.7
Rutin programı bozmak istememek	16.3	26.7	34.8	22.2

N:135 1= Kesinlikle Önemsiz, 2= Önemsiz, 3= Önemli, 4= Kesinlikle Önemli.

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Rekreatif Etkinliklerine Katılımı Arasındaki Farklılıklar

		Karelerin toplamı	Karelerin Ortalaması	f	Sig.
Cinsiyet	Gruplar arasında	642.925	642.925	4.352	0.39*
	Gruplar içinde	19500.127	147.728		
Yaş	Gruplar arasında	789.904	263.301	1.769	0.156
	Gruplar içinde	19353.148	148.870		
Medeni Durumu	Gruplar arasında	1286.423	1286.423	9.005	0.003*
	Gruplar içinde	18856.629	142.853		
Gelir Düzeyi	Gruplar arasında	324.527	108.176	0.710	0.548
	Gruplar içinde	19818.525	152.450		
Meslek	Gruplar arasında	142.847	71.423	0.468	0.627
	Gruplar içinde	20000,206	152.673		

SONUÇ VE TARTIŞMA

19. yüzyıla kadar boş zaman etkinlikleri yeterli zamanı, ekonomik gücü olan belli bir sınıfa ait insanların uğraşırken, günümüzde ise birçok kişi için yasalarla koruma altına alınmış bir hak durumundadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun erkek olduğu ve genellikle ön lisans okuyan öğrenci profilinin 21-25 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Mesleki durumlarına bakıldığında büyük bir kısmının çalışmadığı, sadece % 15'inin yarı ve tam zamanlı işlerde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak Çankırı il merkezinde bulunan işletmelerin az olması ve az ücret ödemesi söylenebilir. Öğrencilerin $\frac{3}{4}$ 'ünün ailesinden gelen maddi yardımlarla, aldıkları burslarla ve part time çalışarak kazandıkları ücretlerle geçindiği, bu rakamında 846 TL'nin altında olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların boş zaman aktivitelerine katılırken, ilk sırada sosyal aktiviteleri tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuca üniversitede ve ilde yapılan sosyal etkinliklerin etki ettiği söylenebilir. Haftalık boş zaman sürelerine bakıldığında; yarısından fazlasının boş zamana sahip olduğu ancak katılımcıların yarısının boş zaman değerlendirilmede güçlük çektiğini görmekteyiz. Öğrencilerin boş zamanı olmasına rağmen hem Çankırı ilinin rekreatif etkinlikleri açısından yetersiz olması, hem de öğrencilerin maddi imkanlarının yetersiz olması, rekreatif etkinliklerine katılımı engelleyen nedenler olduğu söylenebilir.

Ankete katılanların rekreatif aktivitelerine katılımı engelleyen faktörlere bakıldığında; aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi önemsiz olarak ön plana çıkarırken, tesis donanımının ve ihtiyaca yönelik tesislerin yetersiz olması kesinlikle önemli olarak belirtilmiştir.

Aile için zaman ayırma zorunluluğu ile program zamanlarının uygun olmaması rekreatif aktivitelere katılımı en büyük engeller olarak görülmektedir. Bununla birlikte kendini yorgun hissetmek, nerede katılacağını bilmemek, tesislerin kalabalık olması, eve yakın imkânların olmaması, arkadaşlarının zamanının olmaması, iş zamanının yoğun olması, sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunluluğu katılımcıların büyük bir çoğunluğu için engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin demografik özellikleri ile rekreatif faaliyetleri arasındaki farklılık incelendiğinde ise rekreatif faaliyetleri cinsiyet ve medeni duruma göre bir farklılık göstermektedir. Bununla birlikte rekreatif faaliyetleri yaş, meslek durumu ve gelir düzeyine göre bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma sadece Çankırı Karatekin Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Programındaki öğrencilere uygulandığı için bu sonuçları vermiştir. Başka bölümlere ya da gelecekte aynı program öğrencilerine tekrar uygulandığında benzer ya da farklı sonuçlar çıkması doğal olduğundan ilerleyen zamanlarda tekrarlanması önerilir.

KAYNAKÇA

Alexandris, K. & Carroll, B. (1997). Demographic Differences in The Perception of Constraints On Recreational Sport Participation: Results from A Study In Greece. *Leisure Studies*, (16), 107-125.

Balcı, V. (2003). Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 161-173.

Çoruh, Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinin *Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Demirel, M. & Harmandar, D. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarında Engel Oluşturulabilecek Faktörlerin Belirlenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1).

Goodale, T. & Witt, P. (1980). *Retreation and Leisure: Issue in An Era of Change*. Pennsylvania: Venture Publishing Ing.

Gül, T. (2014). *Rekreasyona Giriş*, Ali Yaylı (Ed.), Rekreasyon Olgusuna Genel Yaklaşım (s. 2 - 62), Detay Yayıncılık. Ankara.

Karaküçük, S. & Gürbüz, B. (2006). *The Reliability and Validity of "Leisure Constraints Ouestionnaire" For Use With University Students in Ankara, Turkey*. 9. National Sport Sciences Congress, Congress Proceedings Book, Muğla, Turkey.

Karaküçük, S. & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*, Gazi Kitabevi. Ankara.

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon*, Gazi Kitabevi. Ankara

Kelly, J.R. (1989). *Leisure* (2nd ed.), Prentice Hall. New Jersey.

Kılıç, M. & Şener, G. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarındaki Sosyolojik Etkenler ve Yapısal Kısıtlamalar, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 220-227.

Müderrişoğlu, H., Kutay, E.L. & Örnekçi, S. E. (2005). Kırsal Rekreasyonel Faaliyetlerde Kısıtlayıcılar, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 40-44.

Nunnally, J.C. (1976). *Psychometric Theory* (2nd ed.), New York: McGraw-Hill.

Parker, S. (1979). *The Sociology of Leisure*, London, George Allen And Unwin Ltd.

Özşaker, M. (2012). Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılamama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1): 126-131.

Tolukan, E. (2010). *Özel Yetenekle İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Aktivitelere Katılımlarına Engel Olabilecek Unsurların Belirlenmesi*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Tütüncü, Ö. & Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. & Taş, İ. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi, *Spor Bilimleri Dergisi*, 22 (2), 69-83.

Wichasin, P. (2007). *A Study of Thai Women As Health Tour Participants in Relation to Lifestyle and Leisure Practice*, A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of The Requirements of Bournemouth University For He Degree of Doctor Of Philosophy.

Extensive Summary

FACTORS PREVENTING STUDENTS OF THE TOURISM AND HOTEL MANAGEMENT DEPARTMENT FROM PARTICIPATING IN RECREATIONAL ACTIVITIES AND THEIR RECREATIONAL TENDENCIES

Ercan KARAÇAR*, Mehmet Mert PASLI

Introduction

Free time takes place within the period of time which is off working hours. Whilst free time is described as the spare time after necessary requirements of life are fulfilled, this is an approach from the view point of the time element (Karaküçük, 2008). We have been observing that free time has increased as a result of the rapid surge in scientific and technologic developments, vast improvements of living conditions and decrease in working hours of individuals (Tolukan, 2010).

In our lives, daily life and other activities turning into a tedious and a repetitive struggle have made free time appraisal activities an indispensable part of our lives and become a tool for refreshment. At the same time, a multi optional and vibrant sector has come about to serve the purpose of assessing free time. The increase in economic efficiency and the relaxation of working conditions has resulted with in free time which when used thoughtfully has brought out positive results. The studies conducted on this subject have been commonly expressed that the increase of the positive usage of free time contributes to developing spiritually healthy youth (Özşaker, 2012).

Recreation is a concept that expresses the activities an individual conduct in their free time and it is about participating in activities out of working hours (Karaküçük 2008). Free time defines the unfettered time out of our necessary needs whereas recreation defines the activities within this time (Kelly,1989).

University students participate in recreational activities and spend their free time in a semi-organised way within the boundaries of what kind of facilities the university provide. In this sense, they take a leading role for the university students to use their free time in a better way (Balci, 2003).

After 2006, it can be said that there was revolutionary change in the ratio of construction of

universities. To open at least one university in every city in Turkey became a government policy based on economical, social, cultural and political reasons. It is observed that the ratio of opening new universities after 2006 is over 100%. Universities, in real meaning, can be described as the backbone of institutions which prepare young people to social aspects of life. Apart from academic education, the facilities provided by universities are the abstract supports which shape social participation in life. Undoubtedly, it is important how university students, whilst their personality structure is established, use their free time during the process of integration with society. By increasing their investments and improving sports facilities, universities will contribute immensely to use their free time in constructive activities, recognise and love sports environment while their socialising process is going on. Also, there is a need to discover the reasons for non participation in recreational activities by university students and find solutions for this problem (Kılıç ve Şener, 2013).

Individuals, as well as taking part in different recreational activities, in various parts of their lives can be active in more than one recreational activity or they differ in past activities took part in. The researches show that the main reason which stop people participating in recreational activities is demographic factors and other reason is to establish whether place of residence, physical, social, cultural and economic means at a sufficient level or not .

Method

The domain of the study consists of 184 students who studied Tourism and hotel Management in Cankiri Karatekin University in 2013-14. 135 students, who could have been reached, exemplify the study and it is presumed to represent the domain. In this study the survey technique, which configured with the field research method, is used. The questionnaire consists of 2 parts; the first of part of which involves demographic questions and the second part pertains to the elements that constrict the participation in recreational activities. The questionnaire that is used in this study was also used in Agri province by Çoruh (2013). Karaküçük and Gürbüz (2006) conducted the study of the validity and reliability for Turkish Society on the basis of the study of "Leisure Constraints Scale", which was developed by Alexandria and Carroll (1997). A Likert type quad rating scale is used. For every single question 1: "absolutely insignificant", 2: "insignificant", 3: "significant", 4: "very significant" alternatives have been offered the research group who were asked to tick the most appropriate option.

*Corresponding author at: Çankırı Karatekin University, Vocational College Çankırı /TURKEY
E-mail address: ercan_karacar@karatekin.edu.tr.

In the study, primarily validity and reliability analysis were carried out and subsequently hypothetical tests were conducted. The obtained results were analysed with SPSS16.0 (Statistical Program for Social Sciences) software. The reliability of the data was tested with Cronbach's Alpha which gave a result of 0.886. According to Nunnally (1976), this result indicates that reliability of the scale is high. Anova analyse was applied to the statistical analysis of the data, which was gathered through the surveys, to calculate the percentage and frequency with regard to determining sample group, to detect the differences in between recreations in terms of demographic variables.

Result and Evaluation

It is observed that the majority of the participants are male and the undergraduate students profile is 21-25 age group. As to their employment, it transpires that most of them haven't got a job, only 15% are in part or full time employment. It can be concluded that the reason for this is having only a few managements in the city centre of Çankırı and low payments. Three quarters of the students manage on the bursary and family contribution which is below 846TL.

The participants stated their first preference of leisure activities is social activities that activities are held both at the university and in the city play part in this result. When we look into weekly free time, we notice that despite the fact that more than half of them stated they had free time, they had difficulties in filling it. Although the students had free time, the lack of recreational facilities in Çankırı province and the students having insufficient funds played a part in it.

According to the participants in the survey, people feeling tired because of recreational activities making people tired appears as unimportant, however, insufficient equipment in facilities and lack of facilities were stated as important. The main hindrances in taking part in recreational activities are obligation to allocate time for family and incompatible program timetables. Also, feeling tired, not knowing whereabouts the activities take place, crowded facilities, not having facilities near accommodation, friends not having time, busy working schedule all appear as obstacles for the majority of people.

When the differences between the demographic characteristics of students and recreational activities are examined, it appears that recreational activities vary according to gender and marital states whereas age, occupational status and income level make no difference.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Conflict Management Methods of Managers: An Empirical Study of the Turkish Tourism Industry

Muharrem TUNA^{a*} Fatih TÜRKMEN^b

^a Gazi University Tourism Faculty Gölbaşı/ANKARA

^b Karabük University Safranbolu Tourism Faculty Safranbolu/KARABÜK

Abstract

Although considered unwanted by the tourism industry, it has been acknowledged that conflict can foster new ideas which contribute in a positive way by providing an opportunity for self-critique and maintaining internal dynamism through change and innovations. For these reasons how to manage conflict is a crucial skill for managers. This research aims to determine the extent to which conflict management methods change according to demographic characteristics or the characteristics of the enterprises. It examines the preferences of managers on integrating, obliging, compromising, dominating and avoiding methods. Survey research has been conducted on 1098 tourism enterprise managers in Turkey. The first part of the survey includes questions on the personal characteristics of managers and the general characteristics of their enterprises. The second part includes 28 statements to explore the conflict management strategies of the managers. Percentage, frequency, t-test for independent samples, one-factor variance analysis (Anova) and Bonferroni test have been used in the research. The survey analysis establishes a significant relationship between conflict management methods of managers, their demographic characteristics, and the characteristics of the enterprises they work at.

Key Words: Conflict, Conflict Management, Conflict Management Methods, Tourism Enterprises Managers

Jel Code: M12

*Corresponding author at: Gazi University Tourism Faculty ,Gölbaşı Campus 06860 Gölbaşı /ANKARA

E-mail address: muharrem@gazi.edu.tr

Tuna, M. & Türkmen, F. (2014). Conflict Management Methods of Managers: An Empirical Study of the Turkish Tourism Industry, Turizm Akademik Dergisi, 1 (1), 39-55.

INTRODUCTION

Conflicts in an organization may arise from lack of cooperation amongst individuals and the groups, or the mutual dismissal of the conflicting sides' demands, interests, or the values (Topaloğlu, 2005: 7). Studies on conflict management methods are conducted in order to manage these situations and aim to analyze the personal experiences of conflicts and the intentions of the individuals regarding the conflicts (De Dreu, Evers, Beersma & Nauta, 2001: 646). The ability to manage conflicts is considered one of the fundamental factors for achieving managerial success (Everard, Morris & Wilson, 2004: 99) and conflict management is considered as falling within the domain of the leader's responsibility (Kim, Sohn & Wall, 1999: 130).

Conflict is a part of not only the social life, but all organized life. Since conflicts are inevitable, managers must learn to benefit from the conflicts in order to realize organizational aims (Mirzeoğlu, 2005: 51). Hence, although individuals who take part in conflicts may find it hard to cooperate, in the end these situations may foster the individuals' personalities and increase job satisfaction to tolerable levels (Schrumpf, Crawford & Bodine, 2007: 39). Conflict is not only a subject for management and organizational psychology; studies from the disciplines of sociology, psychology, anthropology, and economy also deal with conflicts (Asunakutlu & Safran, 2004: 27; Üngüren, 2008: 882; Rhenman, Stromberg, & Westerlund, 1970: 57). There are many definitions of the term 'conflict' in the literature. These differences are related to evaluating conflict as a process, a type of communication, or an outcome (Alexander, 1995: 33). Conflicts frequently pivot around disagreements between conflicting sides regarding resource usage, expectations, aims, and conflicting ideas (Wilmot & Hocker, 2001: 41). Rahim (2002: 206) defines conflict as an interaction, which is revealed in the form of disconformities or disagreement whereas Sirivun (2001: 7) defines the term as a process, which is a result of the disagreement and disconformities between the social entities and which occurs as a result of the interaction between these entities. On the other hand, Ting-Toomey (1994: 360) defines conflict as the discord of the values, expectations, perceived processes and outcomes, which are the result of the material and relational problems between two or more parties.

Conflicts mostly damage the relationship between two parties. Especially dysfunctional conflicts may have negative consequences for the attitudes and behaviors of individuals who contribute to organizational aims and may lead to a loss of energy related to the fo-

cal point (Lydia, 2009). However, it has been asserted that organizations without conflicts are doomed to failure due to the absence of dynamism (Regnet, 1999: 12). Organizational conflicts may not always have devastating results, but may be results of the different individual perceptions (Rees, Kemp & Davis, 2012: 20). Moreover, one should recall that conflicts are often the starting points of change, evolution and development (Günbayı & Karahan, 2006: 210), and are inevitable features in organizations (Everard et al., 2004: 99; Asunakutlu, Safran & Akgöl, 2004: 170; Gibson, Ivancevich & Donnelly, 2000: 225; Hodge & Anthony, 1991: 528; Rahim, 2001: 1). Since conflicts may be used for organizational continuity, efficiency, and development and since they may lead to organizational failure, the management of the conflicts is highly important (Özmen, 1997: 12-13; Tjosvold, 1991: 53; Aydın, 1984: 9). Within this context, Rahim (1992: 6) claims that the conflicts show the extent to which the organizations are healthy, and add that organizational theory will have an important deficit without any works to gain insight into organizational conflicts. Rothwell & Kazanas (2003: 490) argue that disagreements between aims and values among the individuals or the groups, competition over the resources, and the communication problems lie at the sources of organizational conflicts. If conflicts can be controlled, they may have positive consequences for modern organizations. These can include increasing cooperation between the members of the organization, and developing the capacities and the innovative structure of the organization. With the help of the feedback provided by the conflicts, the organization may adopt a critical perspective, intra-organizational relations may deepen, and organizational problems may be solved. At this point, the conflict management strategies of managers are crucial for organizational continuity (Chaudhry, Shami, Saif & Ahmed, 2008: 345) and for maintaining the efficiency of the employees (Brewer, Mitchell & Weber, 2002: 78). In fact, Peterson & Behfar (2003: 103) revealed, in their study, that the relationship between the conflict and the organizational performance is highly important for innovation, organizational dynamism, determination of possible conflict levels, coordination and avoidance of previous problems. On the other hand, the study of Kitchin (2010: 107) found that the organizational conflicts may be hidden or salient, and that the determination of organizational conflicts may become more difficult due to features of the organizational culture. For these reasons unrevealed conflicts may constitute a potential source of problem for the organizations, the managers have to develop alternative methods to deal with the conflicts (Badaracco, 1997: 169).

In conclusion, conflicts are present in all organizations and they might have both positive and negative consequences (Gibson et al., 2000: 225). What is important in the management of conflicts is to obtain positive consequences for the organization. As such, the managers may benefit from the conflicts to provide innovation and development to the organizations. In case of the organizations, in which the conflicts are not managed, the conflicts may result with destructive effects such as inefficiency, stress, or job loss. In this context, resolving conflict may be defined as the management of the disagreement and the discontent to the benefit of the organization by controlling the levels of the conflict between parties (Akkirman, 1998: 3).

Conflict Management Methods

Avoiding conflict and the maintaining organizational success are among the main issues facing managers. This is because managers have to define conflict management strategies for various conflicts. It is claimed that some of the methods provide temporary solutions whereas the others solve the problems permanently. At this point, managers have to decide on the proper methods to achieve either temporary or permanent solutions (Şahin, Emini & Ünsal, 2006: 556). Consequently, it is not appropriate for organizational problems to remain unresolved.

The more important thing for resolving the conflict is the extent to which the solution is satisfactory to all conflicting sides. Due to this, more than one solution may be employed to solve a problem (Baykal & Kovancı, 2008: 24-25). A solution welcomed by all sides is not necessary for the management of conflicts. The level of conflict for organizational efficiency and the management of the conflicts by proper means are more important. This is because conflict management methods are inclined to reveal themselves according to the behavioral models of the individuals (Gümüşeli, 1994: 22). Conflict management methods, which have been defined by Rahim (2004: 9) as integrating, obliging, compromising, dominating, and avoiding, have been considered appropriate methods of scaling (Şirin & Yetim, 2009: 187). These five methods, which may be used to classify methods of conflict management, are appropriate when analyzing individual and organizational conflicts (Rahim, 2004: 10).

The methods used to manage conflicts also reveal the managers' leadership style. In order to minimize the influence of conflicts over organizations, managers have to determine one or more than one of the conflict management methods and try to decrease the in-

fluence of the conflicts over the organizations. During conflict management, managers have to determine the sources of conflict, decrease the uncertainties related with the conflict, and adopt a cooperative management style based on confidence (Wall & Callister, 1995: 540-541). This situation is highly important when presenting the optics of the conflict process by the managers, their perceptions on the sources of conflict, and the management of the conflict to the benefit of the organization by determining the points of the conflicting sides (Bumin, 1990: 22).

Managers who aim to deal with conflicts have to be aware of cultural diversity, organizational aims, teamwork, and the importance of the varied groups within the organization. They should adopt a cooperative managerial style that will consider the importance of both the competition and the cooperative decision-making style (Aritzeta & Balluerka, 2006: 764). One should not forget that the perpetuation of conflicts might end up with decreasing employee performance by creating communication problems and by harming the organizational harmony (Baykal & Kovancı, 2008: 37). Hence, given that the proper conflict management is related with the usage of appropriate conflict management methods. Table 1 reveals the appropriate conflict management situations for effective conflict management by the managers.

Table 1. The Proper /Improper Situations of Conflict Management Methods

Method	Proper Conditions	Improper Conditions
Integrating	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is complex • If the synthesis of the ideas is important to solve the problem • If there is need of the contribution of the other party to solve the problem • If there is enough time to solve the problem • If the problem cannot be solved by only one of the parties • If there is need for the sources owned by the two parties to solve the problem 	<ul style="list-style-type: none"> • If the problem is simple • If there is urgent need for decision-making • If one of the conflicting parties does not pay attention to the result • If one of the conflicting parties does not have the ability to solve the problem
Obliging	<ul style="list-style-type: none"> • If one of the conflicting parties considers itself as wrong • If the subject is more important for the other party • If the two parties agree to renounce their interests in acquiring from each other • If one of the conflicting parties is weaker than the other • If the survival of the relationship between the two parties is very important 	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is very important • If one of the parties is right • If the opposing party is wrong or unfair
Compromising	<ul style="list-style-type: none"> • If the aims of the two parties are private and important • If each parties are equal in power • If no consensus can be reached • If the integrating and the dominating methods have been unsuccessful. • If the two parties demand a temporary solution to a complex problem 	<ul style="list-style-type: none"> • If one of the parties is stronger than the other • If the problem is complex
Dominating	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is simple or unimportant • If there is urgent need for decision-making • If there is no possibility that the conflicting parties can reach a consensus • If the chiefs have to deal with the juniors • If the other party's decision requires high costs • If the juniors do not have the ability to achieve sufficient knowledge on the decisions • If the subject is very important for you 	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is complex • If the subject is not very important • If the two parties have equal power • If there is no need for rapid decision-making • If the juniors have sufficient level of knowledge on the subject
Avoiding	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is simple or unimportant • If the costs of interaction of the two parties is higher than the benefits to be obtained • If there is need for waiting period 	<ul style="list-style-type: none"> • If the subject is important • If there is the responsibility of decision making • If the conflicting parties do not agree upon a solution but one is required • If there is need for urgent decision-making

Source: Rahim, 2004: 261; Sportsman & Hamilton, 2007: 158; Karip, 2010: 71.

METHOD

Universe and the Sample

The universe of this research comprises the (A) group of travel agencies and the three, four and five-star hotels, operating in Turkey. Within the scope of

this re search, (A) group travel agencies (6496), three-star hotels (641), four star hotels (543), and five star hotels (319) includes the universe for the case for Turkey. The universe of this study has been stratified according to the seven geographic regions of Turkey and the cases have been selected based on the cluster sampling method in order to maintain representativeness. Since

the universe includes more than 10.000 enterprises, we used the unlimited universe ($N > 10.000$) and the universe volume calculation formula (H) developed by Özdamar (2001: 257). The sample volume of this research has been calculated for each four different types of enterprises. In other words, we intended to sample 245 managers from every different enterprise. Based on these, we reached to 350 managers of (A) group travel agencies, 247 three-star hotel managers, 252 four-star hotel managers, and 249 five-star hotel managers, which amount to a number of 1098 participants.

Scales used in Data Collection

Survey method has been used for data collection in this research. The survey comprises three parts. The first part includes data on the demographic characteristics of participant managers and the enterprises that they work at. In the second part, the scale for conflict management method, which includes 28 items and 5 sub-dimensions, has been used. This scale has been developed by Rahim (1983) and has been labeled as the Rahim Organizational Conflict Inventory II-ROCI-II). 5-point Likert scale has been used for the evaluation of each statement by the managers and each statement has been scored as the following: “Strongly Disagree=1”, “Disagree=2”, “Neither agree nor disagree=3”, “Agree=4” and “Strongly Agree=5”.

Aim of the Research

This research aims to determine the relationship between conflict management methods of managers who work at travel agencies and hotels, their demographic characteristics and the characteristics of the enterprises.

Analysis of the Data

The data obtained from the survey has been analyzed by using SPSS Statistical Software. Confirmatory factor analysis of the scale has been conducted and the Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy test has shown the adequacy of the sample ($KMO=0,913$) whereas the Bartlett test has shown the applicability of the factor analysis ($\chi^2 = 17984, 693$; $p < 0,001$). Five factors which are integrating, obliging, compromising, dominating and avoiding have been determined same as the original scales' dimensions. Besides, the alpha reliability coefficient of the scale has been measured as $\alpha=0,922$, and the Cronbach's alpha reliability coefficient of the five factors and their sub-dimensions have been calculated as over $\alpha=0, 70$. Hence, the scale for the conflict management methods seems reliable. The research has shown the demographic characteristics of

the managers and the characteristics of the enterprises in the form of frequency and percentage distribution. The Bonferroni test has been used to compare the participant managers' personality types in terms of the dimensions. In addition, t-test of the independent samples for the groups with two variables has been used to compare individual and organizational characteristics. Additionally, one-factor variance analysis has been used for groups with more than two variables.

Findings and Discussion

42.3% of the participants are female ($f=465$) and 57.7% are male ($f=633$). Regarding the participants' ages, 16.2% are below the age of 25 ($f=178$), 48.1% are between 26 and 35 ($f=528$), 29.6% are between 36 and 45 ($f=325$), and 6.1% are over the age of 46 ($f=67$). Also, 96% of the participants are high school graduates, associate or undergraduate, whereas 2% are primary school graduates and 2% have graduate degrees. Finally, 22% of the participants hold top executive roles (director general or deputy director general), 28.1% hold mid-level positions (department manager or deputy department manager), and 49.9% of the participants hold junior positions (chief and deputy chief).

The analysis of the frequency and the percentage distribution of the enterprises' characteristics which are type of enterprise, the geographical location of the enterprise, the status of the enterprise, and the operating period of the enterprise shows that the (A) group travel agencies constitute 31.8% of the participants. The following are the percentage of managers based on hotel ranking: five-star (22.7%), four-star (23,0%), or three-star hotels (22.5%). 30% of the managers work in hotels located in the Aegean region, while 18.9% are located in Mediterranean region, 17.9% in Central Anatolian region, 16.2% in Marmara region and 11% in the Black Sea region. The number of the managers who work in the Eastern and the Southeastern Anatolian regions amounts to 5.9%. On the other hand, 58.3% of the managers work at domestic independent firms. Finally, 61.3% of the participants work at tourism enterprises with an operating period of less than ten years.

Table 2. Statistical Analysis on the Comparison of Conflict Management Methods

Conflict Management Methods	$\bar{X}$	s.d.	F	P
Integrating	4,20 a	0,71	237,086	0,000*
Obliging	3,64 b	0,77		
Dominating	3,63 b	0,83		
Avoiding	3,53 c	1,02		
Compromising	4,05 d	0,75		

* $p < 0,001$ ^{a, b, c, d} The difference between the groups with different letters under the same column are significant.

Table 2 which provides the results of the “Bonferroni” test reveals a significant difference between the averages for each conflict management method ($p < 0,001$). Mean values show that participant managers mostly used integrating methods ($\bar{X} = 4,20$) and lastly the avoidance method ($\bar{X} = 3,53$). The participants are inclined to use the obliging ($\bar{X} = 3,64$) and the dominating methods ($\bar{X} = 3,63$) at equal levels. Finally, the second mostly used conflict management method is found as the compromising method ($\bar{X} = 4,05$).

integrating ($p = 0,008$; $p < 0,05$) and the obliging methods ($p = 0,000$; $p < 0,05$) and the ages of the participants, but also shows that no significant difference exists between the managers’ age and the other conflict management methods ($p > 0,05$).

The results of the one-factor variance analysis in Table 5 shows a significant difference between the conflict management methods and the education level ($p < 0,05$) with the exception of the compromising method ($p = 0,173$; $p > 0,05$).

Table 3. Differences between Conflict Management Methods and Gender of Participants

Conflict Management Methods	Gender	$\bar{X}$	s.d.	t	p
Integrating	Male	4,21	0,66	0,698	0,485
	Female	4,18	0,77		
Obliging	Male	3,56	0,76	4,251	0,000***
	Female	3,76	0,77		
Dominating	Male	3,56	0,82	3,543	0,000***
	Female	3,74	0,86		
Avoiding	Male	3,38	1,02	5,474	0,000***
	Female	3,72	1,00		
Compromising	Male	4,02	0,75	1,198	0,231
	Female	4,08	0,76		

*** $p < 0,001$

The results of the t-test for independent samples, illustrated in Table 3, show a significant difference between the conflict management methods and the genders of the participants, with the exception of the integrating and compromising methods. Mean values show that females are more likely to use the obliging, dominating, and avoiding methods than the males. These findings might be interpreted as indicating that females are more likely to use their authority, ignore the problems, and adopt the obliging methods compared to the male managers.

The results of the one-factor variance analysis in Table 4 shows a significant difference between the

The results of the one-factor variance analysis in Table 6 demonstrates a significant difference between the conflict management methods and the administrative experiences ($p < 0,05$).

The results of the one-factor variance analysis in Table 7 shows a significant difference between the conflict management methods and a manager’s administrative status ($p < 0,05$), with the exception of the compromising method ($p = 0,544$; $p > 0,05$).

Table 4. Differences between Conflict Management Methods and Age of Participants

Conflict Management Methods	Age	$\bar{X}$	s.d.	F	P
Integrating	25 and below	4,04 a	0,70	3,977	0,008**
	26-35	4,20 b	0,76		
	36-45	4,26 b	0,66		
	46 and above	4,28 b	0,51		
Obliging	25 and below	3,49 a	0,79	7,090	0,000***
	26-35	3,69 b	0,76		
	36-45	3,78 b	0,75		
	46 and above	3,45 a	0,81		
Dominating	25 and below	3,53 a	0,85	2,545	0,055
	26-35	3,64 a	0,82		
	36-45	3,71 a	0,86		
	46 and above	3,49 a	0,82		
Avoiding	25 and below	3,55 a	0,88	1,898	0,128
	26-35	3,54 a	1,01		
	36-45	3,55 a	1,05		
	46 and above	3,24 a	1,26		
Compromising	25 and below	3,92 a	0,73	2,526	0,056
	26-35	4,04 a	0,76		
	36-45	4,11 a	0,77		
	46 and above	4,09 a	0,69		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ ^{a,b}The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

The one-factor variance analysis shown in Table 8 demonstrates a significant difference for all types of enterprises ($p < 0,05$). The analysis of mean values shows that the managers of three-star hotels are less likely to use the integrating and compromising methods of conflict management compared to other groups. The managers of (A) group travel agencies are more likely to choose the integrating method, whereas the managers of the four-star hotels opt for compromising methods. Obliging and dominating methods are preferred by the managers of five-star hotels, (A) group travel agencies, and four and three-star hotels, respectively. Although the mean values for the (A) group travel agencies and the five-star hotel managers are more likely to use the avoiding method, while three-star hotels are less likely to use this method. Research has found that the managers of the (A) group travel agencies and the five-star hotels are more likely to use the obliging, dominating, and the avoiding methods, compared to the other groups.

The results of the one-factor variance analysis in Table 9 show a significant difference between the conflict management methods of managers and geographical regions of hotels at which managers work ($p < 0,05$).

Looking at the mean values, the integrating and the compromising methods have been used the least by the managers that work in southeastern Anatolian Region and the dominating, obliging and the avoiding methods have been used least by managers in the Eastern Anatolia Region. Additionally, the findings reveal that the managers working in the Aegean Region are likely to use all conflict management methods more than the rest of the managers.

One-factor variance analysis in Table 10 shows a significant difference between the conflict management methods and the status of the enterprises ($p < 0,05$). The table also shows that the integrating method has been less frequently used by managers working at foreign franchise firms, while obliging, dominating and avoiding methods are less preferred by the managers of domestic franchise firms. The compromising method is less used by the managers of domestic independent firms. The average values show that the managers of foreign independent enterprises use the conflict management methods less than the other managers.

Table 5. Differences between Conflict Management Methods and Education Level of Participants

Conflict Management Methods	Education Level	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Primary School	3,99 a	0,71	3,746	0,005**
	High School	4,09 a	0,69		
	Associate	4,27 b	0,74		
	Undergraduate	4,23 b	0,70		
	Graduate	3,97 a	0,60		
Obliging	Primary School	3,23 a	0,69	6,650	0,000***
	High School	3,57 b	0,79		
	Associate	3,79 c	0,78		
	Undergraduate	3,57 b	0,75		
	Graduate	3,52 b	0,54		
Dominating	Primary School	3,35 a	0,73	3,704	0,005**
	High School	3,63 b c	0,83		
	Associate	3,75 c	0,84		
	Undergraduate	3,55 b	0,84		
	Graduate	3,52 b	0,85		
Avoiding	Primary School	3,04 a	1,10	4,914	0,000***
	High School	3,55 b c	1,00		
	Associate	3,67 b	0,99		
	Undergraduate	3,41 c	1,05		
	Graduate	3,27 d	0,86		
Compromising	Primary School	3,87 a	0,91	1,598	0,173
	High School	4,03 a	0,75		
	Associate	4,05 a	0,77		
	Undergraduate	4,08 a	0,73		
	Graduate	3,98 a	0,74		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ ^{a, b, c, d} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 6. Differences between Conflict Management Methods and Administrative Experience of Participants

Conflict Management Methods	Administrative experience	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Less than 5 years	4,24 a	0,70	3,170	0,024**
	5-9 Years	4,10 b	0,76		
	10-14 Years	4,07 b	0,67		
	15 Years and above	4,25 a	0,49		
Obliging	Less than 5 years	3,74 a	0,77	12,958	0,000***
	5-9 Years	3,45 b	0,76		
	10-14 Years	3,41 b	0,62		
	15 Years and above	3,39 b	0,73		
Dominating	Less than 5 years	3,73 a	0,84	11,098	0,000***
	5-9 Years	3,49 b	0,85		
	10-14 Years	3,40 b	0,76		
	15 Years and above	3,22 c	0,61		
Avoiding	Less than 5 years	3,68 a	0,97	23,141	0,000***
	5-9 Years	3,31 b	1,03		
	10-14 Years	3,18 c	1,09		
	15 Years and above	2,64 d	1,09		
Compromising	Less than 5 years	4,09 a	0,76	3,022	0,029**
	5-9 Years	3,96 b	0,75		
	10-14 Years	3,87 c	0,77		
	15 Years and above	4,09 a	0,58		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ ^{a, b, c, d} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 7. Differences between Conflict Management Methods and Administrative Status of Participants

Conflict Management Methods	Administrative Status	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Director general or deputy director general	4,20 a	0,69	5,473	0,004**
	Department manager or deputy department manager	4,31 b	0,69		
	Chief or deputy chief	4,14 a	0,73		
Obliging	Director general or deputy director general	3,44 a	0,74	16,348	0,000**
	Department manager or deputy department manager	3,81 b	0,75		
	Chief or deputy chief	3,64 c	0,78		
Dominating	Director general or deputy director general	3,56 a	0,82	3,095	0,046*
	Department manager or deputy department manager	3,73 b	0,85		
	Chief or deputy chief	3,62 a	0,84		
Avoiding	Director general or deputy director general	3,34 a	1,11	5,053	0,007**
	Department manager or deputy department manager	3,59 b	1,03		
	Chief or deputy chief	3,57 b	0,98		
Compromising	Director general or deputy director general	4,09 a	0,74	0,609	0,544
	Department manager or deputy department manager	4,05 a	0,80		
	Chief or deputy chief	4,02 a	0,73		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ * $p < 0,05$ ^{a, b, c} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 8. Differences between Conflict Management Methods and Type of Enterprises

Conflict Management Methods	Type of Enterprise	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	(A) group travel agency	4,27 a	0,70	3,609	0,013*
	Five- star hotel	4,18 a	0,72		
	Four- star hotel	4,24 a	0,73		
	Three- star hotel	4,08 b	0,70		
Obliging	(A) group travel agency	3,80 a	0,72	27,106	0,000***
	Five- star hotel	3,82 a	0,82		
	Four- star hotel	3,61 b	0,76		
	Three- star hotel	3,30 c	0,70		
Dominating	(A) group travel agency	3,74 a	0,80	14,189	0,000***
	Five- star hotel	3,82 a	0,86		
	Four- star hotel	3,60 b	0,84		
	Three- star hotel	3,37 c	0,81		
Avoiding	(A) group travel agency	3,68 a	0,97	13,018	0,000***
	Five- star hotel	3,64 a	1,05		
	Four- star hotel	3,55 b	1,07		
	Three- star hotel	3,19 c	0,93		
Compromising	(A) group travel agency	4,04 a	0,75	10,382	0,000***
	Five- star hotel	4,12 a b	0,79		
	Four- star hotel	4,18 b	0,74		
	Three- star hotel	3,83 c	0,71		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,05$ ^{a, b, c} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 9. Differences between Conflict Management Methods and Geographical Regions

Conflict Management Methods	Geographical Region	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Marmara Region	4,20 a	0,71	9,102	0,000***
	Central Anatolia Region	4,08 b	0,68		
	Black Sea Region	4,13 a b	0,67		
	Aegean Region	4,35 c	0,68		
	Mediterranean Region	4,22 a	0,76		
	Eastern Anatolia Region	4,29 a	0,34		
	Southeastern Anatolia Region	3,60 d	0,74		
Obliging	Marmara Region	3,57 a	0,78	35,949	0,000***
	Central Anatolia Region	3,39 b	0,71		
	Black Sea Region	3,23 c	0,55		
	Aegean Region	4,00 d	0,66		
	Mediterranean Region	3,81 e	0,80		
	Eastern Anatolia Region	2,94 f	0,71		
	Southeastern Anatolia Region	3,02 f	0,62		
Dominating	Marmara Region	3,64 a	0,86	22,519	0,000***
	Central Anatolia Region	3,42 b	0,83		
	Black Sea Region	3,15 c	0,74		
	Aegean Region	3,94 d	0,76		
	Mediterranean Region	3,78 e	0,79		
	Eastern Anatolia Region	3,06 f	0,87		
	Southeastern Anatolia Region	3,22 c	0,75		
Avoiding	Marmara Region	3,33 a	1,08	27,373	0,000***
	Central Anatolia Region	3,16 b	1,07		
	Black Sea Region	3,22 a b	0,80		
	Aegean Region	3,96 c	0,89		
	Mediterranean Region	3,75 d	0,95		
	Eastern Anatolia Region	2,81 e	0,94		
	Southeastern Anatolia Region	2,82 e	0,81		
Compromising	Marmara Region	4,07 a	0,68	7,923	0,000***
	Central Anatolia Region	3,98 a	0,72		
	Black Sea Region	3,86 b	0,72		
	Aegean Region	4,21 c	0,73		
	Mediterranean Region	4,05 a	0,82		
	Eastern Anatolia Region	3,98 a	0,68		
	Southeastern Anatolia Region	3,50 d	0,83		

*** $p < 0,001$ ^{a, b, c, d, e, f} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 10. Differences between Conflict Management Methods and Status of the Enterprises

Conflict Management Methods	Status of the Enterprise	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Domestic Independent	4,17 a c	0,71	2,849	0,036*
	Foreign Independent	4,31 b	0,71		
	Domestic Franchise	4,22 c	0,62		
	Foreign Franchise	4,11 a	0,76		
Obliging	Domestic Independent	3,53 a	0,74	23,686	0,000***
	Foreign Independent	3,97 b	0,75		
	Domestic Franchise	3,43 c	0,73		
	Foreign Franchise	3,72 d	0,79		
Dominating	Domestic Independent	3,48 a	0,84	30,059	0,000***
	Foreign Independent	4,01 b	0,77		
	Domestic Franchise	3,46 a	0,81		
	Foreign Franchise	3,86 c	0,69		
Avoiding	Domestic Independent	3,34 a	1,01	34,349	0,000***
	Foreign Independent	3,98 b	0,90		
	Domestic Franchise	3,17 c	1,01		
	Foreign Franchise	3,80 d	0,94		
Compromising	Domestic Independent	3,95 a	0,72	13,040	0,000***
	Foreign Independent	4,29 b	0,79		
	Domestic Franchise	3,98 a	0,75		
	Foreign Franchise	4,11 c	0,77		

*** $p < 0,001$ * $p < 0,05$ ^{a, b, c, d} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

Table 11. Differences between Conflict Management Methods and Operating Period of the Enterprises

Conflict Management Methods	Operating Period	$\bar{X}$	s.d.	F	p
Integrating	Less than 5 years	4,17 a	0,74	0,320	0,811
	5-9 years	4,20 a	0,75		
	10-14 years	4,22 a	0,66		
	15 years and above	4,23 a	0,65		
Obliging	Less than 5 years	3,64 a	0,76	23,616	0,000***
	5-9 years	3,83 b	0,77		
	10-14 years	3,59 a	0,70		
	15 years and above	3,29 c	0,73		
Dominating	Less than 5 years	3,55 a	0,91	28,527	0,000***
	5-9 years	3,89 b	0,74		
	10-14 years	3,59 a	0,84		
	15 years and above	3,27 c	0,79		
Avoiding	Less than 5 years	3,65 a	0,94	34,776	0,000***
	5-9 years	3,76 b	0,92		
	10-14 years	3,49 c	1,07		
	15 years and above	2,92 d	1,03		
Compromising	Less than 5 years	3,96 a	0,76	2,657	0,047*
	5-9 years	4,11 b	0,79		
	10-14 years	4,08 b	0,68		
	15 years and above	3,98 a	0,73		

*** $p < 0,001$ * $p < 0,05$ ^{a, b, c, d} The difference between the groups that involve different letters for each method is significant.

The results of the one-factor variance analysis in Table 11 show a significant difference between the conflict management methods and the operating period of the enterprises at which managers work ($p < 0,05$), with the exception of the integrating method ($p = 0,811$; $p > 0,05$).

Conclusion and Discussion

This research, which evaluates the conflict management methods employed by managers of tourism enterprises, has found that managers are most likely to opt for the integrating, compromising, obliging, dominating and avoiding methods, respectively. The use of the integrating method, which is the most effective method of conflict management (Rahim, 2004), indicates the adaptation of a positive approach by managers during times of conflict. The reluctance of the managers to adopt the avoidance method, which involves negative behaviors such as retreat, non-involvement, indifference, and which leads to loss for the conflicting sides, reflects the consistency and the knowledgeable-ness of managers during the management of the conflicts.

This research has also analyzed the influence of personal characteristics of the managers and the characteristics of enterprises over the selection of conflict management methods. The results of the difference analysis conducted to find the relationship between the personal characteristics of the managers (age, gender, and education levels) and the conflict management methods employed showed significant difference in employing the obliging, dominating, and avoiding methods. Female managers hold the obliging, dominating, and the avoiding methods in higher regard than male managers. This finding reveals that female managers are more likely to use their authority, to be indifferent to the conflicts, or to be calm and not upset the conflicting parties. Besides, this research has also found that both female and the male managers are likely to use the methods of integrating and compromising. This finding is parallel to the studies of Özmen (1997), Sirivun (2001), Niederauer (2006), Şirin (2008), and Kırçan (2009).

Analyzing the differences between the ages of managers and their conflict management methods shows significant differences when employing the integrating and the obliging methods. The participants have positive responses for the integrating method as they get older. This finding shows that the experienced managers are likely to solve the interpersonal problems in a more rational way. Regarding the obliging method, the managers above 46 and below 25 do not make conces-

sions. This finding reveals that the managers in these age groups are more likely to prioritize their interests and use their administrative authorities over the subordinates.

We have also found significant differences between managers' education levels and their employment of the integrating, obliging, dominating, and avoiding methods. These methods have been frequently used by managers with associate degrees, and least used by primary school graduates. This reflects that primary school graduates do not have sufficient knowledge of conflict management methods and do not use these methods deliberately. On the other hand, managers with associate degrees use the integrating method in a rational way. However, since these managers have positive feelings on the obliging, dominating and, avoiding methods, we may argue that they have some improper tendencies when managing conflicts.

This research has also dealt with the results of the difference analysis related with the positions of the tourism enterprise managers (experience and administrative status) in the tourism sector. When comparing the conflict management method according to the managers' experiences we discovered that the integrating and compromising methods are mostly used by the managers with less than five years or more than 15 years of experience. These results indicate that these managers are more likely to pay attention to the conflicting sides' opinions and to search for a middle way. Additionally, managers with more than 15 years of professional experience are reluctant to employ the avoiding, dominating, and obliging methods. This shows that experienced managers are more likely to manage the conflicts in a professional way and to recognize and solve the problems rather than ignoring them. The above average employment of the obliging, dominating, and avoiding methods by the managers with less than 5 years of experience may be related with their lack of professional experience, the absence of prior experiences dealing with the specific conflicts, or with these managers' tendencies to rely on temporary solutions such as ignoring, making concessions, or suppression. The findings are parallel to the findings of the Niederauer's (2006) study.

This study also dealt with the differences between the administrative positions of the managers and their preferences when employing conflict management methods. The analysis shows that the department managers and the deputy department managers opt for the integrating, obliging, and avoiding methods. On the other hand, since the managers holding these positions

also prefer the dominating method, one may conclude that they adopt both the benign and the dominating administrative styles. The reluctance of director generals and the deputy director generals to employ the avoiding and the obliging methods indicates that top managers deal with the conflicts in a proper way. Finally, the hesitancy of the chiefs and deputy chiefs to use the integrating method reflects the professional inexperience and lack of knowledge of the junior managers.

The results of the difference analysis according to the characteristics of the tourism enterprise (type, location, status, operating period) shows that the managers of three-star hotels use all conflict management methods the least, while (A) group travel agencies prefer integrating and avoiding methods, the managers of five-star hotels employ obliging and dominating methods, and managers of four-star hotels use the compromising methods. These findings show that the managers of the five-star hotels adopt a generous, beneficent, and self-sacrificing approach in addition to using their authority during conflict management processes. On the other hand, the managers working in (A) group travel agencies have a participatory approach and are likely to listen to the conflicting sides, exchange information, and place more emphasis on problem-solving. However, they are also likely to intervene late, postpone the solutions, or indirectly deal with the conflicts. Although the compromising method is mostly preferred by the managers of the four-star hotels, the managers of the (A) group travel agencies and the five-star hotels use this method as well. Hence, one might claim that the managers of the (A) group travel agencies adopt more positive conflict management methods compared to the hotel managers generally. The comparison of the conflict management methods according to the geographical locations of the tourism enterprises shows that managers working in the Aegean region provide positive responses to all conflict management methods. On the other hand, managers working in southeastern Anatolian region have the most negative responses to the integrating and compromising methods, and those in eastern Anatolian region have the most negative responses to the obliging, dominating and the avoiding methods. In other words, managers working in the tourism enterprises located in the Aegean Region emphasize sacrifice and cooperation in order to manage conflicts, while those in the southeastern Anatolian region do not attach importance to these values.

Additionally, methods such as paying attention to the other side's demands, postponement, the neglect of conflicts, and the perspective that the dominance and the gains of the manager is essential for the conflict

management are highly valued by the managers working in Aegean Region whereas those in eastern Anatolian region do not pay attention to them.

This comparison of the conflict management methods according to the status of the tourism enterprises shows that all types of methods are used by managers of foreign independent firms. These managers' positive evaluations on the integrating, obliging, and compromising methods indicate that managers of the foreign independent enterprises handle conflicts in a proper way. However, the use of the dominating and the avoiding methods by the same managers signals problems with conflict management. On the other hand, managers working at domestic franchise firms are reluctant to use the obliging, dominating, and avoiding methods compared to managers in other firms. This signals that the managers of the domestic franchise firms adopt the proper approach to manage the conflicts.

The comparison of the conflict management methods based on operating periods shows significant differences when employing conflict resolution methods with the exception of the integrating method. The obliging, dominating, and avoiding methods are preferred by managers working in tourism enterprises with an operating period of 5-9 years. They are not preferred in tourism enterprises with an operating period of more than 15 years. This result may indicate a tendency for managers of tourism enterprises with an operating period of more than 15 years to prioritize the demands of the others, to emphasize organizational efficiency, and to deal with the conflicts more urgently because of organizational structures. However, the fact that these methods are mostly preferred by the managers of the enterprises with an operating period of 5-9 years shows that they tend to react to solve problems urgently and establish their administrative authority. They may also make concessions under unexpected conditions. This finding is verified by the fact that managers provided positive evaluations of the compromising method. However, we should recall that the practice of the compromising method may end up producing complex problems and be inadequate to resolving the conflicts (Rahim, 2002).

References

- Akkirman, A. D. (1998). Etkin Çatışma Yönetimi ve Müdahale Stratejileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (11): 1-11.
- Alexander, D. C. (1995). "Conflict Management Styles of Administrators in Schools for the Deaf: Teacher Perceptions of Job Satisfaction", Unpublished Doctoral Dissertation, Gallaudet University, Washington.
- Aritzeta, A. & Balluerka, N. (2006). Cooperation, Competition and Goal Interdependence in Work Teams: a Multilevel Approach, *Psicothema*, 18(4), 757-765.
- Asunakutlu, T. & Safran, B. (2004). Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan Çatışmalara Yönelik Bir Araştırma (Marmaris Turizm Sektörü Örneği), *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 26-49.
- Asunakutlu, T., Safran, B. & Akgöl, A. (2004). Cinsiyet Farklılıklarından Kaynaklanan Çatışmalar ve Bir Araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(1), 44-52.
- Aydın, M. (1984). Örgütlerde Çatışma, Ankara: Bas-Yay Matbaası.
- Badaracco, J. (1997). *Defining Moments*, Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Baykal, K. & Kovancı, A. (2008). Yönetici ve Astarları Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümüne Yönelik Bir Araştırma, *Havacılık ve Uçay Teknolojileri Dergisi*, 3 (3), 21-38.
- Brewer, N., Mitchell, P. & Weber, N. (2002). Gender Role, Organizational Status, and Conflict Management Styles, *The International Journal of Conflict Management*, 13(1), 78-94.
- Bumin, B. (1990). İşletmelerde Organizasyon Geliştirme ve Çatışmanın Yönetimi, Ankara: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını.
- Chaudhry, T. B., Shami, P. A., Saif, I. & Ahmed, M. (2008). Gender Differentials in Styles of Organizational Conflict Management, *International Review of Business Research Papers*, 4(4), 342-357.
- Cornille, T. A., Pestle R.E. & Vanwy, R.W. (1999). Teachers' Conflict Management Styles with Peers and Students' Parents, *International Journal of Conflict Management*, 10(1): 69-79.
- Çelik, A. (2011). Profesyonel Futbol Kulüp Yöneticilerinin Çatışmayı Yönetme Stratejilerinin Motivasyon Düzeyleriyle İlişkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, 25. 1-12.
- De Dreu, C. K. W., Evers, A., Beersma, B., Kluwer, E. S. & Nauta, A. (2001). A Theory-Based Measure of Conflict Management Strategies in the Workplace, *Journal of Organizational Behavior*, 22, 645-668.
- Dijkstra, M. T. M., Dierendonck, D. van, Evers, A. & De Dreu, C. K. W. (2005). Conflict and Well-Being at Work: The Moderating Role of Personality, *Journal of Managerial Psychology*, 20(2), 87-104.
- Everard, K. B., Morris, G. & Wilson, I. (2004). *Effective School Management*, London: Paul Chapman Publishing.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M. & Donnelly, JR., J. H. (2000). *Organizations: Behavior Structure Processes*, (3. edition), Boston: Irwin McGraw-Hill.
- Gümüşeli, A. İ. (1994). İzmir Ortaöğretim Okulları Yöneticilerinin Öğretmenler ile Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Biçimleri, Unpublished Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günbayı, İ. & Karahan, İ. (2006). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kurum İçi Çatışmaları Yönetim Biçimleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 209-230.
- Hodge, B. J. & Anthony, W. P. (1991). *Organization Theory: A Strategic Approach*. (4. edition), Boston: Allyn and Bacon.
- Karip, E. (2010). Çatışma Yönetimi (4. edition), Ankara: Pegem Akademi.
- Kırçan, E. (2009). İlköğretim Okulları Yöneticilerinin Çatışmayı Yönetmede Kullandıkları Çatışma Yönetimi Stratejileri, Unpublished Master's Thesis, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kim, N. H., Sohn, D. W., & Wall, J. A. Jr. (1999). Korean Leaders' (and subordinates') Conflict Management, *International Journal of Conflict Management*, 10(2), 130-153.
- Lydia, W. (2009). Conflict Management, Retrieved from: <http://dspace.polytechnic.edu.na/handle/10628/200>
- Kitchin, D. P. (2010). *An Introduction to Organizational Behavior for Managers and Engineers: A Group and Multicultural Approach*, Great Britain: Elsevier Ltd.
- Mirzeoğlu, N. (2005). Örgütsel Çatışma ve Yönetimi: Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Bir Uygulama, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 51-56.
- Niederauer, S. (2006). Üniversite Üst Düzey Yöneticilerinin Kişilik Tipleri ve Örgütsel Çatışma Çözme Stilleri, Unpublished Doctoral Dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özdamar, K. (2001). *Spss ile Biyoistatistik* (4. edition), Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özmen, F. (1997). *Fırat ve İnönü Üniversitelerinde Örgütsel Çatışmalar ve Çatışma Yönetimi Yaklaşımları*, Unpublished Doctoral Dissertation, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Elazığ.

- Peterson, R. S. & Behfar, K. J. (2003). The Dynamic Relationship between Performance Feedback, Trust, and Conflict in Groups: A Longitudinal Study, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 92(2003), 102-112.
- Rahim, M. A. (1983). A Measure of Styles of Handling Interpersonal Conflict, *Academy of Management Journal*, 26, 268-376.
- Rahim, M. A. (1992). *Managing Conflict in Organizations* (2. edition), Westport, CT: Praeger.
- Rahim, M. A. (2001). *Managing Conflict in Organizations*. (3. edition), Quorum Books Westport, CT: Greenwood Publishing Group.
- Rahim, M. A. (2002). Toward A Theory of Managing Organizational Conflict, *The International Journal of Conflict Management*, 13(3), 206-235.
- Rahim, M. A. (2004). *Rahim Organizational Conflict Inventories Professional Manual*, Bowling Green-Kentucky-USA: Center for Advanced Studies in Management.
- Rees, C., Kemp, D. & Davis, R. (2012). *Conflict Management and Corporate Culture in the Extractive Industries: A Study in Peru*, Corporate Social Responsibility Initiative Report No. 50. Cambridge, MA: John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Regnet, E. (1999). Yöneticiler Çatışmalarda Nasıl Davranır? (T. Aksanutlu & S. Zeybekoğlu, Trans.). *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 11-18, (Original work published 1996).
- Rhenman, E., Stromberg, L. & Westerlund, G. (1970). *Conflict and Cooperation in Business Organizations*. London: Wiley- Interscience.
- Rothwell, W. J. & Kazanas, H. C. (2003). *Planning and Managing Human Resources Strategic Planning for Human Resources Management*, (2. edition), Massachusetts: Human Resource Development Press, Inc.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K. & Bodine, R. J. (2007). *Okullarda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk Program Rehberi*, (F. G. Akbalık & B. D. Karaduman, Trans.), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Srivun, U. (2001). *An Investigation of The Primary and Secondary Conflict Management Style Preferences of Men and Women in The Role of Local Managers, International Managers, and College Students in Thailand*, Unpublished Doctoral Dissertation, Nova Southeastern University, U.S.A.
- Sportsman, S. & Hamilton, P. (2007). Conflict Management Styles in The Health Professions, *Journal of Professional Nursing*, 23(3), 157-166.
- Şahin, A., Emni, F. T. & Ünsal, Ö. (2006). Çatışma Yönetimi Yöntemleri ve Hastane Örgütlerinde Bir Uygulama, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 553-568.
- Şirin, E. F. (2008). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ve Çatışma Yönetimi Stratejilerinin İncelenmesi*, Unpublished Doctoral Dissertation, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şirin, E. F. & Yetim, A. A. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Stratejilerini Kullanma Düzeylerinin Yönetici ve Akademisyen Algılarına Göre İncelenmesi, *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu*, 4(4), 186-198.
- Ting-Toomey, S. (1994). Managing Intercultural Conflicts Effectively, L. Samovar & R. Porter (Editor.), *Intercultural Communication: A Reader*, (pp.360-372). 7. Edition, Belmont, CA: Wadsworth.
- Tjosvold, D. (1991). *The Conflict-Positive Organization- Stimulate Diversity and Create Unity*, New York: Addison-Wesley Publishing, Inc. U. S.A.
- Topaloğlu, C. (2005). Otel İşletmelerinde Örgütiçi Çatışmaların Oluşum Süreci ve Örgütsel Performans İlişkisi, *Balıkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 1-27.
- Üngüren, E. (2008). Örgütsel Çatışma Yönetimi Üzerine Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 880-909.
- Wall, J. A. Jr. & Callister, R. R. (1995). Conflict and Its Management, *Journal of Management*, 21(3), 515-558.
- Wilmot, W. & Hocker, J. (2001). *Interpersonal Conflict* (6. edition), Boston: McGraw-Hill.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi: Ön Lisans Düzeyinde Bir Uygulama

Melda HARBALIOĞLU^a İpek ÜNAL^b

^a Kilis 7 Aralık Üniversitesi Kilis Meslek Yüksekokulu

^b Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksekokulu

Özet

Bu çalışmada, ön lisans düzeyinde eğitim alan aşçılık programı öğrencilerinin mesleki tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksekokulu ve Yalvaç Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 158 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket sonucu elde edilen veriler kullanılarak dağılım, frekans, t testi ve ANOVA analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda, öğrencilerin en çok aşçılık mesleğinin bir alanında uzmanlaşmayı düşündükleri, aşçılık mesleğinin kendilerini maddi ve manevi açıdan tatmin edeceği, aşçılık mesleğindeki tecrübelerinin arttıkça mesleğe daha çok bağlanacağına inandıkları, halen okumakta oldukları aşçılık programını isteyerek seçtikleri belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından, aşçılık mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşçılık, mesleki tutum, ön lisans öğrencileri.

Abstract

The aim of this research is to determine the attitudes to the culinary profession associate degree students in the culinary program. For this purpose, it was carried out a survey of 158 students studying at Eğirdir Vocational High School and Yalvaç Vocational High School. Distribution, frequency, t-test and ANOVA analyzes were conducted by using the data obtained from surveys. As a result of this analysis, it was determined that the students are considering specialization in one area of culinary profession more and culinary profession satisfy themselves financially and morally. However, it was established that they will adopted their profession less their experience in the culinary profession increase and they willingly chose culinary program. Likewise, in terms of gender variable of students who participated in the survey, it was concluded that there is a significant difference among attitudes towards the culinary profession.

Key Words: Culinary, professional attitude, associate degree students,
Jel Code: I20, I23, L83

GİRİŞ

Dünyada yaşanan küreselleşme eğilimleri, turizm eğitiminin yapısını etkilemektedir. Artan rekabet koşulları, turizmde hizmet kalitesini ön plana çıkarmaktadır (Öztürk & Görkem, 2011:69). Türkiye’de turizm alanındaki gelişmeler ile birlikte yiyecek içecek sektörünün de gelişmesi bu alan üzerinde eğitim alan nitelikli personel ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyacın karşılanmasına engel olan en önemli sorunlardan biri, nitelikli aşçı yetiştirmektir. Aşçılık mesleğine ilişkin yeterliklerin ve tutumların kazanıldığı eğitim kurumlarının sahip olduğu olanaklar, aşçı adaylarının kendilerini mesleki olarak yeterli ve aşçılık mesleğine ilişkin olumlu tutum kazanmış birer aşçı olarak algılamalarında oldukça önemli bir role sahiptir (Kurnaz, Akyurt Kurnaz & Kılıç, 2014: 42). Buna bağlı olarak mesleğe yönelik tutum, mesleki yeterlilik algılarını ve meslekteki başarıları etkileyen önemli bir husustur. Mesleğe yönelik olumlu tutumlar geliştirilmesi, öğrencilerin mesleğini icra ederken daha etkili olmalarını sağlamaktır (Terzi & Tezci, 2007: 595-596). Hizmet sektöründe yer alan meslekler sevilmediği ve istenmediği takdirde yerine getirilmesi oldukça güç mesleklerin başında yer almaktadır. Birey, meslek seçimi yaparken; fiziksel özelliklerini, ilgilerini, yeteneklerini ve ekonomik imkânlarını dikkate almak durumundadır. Bu bağlamda, meslek seçmek; hayat biçimini seçmek demektir (Erdiñç & Kahraman, 2012: 231).

Aşçılık mesleği, mutfak planlaması, mutfak organizasyonu yapabilen, menü planlayan, soğuk, sıcak mutfak ve pastane ürünleri hazırlayabilen, dünya ve yöre mutfağına ait ürünleri hijyen ve sanitasyon kurallarına göre pişirebilen mesleki gelişime ilişkin faaliyetleri yürütüp müşteri memnuniyetine önem veren çalışma ortamını denetleyebilen nitelikli elemandır şeklinde tanımlanmaktadır (<http://ikmep.yok.gov.tr>). Aşçılık mesleği, ulusal aşçılık meslek standardına göre; belirli bir süre içerisinde kahvaltılar, çorbaları, zeytinyağlı yemekleri, mezeleri, hamur işi yemekleri, salataları, sıcak ve soğuk soslari, kırmızı et, kümes hayvanları, sakatat ve av hayvanları yemeklerini, su ve deniz ürünleri yemeklerini, sebze ve kurubaklagil yemeklerini, pilav ve makarna yemeklerini, tatlıları ve içecekleri, kendi başına hazırlama bilgi ve becerisine sahip nitelikli kişi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2007).

Unvanının gerektirdiği yetkiler çerçevesinde sorumlu olduğu iş ve işlemleri kanun ve diğer mevzuat düzenlemelerine uygun olarak yerine getiren birey olarak aşçının görevleri;

- Birimlerde çalışan personel için yemek hazırlamak ve belirlenen sürede sunumunu yapmak.

- Günlük mönüdeki servise sunulacak yemeklerin yeterli miktarda, istenilen kalitede ve zamanında hazırlanmasını sağlamak ve dağıtımını gerçekleştirmek.
- Yemekhane ve yemek dağıtım yerlerinin her türlü temizliği ve haşerelere karşı periyodik ilaçlamalarının yapılmasını temin ve takip etmek.
- Yemek pişirme ve hazırlanmasında belirlenen hijyen kurallarına uymak, miiyetinde çalışanların da uymasını kontrol etmek.
- Kendisine teslim edilen mutfak sabit tesisleri ile taşınır alet ve cihazların çalışır vaziyette olmasını sağlamak.
- Yemek listesinin hazırlanması ve gıdaların tesellümünde ilgili servis çalışanları ile birlikte görev yapmak.
- Mutfakta iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini uygulamak.
- Amirleri tarafından verilecek benzer nitelikteki diğer görevleri yapmaktır (www.sgk.gov.tr).

Geçmiş dönemlerde mutfak hizmetlerinin, baskıcı bir yönetim sergileyen ve mesleki birikimlerini astlarıyla paylaşmayan mutfak şeflerinin egemenliğindeydi. Fakat yıllarca sürebilecek bu mesleki gelişimi, mutfak eğitimi veren okullar, yiyecek içecek sektörünün ihtiyacı doğrultusunda daha kısa sürede vermektedir. Mutfak eğitimi veren okullar sadece kalifiye mutfak personeli yetiştirmekle kalmamış, halkın gözünde yemek pişirmenin bir meslek olarak kabul edilmesini de sağlamıştır (Hughes, 2003: 10). Bunun yanı sıra aşçılık mesleği nitelikli personel eksikliğinin görüldüğü bir meslek olarak bilinmektedir (Robinson & Barron, 2007 : 913).

Türkiye’de aşçılar, 1950’li yıllara değin usta - çırak yöntemi ile yetiştirilmiştir. 1950’li yıllarda İstanbul, İzmir ve Ankarada Meslek Odaları ve Belediyeler tarafından kısa süreli kurslarla aşçı yetiştirilmeye başlanmışsa da bu kurslar süreklilik göstermemiştir. Turizm Bakanlığının kuruluşundan sonra kısa süreli kurslar ve işbaşında eğitim kursları ile aşçılık eğitimi ele alınmıştır. 1961– 1962 öğretim yılında Ankara Otelcilik okulunun açılması ile aşçılık eğitimi örgün bir eğitim kuruluşunda verilmeye başlanmıştır. Türkiye’de orta öğretim düzeyinde turizm sektörüne yönelik mutfak (aşçılık) eğitimi 2005–2006 eğitim öğretim yılına değin sadece Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde verilmiştir. Bu tarihten itibaren, Kız Meslek Liseleri, Ticaret Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Çok

Programlı Liseler ve Açık Öğretim Meslek Lisesi gibi meslek liselerine de gerekli şartları taşımaları durumunda (öğretmen, atölye, donanım vb.) mutfak dalı açma hakkı verilmiştir (Öztürk & Görkem, 2011).

Ülke için ekonomik ve sosyal öneme sahip “yiyecek hazırlama ve pişirme” hizmetlerini yerine getirecek kişiler bilindiği gibi aşçılardır. Dolayısı ile mutfak çalışanlarına bu süreçte çok önemli vazifeler düşmektedir. Aşçılar iyi bir beslenme ve yemek hazırlama bilgisine sahip olmanın yanında iyi bir mutfak sanatı becerisine de sahip olmalıdırlar ve gelişen teknolojiye ayak uydurabilecek şekilde kendilerini yetiştirmelidirler. Bu açıdan mutfaklarda çalışan personelin beslenme konularında bilgilerinin uygulamaya yansımaları önem taşımaktadır (Karahana, 2010). Bu bağlamda, kalifiye bir mutfak personeli neyi, niçin, nasıl yapacağını en iyi şekilde bilmelidir. Aşçılar iyi bir mutfak sanatı becerisine sahip olmanın yanında gelişen teknolojiye ayak uydurabilecek şekilde kendilerini yetiştirmelidirler (Gömeç, 1995).

Araştırmanın temel amacı, ülke ekonomisine katkı sağlayacak ve sektörün aradığı nitelikli iş gücünü yetiştirmek amacıyla ön lisans düzeyinde meslek elemanı aşçılık programlarındaki öğrencilerin aşçılık mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi ve programın işlerliğinin belirlenmesine katkı sağlamasıdır. Aşçıların mesleklerine yönelik tutumları aşçılık mesleğinin yerine getirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Aşçı adaylarının gelecekteki mesleklerine yönelik tutumlarının bilinmesi, onların nasıl meslek elemanı olacağı hakkında bize öngörü sağlayabilir. Bu çerçevede, araştırmanın genel amacı, aşçılık programlarındaki öğrencilerin aşçılık mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi şeklindedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Askarian ve ark., (2004), İrandaki kamu ve özel hastanelerde çalışan yemek servis personelinin bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada, personelin bakteriler, soğuk ve sıcak yiyeceklerin depolama dereceleri konusunda iyi düzeyde bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Aslan & Çakıroğlu (2004), aşçıların besin güvenliği konusundaki bilgileri ve verilecek eğitimin bilgi düzeylerine etkisini inceledikleri çalışmada, personelin eğitim aldıktan sonra soruların tamamına yanlış cevap verme oranının azaldığı ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu saptamıştır.

Sargın & Çakıroğlu (2006), Ankara’da 4 ve 5 yıldızlı otellerde çalışan yiyecek-içecek personelinin besin hijyeni konusundaki bilgi düzeylerinin incelendiği çalış-

mada, otel çalışanlarından hiçbirinin besin güvenliği bilgi testinde “çok iyi” düzeyde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra 4 yıldızlı otellerde çalışan personelin %19.4’ünün, 5 yıldızlı otellerde çalışan personelin ise %27.3’ünün yeterli düzeyde bilgiye sahip olduğu bulunmuştur.

Terzi & Tezci (2007), tarafından Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını ölçmek üzere yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden, sosyal ve dil bilim alanlarında okuyan öğrencilerin ise fen ve matematik alanlarında okuyan öğrencilere göre tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca program ve sınıf değişkenleri açısından öğrenci tutumlarında anlamlı bir farklılık gözlenmediği belirlenmiştir.

Gürbüz & Kışoğlu (2007), tarafından tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ölçmek üzere yaptıkları çalışmada adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının fakülte değişkenine göre farklılaşmadığı, öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine göre ise adayların tutumlarında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında farklılık olduğu bulunurken, fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmen adaylarının üniversiteye girişte, üst sıralardaki tercihleri arasında eğitim fakültesi tercihleri bulunmasının, adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına bir etkisi olmadığı saptanmıştır.

Doğan & Çoban (2009), tarafından eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptıkları çalışmada öğrencilerin tutumlarının olumlu, kaygı düzeylerinin düşük ve tutum ile kaygı arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Kızların, mesleğini yakınlarına önerenlerin, mesleğini sevenlerin ve iş bulma konusunda iyimser olanların daha olumlu bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Çemrek & Yılmaz (2010), Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Aşçılık programlarında öğrenim gören öğrencilerin “Uygulamalı Mutfak Dersleri” hakkındaki tutum ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, Aşçılık Bölümü ile Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü öğrencileri arasında “uygulamalı mutfak derslerinde hocalarımızın bize karşı yaklaşımlarını beğeniyorum”, “uygulamalı mutfak derslerinde öğrendiğim bilgiler sektörde (ya da iş hayatında) işe yaramayacaktır” ve “uygulamalı mutfak dersleri gereksizdir” sorularına verilen cevaplar bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Öztürk & Görkem (2011), ulusal aşçılık meslek standardı çerçevesinde, öğrencilerin mesleki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları araştırmada, öğrencilerin gerek teorik, gerekse pratik yeterliklere kişisel bakım yapma, işe hazırlık yapma, makarna çeşitleri hazırlama ve hijyen kurallarını uygulama konularında kendilerini daha yeterli bulduklarını saptamıştır. Öğrencilerin, besin gruplarının günlük porsiyon miktarlarını belirleme, uluslararası özel çorba çeşitleri hazırlama, Türk mutfağına özgü sakatat yemekleri pişirme, Türk mutfağına özgü hoşaf lar hazırlama ve su ürünleri hazırlama konularında ise kendilerini en az yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Görkem & Öztürk (2012), ulusal aşçılık meslek standardı aşçı yeterlik kriterleri kapsamında, Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde mutfak eğitimi alan öğrencilerin teorik ve pratik yeterliklerinin belirlenmesine yönelik araştırma bulgularına göre, öğrencilerin; kişisel bakım, işe hazırlık, makarna ve pilav çeşitleri pişirme konularında, diğer konulara göre daha yeterli oldukları, besin gruplarının günlük porsiyon miktarlarının belirlenmesi, kritik kontrol noktalarını (HACCP) belirleme ve uluslararası özel çorba çeşitleri hazırlama konularında ise diğer konulara göre daha az yeterli olduklarını ortaya koymuştur.

Yukarıda sunulduğu gibi konu ile ilgili çalışmaların genellikle öğretmenlik mesleğine yönelik tutum veya öğrencilerin aşçılık mesleğine yönelik bilgi düzeyleri ve yeterlilikleri gibi değişkenleri saptamaya yönelik olduğu görülmektedir. Ancak bu konuda Kurnaz ve ark., (2014), inceledikleri çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmada ön lisans düzeyinde eğitim alan aşçılık programı öğrencilerinin aşçılık mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, faktör analizi ile öğrencilerin aşçılık mesleğine karşı tutumlarını belirli faktör grupları altında incelemiştir. Bu çalışmada Eğirdir ve Yalvaç Meslek Yüksekokullarında öğrenim gören aşçılık programı öğrencilerinin aşçılık mesleğine yönelik tutumlarının saptanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın hipotezleri ise şu şekilde oluşturulmuştur:

H1: Cinsiyet değişkeni açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum farklılaşmaktadır.

H2: Yaş değişkeni açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum farklılaşmaktadır.

H3: Not ortalaması değişkeni açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum farklılaşmaktadır.

H4: Sınıf değişkeni açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum farklılaşmaktadır.

H5:Öğrenim durumu değişkeni açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum farklılaşmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören ön lisans aşçılık programı öğrencilerinin aşçılık mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Eğirdir Meslek Yüksekokulu ve Yalvaç Meslek Yüksekokulu'nda 2013-2014 eğitim öğretim yılında aşçılık programında öğrenim gören 158 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada alan araştırması yöntemi kapsamında yapılandırılmış anket tekniği kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorulara, ikinci bölümde öğrencilerin aşçılık mesleği tutumlarını belirlemeye yönelik ifadeler yer verilmiştir. İkinci bölüm 27 olumlu ve 8 olumsuz olmak üzere toplam 35 ifadeden oluşmaktadır.

Üstüner (2006) tarafından geliştirilen geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu belirlenen öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinden uyarlanarak aşçılık öğrencilerinin mesleğe ilişkin tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçeğin Üstüner (2006) tarafından hesaplanan KMO değeri 0,91, iç tutarlılık katsayısı 0,93 olarak belirlenmiştir. Araştırmada, kullanılan ölçeğe ilişkin güvenilirlik testi uygulanmış olup, (cronbach's alpha)= 0,854 olarak bulunmuştur. Söz konusu değerlerin 0,80'den büyük olması, hazırlanan bu ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Özdamar, 1999:522).

BULGULAR

Anketler aracılığı ile toplanan verilerin istatistiksel analizleri için; araştırmaya katılan öğrencilerin özelliklerinin belirlenmesine ilişkin frekans ve yüzde hesaplamaları, demografik değişkenler açısından aşçılık mesleğine yönelik tutum arasındaki farklılıkları belirlemeye yönelik, t-testi ve Anova testi yapılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Erkek	87	55,1
Kadın	71	44,9
Yaş	N	%
18-19 yaş	54	34,2
20-21 yaş	104	65,8
Not Ortalaması	N	%
1,76-2,50 arası	91	57,6
2,51-3,25 arası	67	42,4
Sınıf	N	%
I. Sınıf	92	58,2
II. Sınıf	66	41,8
Öğrenim Durumu	N	%
I. Öğretim	80	50,6
II. Öğretim	78	49,4
TOPLAM	158	100

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 71'ini kadın, 87'sini erkek, %65,8'ini 20-21 yaş aralığı oluşturmaktayken, 18-19 yaş aralığında bulunan katılımcıların oranı %34,2'dir. Not ortalamalarına bakıldığında ise, örneklemin %57,6'sı 1,76-2,50 arası, % 42,4'ü ise 2,51-3,25 arasındadır. Araştırmanın örneklem grubunun büyük bir çoğunluğu birinci sınıf (%58,2) ve birinci öğretimdeki (%50,6) öğrencilerden oluşmaktadır (Tablo 1).

Öğrenciler, aşçılık mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik olumlu ifadelerle katılım durumlarına göre, en çok aşçılık mesleğinin bir alanında uzmanlaşmayı (soğuk, sıcak, pastane..) düşündüklerini (ort.4,41), aşçılık mesleğinin maddi ve manevi açıdan tatmin edeceğini (ort.4,35), aşçılık mesleğindeki tecrübelerinin arttıkça mesleğe daha çok bağlanacaklarına inandıklarını (ort.4,32), halen okumakta oldukları aşçılık programını isteyerek seçtiklerini (ort.4,32) ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, öğrencilerin insanlara bilmedikleri bir şeyleri tattırma düşüncesinin kendilerini mutlu ettiği (ort.4,28), aşçılık mesleğinde karşılaşacakları zorlukları aşabilecekleri (ort.4,27) ve bilgili, yeterli bir aşçı olacaklarını düşündükleri (ort.4,25) sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Aşçılık Mesleğine İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Olumlu İfadelere Katılım Durumları

	1	2	3	4	5	Ort.	Std Sapma
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)		
Aşçı olma düşüncesi bile bana cazip geliyor.	7,0	5,1	11,4	24,7	54,9	4,09	1,21
Tekrar bir meslek tercihinde bulunmam söz konusu olsa yine aşçılığı seçerdim.	9,5	6,3	21,5	23,4	39,2	3,77	1,29
Aşçılık mesleğinin bir alanında uzmanlaşmayı (Soğuk, Sıcak, Pastane vb.) düşünüyorum.	3,8	3,8	3,8	25,3	63,3	4,41	1,00
Aşçılıkta uluslararası boyutta başarı sağlayacağımı düşünüyorum.	2,5	6,3	17,7	40,5	32,9	3,95	1,00
Aşçılık mesleğiyle ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan memnunum.	3,8	5,7	7,6	31,0	51,9	4,22	1,06
Aşçılık mesleğinde karşılaştığım zorlukları aşabileceğime inanıyorum.	1,9	3,2	10,1	35,4	49,4	4,27	0,91
Sektörde kendime örnek alabileceğim profesyonel aşçıların olduğunu düşünüyorum.	3,2	5,7	7,6	31,6	51,9	4,23	1,03
Aşçılık mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum.	2,5	2,5	11,4	46,2	37,3	4,13	0,90
Aşçılığa ilişkin özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.	1,9	4,0	17,1	40,5	36,1	4,04	0,94
Aşçılığın bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.	3,2	2,5	12,0	41,1	41,1	4,15	0,95
Aşçılığı profesyonel bir biçimde yürütebileceğime inanıyorum.	1,3	3,8	13,3	43,0	38,6	4,14	0,88
İnsanlara bilmedikleri bir şeyleri tattırma düşüncesi beni mutlu ediyor.	3,8	3,8	7,0	31,0	54,4	4,28	1,02
Aşçılık yapan insanlara sempati duyarım.	3,2	5,7	13,3	39,2	38,6	4,04	1,02
Aşçı olduğumda yapabileceğim çok şey olduğunu düşünüyorum.	7,6	3,8	12,0	39,9	36,7	3,94	1,15
Aşçılığın çalışma koşulları bana çekici geliyor.	8,2	12,0	24,1	32,9	22,8	3,50	1,20
Aşçılık meslek bilgisi derslerinde başarılı olmayı önemsemirim.	3,2	6,3	11,4	32,9	46,2	4,13	1,05
Aşçılık yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.	3,8	5,1	10,1	30,4	50,6	4,19	1,06
Yemek pişirme, yiyecek, mutfak ve yemek kültürü konularında tartışır, konuşurum.	3,8	4,4	13,9	38,0	39,9	4,06	1,03
Bilgili ve yeterli bir aşçı olacağımı düşünüyorum.	1,3	3,8	13,9	30,4	50,6	4,25	0,92
Aşçılığın toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.	3,8	4,4	10,8	38,0	43,0	4,12	1,02
Halen okumakta olduğum aşçılık programını isteyerek seçtim.	3,2	4,4	8,9	24,7	58,9	4,32	1,02
Aşçı olarak yapacağım yemeklerin insanların damak tatlarına yön vermeyi gurur verici buluyorum.	3,8	3,8	5,1	34,2	53,2	4,29	1,00
Aşçı olduğumda çevre tarafından bana yeterli değerin verileceğine inanıyorum.	7,6	6,3	13,9	40,5	31,6	3,82	1,17
Aşçılık mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.	5,1	2,5	12,0	28,5	51,9	4,20	1,08
Bir ömür boyu aşçılık yapabilirim.	7,6	8,2	22,2	16,5	45,6	3,84	1,29
Aşçılık mesleğindeki tecrübem arttıkça bu mesleğe daha çok bağlanacağıma inanıyorum	3,8	2,5	10,1	24,7	58,9	4,32	1,02
Aşçılık mesleğinin beni maddi ve manevi açıdan tatmin edeceğine inanıyorum.	1,9	4,4	8,9	26,6	58,2	4,35	0,95

N:158 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum.

Tablo 3. Öğrencilerin Aşçılık Mesleğine İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Olumsuz İfadelere Katılım Durumları

	1	2	3	4	5	Ort.	Std Sapma
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)		
Aşçılık mesleği bana sıkıcı geliyor.	53,2	25,9	6,3	4,4	10,1	1,92	1,30
Aşçılık mesleğini seçtiğime pişman oluyorum.	49,4	28,5	9,5	6,3	6,3	1,92	1,19
Aşçılığın kişiliğime ve yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum.	39,2	30,4	13,9	7,0	9,5	2,17	1,28
Sektördeki mutfak çalışanlarının tavır ve davranışları mesleğime olan ilgimi azaltmaktadır.	18,4	18,4	22,2	27,8	13,3	2,99	1,32
Aşçı olacağımı düşünmek beni korkutuyor.	52,5	23,4	11,4	5,1	7,6	1,92	1,24
Bir meslek tercih etme durumunda olanlara aşçılığı tavsiye etmem.	45,6	17,7	14,6	14,6	7,6	2,21	1,35
Aşçılık mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.	25,3	16,5	30,4	18,4	9,5	2,70	1,29
Yemek pişirme, yiyecek, mutfak ve yemek kültürü konularında konuşmaktan hoşlanmam.	41,1	29,7	7,6	8,9	12,7	2,22	1,39

N:158 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum.

Aşçılık mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik olumsuz ifadelerle katılım durumlarına göre öğrenciler; aşçılık mesleğinin kendilerine sıkıcı gelmediğini (ort.1,92), mesleği seçtikleri için pişman olmadıklarını (ort.1,92) ve aşçılığın kişiliklerine ve yaşam tarzlarına uygun olduğunu (ort.2,17) ifade etmişlerdir (Tablo 3).

değişkenleri açısından aşçılık mesleğine tutumları arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bağlamda, aşçılık mesleğine yönelik tutum yaş, not ortalaması, sınıf ve öğrenim durumuna göre bir farklılık göstermemektedir (Tablo 4). Yaş, not ortalaması, sınıf ve öğrenim durumuna ilişkin ortaya çıkan tablo, H2, H3, H4 ve H5 hipotezlerinin desteklenmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Aşçılık Mesleğine Tutumları Arasındaki Farklılıkları

		Karelerin Ortalaması	Df	Karelerin Ortalaması	F	Anlamlılık
Cinsiyet	Between Groups	1270,996	1	1270,996	5,163	,024*
	Within Groups	38404,954	156	246,186		
Yaş	Between Groups	347,108	2	173,554	,684	,506
	Within Groups	39328,841	155	253,734		
Not Ortalaması	Between Groups	1174,242	3	391,414	1,566	,200
	Within Groups	38501,708	154	250,011		
Sınıf	Between Groups	597,093	1	597,093	2,384	,125
	Within Groups	39078,857	156	250,505		
Öğrenim Durumu	Between Groups	40,282	1	40,282	,159	,691
	Within Groups	39635,667	156	254,075		

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından aşçılık mesleğine tutumları arasında $p<0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bağlamda, aşçılık mesleğine yönelik tutum cinsiyete göre bir farklılık göstermektedir. Bu sonuç, aynı zamanda, H1 hipotezini yeterli kanıtla desteklemektedir.

Bunun yanı sıra, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, not ortalaması, sınıf ve öğrenim durumu

SONUÇ

Günümüzde yemek tüm toplumlarda önemli bir yer tutmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde de öncelikle temel ihtiyaç, sonrasında ise bir kültür simgesi olarak karşımıza çıkmıştır. Örneğin, aile, dostluk ve arkadaşlık bağlarını güçlendirmede, ziyafetlerde, eğlence amaçlı, yeri geldiğinde statü simgesi olarak toplumun hemen her alanında karşımıza çıkmaktadır. Aşçılık

mesleği de bu noktada devreye girmektedir. Aşçılara ÷lkemizde istihdam alanını en çok konaklama işletmeleri sağlamaktadır.

Günümüzde kalifiye personel ihtiyacı nedeniyle okullarda aşçılık bölümleri açılmaktadır. Bu araştırmada da, söz konusu bölümlerin ön lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerinin mesleki tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin mesleki tutumlarının cinsiyet, tutum yaş, not ortalaması, sınıf ve öğrenim durumu gibi değişkenler açısından farklılaşmasına bakılmıştır. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun erkek, 20-21 yaş aralığında, not ortalamaları 1,76-2,50 arası ve birinci sınıf, birinci öğretim öğrencilerden oluştuğu gör÷lmektedir.

Öğrencilerin aşçılık bölümünü isteyerek seçtiği, mutfağın bir alanında uzmanlaşmayı düşündüğu, aşçılık mesleğinin kendilerini maddi ve manevi tatmin edeceklerine inandıkları gör÷lmektedir. Bununla birlikte, öğrenciler aşçılık mesleğini seçtiklerinden dolayı pişman olmadıklarını, mesleğin sıkıcı olmadığını ve aşçı olma düşüncesinin kendilerini korkutmadıklarını; aksine bilgili, yeterli birer aşçı olacaklarını, aşçı olarak yapacakları yemeklerin insanların damak tatlarına yön verme düşüncesiyle gurur duyduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, not ortalaması, sınıf ve öğrenim durumu değişkenleri açısından aşçılık mesleğine tutumları arasında farklılıklar analizi sonucunda sadece cinsiyet değişkeni açısından aşçılık mesleğine tutumları arasında $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu gör÷lmüştür. Bu sonuç araştırmanın hipotezlerinden, H1 hipotezini yeterli kanıtla desteklerken, H2, H3, H4 ve H5 hipotezlerini desteklememektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular ve hipotezler ışığında, aşçılık programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu söylenebilir. Aşçılık güncel bir meslek olup, öğrencilere mesleğin belirli bir alanda uzmanlaşmalarını sağlamak adına gerekli bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin yemek pişirme, yiyecek, mutfak ve yemek konularında tartışabilecekleri platformlar oluşturularak bilgi ve becerilerinin ölç÷lmesi sağlanmalıdır. Bu sayede, öğrencilerin aşçılık mesleğinde karşılaşabilecekleri zorluklar daha kolay aşılabilecektir. Bununla birlikte, öğrencilerin tecrübelerinin artması, mesleğe yönelik tutumlarını daha olumlu kılacak, mesleğe olan bağlılıklarını arttıracaktır. Bununla birlikte gelecekte hizmet sektöründe çalışacak olan aşçı adaylarının mesleğe karşı tutumlarının ne olduğunun bilinmesi meslek öncesi eğitimde eğitim verenlere netür bir eğitim vermeleri gerektiği konusunda yol gös-

tereceği düşün÷lmektedir. Aynı zamanda aşçı adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutumlar geliştirmesi, aşçılık mesleğini yaparken daha etkili ve verimli olmalarını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Askarian, M., Kabir, G., Aminbaig, M., Memish, Z. A. & Jafari, P. (2004). Knowledge Attitudes and Practices of Food Services Staff Regarding Food Hygiene in Shiraz, Iran, *Infection Control and Hospital Epidemiology*, 25(1), 16-21.

Aslan, S. & Çakıroğlu, P. (2004). Aşçıların Besin Güvenliği Konusundaki Bilgileri ve Bu Konuda Verilecek Eğitimin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 6(11), 133-150.

Çemrek, F. & Yılmaz, H. (2010). Turizm Ve Otel İşletmeciliği İle Aşçılık Programı Öğrencilerinin Uygulamalı Mutfak Dersleri Hakkında Tutum Ve Düşüncelerini Ölçmeye Yönelik Bir Uygulama, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 203-220.

Doğan, T. & Çoban, A. E. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(153), 157-168.

Erdinç, B.Ş. & Kahraman, S. (2012, 12-15 Nisan). *Turizm Mesleğini Seçme Nedenlerinin İncelenmesi*, VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi: 229-237, Kemer, Antalya.

Görkem, O. & Öztürk, Y. (2012). Ulusal Aşçılık Meslek Standardı Çerçevesinde Öğrenci Yeterliklerine İlişkin Üç Boyutlu Değerlendirme, *SOİD Dergisi*, 9(1), 65-76.

Gömeç, İ. (1995). *Otel İşletmelerinin Beklentilerine Göre Otelcilik Okulu Mutfak Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Ankara.

Gürbüz, H. & Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Fenedebiyat ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 71-83.

Hughes, M. H. (2003). *Culinary Professional Training: Measurement of Nutrition Knowledge among Culinary Students Enrolled in a Southeastern Culinary Arts Institute*, Unpublished Doctoral Dissertation, Alabama University.

Karahan, C. (2010). *Aşçıların Beslenme Bilgi Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi Ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Kurnaz, A., Kurnaz, H. A. & Kılıç, B. (2014). Önlisans Düzeyinde Eğitim Alan Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 41-61.

MEB (2007). *Yiyecek İçecek Hizmetleri – Aşçı*, Ankara: MEB.

Özdamar, K. (1999). *Paket Programlarla Veri Analizi I*, Eskisehir: Kaan Kitabevi.

Öztürk, Y. & Görkem, O. (2011). *Mutfak Dalı Öğrencilerinin Mesleki Yeterliklerinin Değerlendirilmesi: Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama*, İşletme Araştırmaları Dergisi, 3(2), 69-89.

Robinson, R. N. S. & Barron, P. E., (2007). Developing a Framework for Understanding the Impact of Deskilling and Standardization on The Turnover and Attrition of Chefs. *Hospitality Management*, 26, 913-926.

Sargın, Y. & Çakıroğlu, P. (2006, 22-24 Mart). *Ankara'da 4 ve 5 Yıldızlı Otellerde Çalışan Yiyecek İçecek Personelinin Besin Hijyeni Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*. Ankara I. Uluslararası Ev Ekonomisi Kongresi.

Terzi, A. R. & Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 52, 593-614.

Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, İnönü Üniversitesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.

www.Sgk.Gov.Tr/Wps/Wcm/Connect/Eaaf068f.../2012_26.Pdf? (Erişim: 09.07.2014).

<http://ikmep.yok.gov.tr/?page=KatDown&view=list&file-id=100> (Erişim: 09.07.2014).

Extensive Summary

DETERMINATION OF PROFESSIONAL ATTITUDE OF CULINARY PROGRAM STUDENTS: AN APPLICATION IN UNDERGRADUATE LEVEL

HARBALIOĞLU*, İpek ÜNAL

Introduction

Culinary profession is defined as qualified persons who control the work environment, can make kitchen planning and organization, plans the menu, can prepare and control bakery products, can cook belonging to international and local products that according to the rules of hygiene and sanitation, conduct activities related to professional development emphasis is on customer satisfaction.

People are as known chefs who fulfill "food preparation and cooking services" which has economic and social importance for the country. Therefore, the kitchen workers has a very important task in this process. In this context, a qualified kitchen worker should know what, why, how to do it in the best way. Addition to having a good ability to culinary arts the chefs should educated themselves to be able to adapt to emerging technologies.

The main purpose of the research, is to examine attitudes towards the culinary profession of culinary programs vocational staff at the associate degree students which will contribute to the national economy and the industry is looking for a qualified workforce to educate and contribute to the determination of the program's functionality. Cookers' attitudes towards their profession is very important in the fulfillment of the culinary profession. In this context, the research hypotheses were formed as follows:

- H1:** The attitude of the culinary profession differ in term of the gender.
- H2:** The attitude of the culinary profession differ in term of the age.
- H3:** The attitude of the culinary profession differ in term of the average grade.
- H4:** The attitude of the culinary profession differ in term of the class.
- H5:** The attitude of the culinary profession differ in term of the education level.

Method

The aim of this research is to determine the attitudes to the culinary profession associate degree students in the culinary program. The research sample consists of 158 2013-2014 academic year studying in the culinary program students of Eğirdir Vocational School and Yalvaç Vocational School. In the research, Questionnaire technique was used which structured within the scope of the research method. Questionnaire was designed in two parts. Demographic factors were given in first part, to determine the attitudes of students to the culinary profession were given in second part.

Benefiting from the scale of attitudes towards the teaching profession which was developed based on the literature by Üstüner (2006) scale was used was to determine the attitudes of the culinary profession. Scale consists of including 27 positive and 8 negative expression total 35. The said scale is tested for reliability. Cronbach Alpha was calculated as $\alpha: 0,854$. According to the results used scales have highly reliability level.

For statistical analysis the surveys through the data collected; sampling group's properties for the determination of frequency and percentage calculations, the attitudes the culinary profession on demographic variables t-test and ANOVA test analysis was performed.

Conclusion

Today, meals are an important part of society. In the historical process, it has emerged first of all as a basic need, from then on, as a cultural icon. It appears about every area of society to strengthen family, friendship and friendship ties. However, it emerges as a symbol of status where appropriate in feasts. Culinary profession comes into play at this point. In Turkey, employment area is provided in accommodation establishments to cooks more.

Nowadays, culinary programs in schools are opened due to the need skilled staff. In this study, it is aimed to determination of students' professional attitude studying at associate degree. Besides it, it was analyzed to differentiate of professional attitude of the students in terms of variables such as gender, attitude, age, grade point average, class and education level. The majority of respondents are male, age range 20-21, the grade point average from 1.76 to 2.50, in first grade and formal education students.

Students are voluntarily chose culinary program and they are intending to specialize in one area of the kitchen. However, they believe that culinary profession will satisfy their material and spiritual terms. They do

* Corresponding author at: Kilis 7 Aralık University, Vocational College
Kilis /TURKEY

*E-mail: mharbalioğlu@kilis.edu.tr

not regret to select the culinary profession as well. They have stated that their professions are not boring and the idea of being the cook does not scare them. On the contrary, They expressed that they would be enough cooks and they were proud of this work.

In terms of gender variable of students who participated in the survey, since $p < 0,05$ it was concluded that there is a significant difference among attitudes towards the culinary profession. The results obtained in the study show that H1 hypothesis is supported with adequate evidence. However, H2, H3, H4 and H5 hypotheses are not supported.

In the light of findings and hypotheses obtained in the study, it can be said that cooking program students are generally positive attitude towards the profession. Culinary is a profession up to date and, students must acquire the necessary knowledge and skills to specialize in a particular area of the profession. In addition to, knowledge and skills of students should be measured by forming platforms in cooking, food, kitchen and dining issues. In this way, difficulties encountered in the culinary profession can be overcome more easily. At the same time, the increase in students' experiences will make more positive attitudes towards the profession and increase their commitment to the profession.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Çalışma Sunum Kuralları

1. Turizm Akademik Dergisi, hakemli bir dergi olup 6 ayda bir yayınlanmaktadır.
2. Turizm Akademik Dergisi'ne gönderilen çalışmaların daha önce hiçbir yerde yayımlanmaması veya yayınlanmak üzere sunulmamış olması gerekmektedir.
3. Turizm Akademik Dergisi'ne gönderilen çalışmalar, öncelikle şekil ve içerik yönünden dergi editörlüğü tarafından ön incelemeye tabi tutulmakta uygun bulunması durumunda daha sonra hakemlere gönderilmektedir.
4. Turizm akademik dergisine makale ile birlikte, araştırma notu, makale/kitap incelemesi, makale /kitap eleştirisi ve akademik görüş (akademik görüş yalnızca editör onayı ve/veya davetiyle) gibi çalışmalar gönderilebilir.
5. Dergiye sunulacak çalışmaların, makale gönder bölümünde sorun çıkması halinde info@turizmakademik.com adresine elektronik ortamda gönderilmeleri yeterlidir.
6. Dipnotlar, grafikler ve tablolar olabildiğince atıf yapılan sayfada veya hemen devamında yer almalıdır. Grafik ve tabloların altındaki notlar, bu materyalleri ana metne bakmaksızın anlaşılabilir hale getirme amacını taşımalıdır.
7. Tablo ve Şekillerin sayısı 6 olmalıdır. Tabloların numarası ve ismi üstte şekillerin numarası ve ismi ise altta olmalıdır. Dergiye gönderilecek çalışmalar Microsoft Word programında yazılmalıdır. Çalışmalarda; yazı tipi Times New Roman, yazı boyutu 12 punto, sayfa kenar boşlukları ise üstten 3cm, alttan 3cm, sağdan 3cm ve soldan 3cm olmalıdır. Paragraf başı 1cm içeriden yapılmalıdır. Paragraflar arasında üstten ve alttan 6nk boşluk bırakılmalıdır. Tablo, grafik ve şekillerin adları üstte ve ortada, bunların kaynakları ise sol altta Times New Roman karakteri ile 9 punto olarak verilmelidir. Tablo grafik ve şekiller Times New Roman karakteri ile 11 punto, numaralandırılması sırasıyla "1, 2, 3,..," şeklinde verilmelidir. Çalışmada birinci derece başlıklar büyük harfler ile koyu (GİRİŞ, KAVRAMSAL ÇERÇEVE), ikinci derece alt başlıklar kelimelerin ilk harfleri büyük ve koyu, üçüncü derece alt başlıklar sadece ilk harf büyük ve koyu şekilde yazılmalıdır.
8. Dergiye sunulan makaleler ya da diğer çalışmaların, Türkçe veya İngilizce dillerinde hazırlanmış olması gerekir. Çalışma makale ise ve Türkçe dilinde hazırlanmışsa, tam metinle birlikte 1200 kelimelik genişletilmiş İngilizce özet ile birlikte sunulmalıdır. Ayrıca çalışmada 150-200 kelime arası İngilizce ve Türkçe özet ile birlikte İngilizce başlık da yer almalıdır. Ayrıca genişletilmiş özet hariç çalışmalar 7000 kelime ile sınırlıdır. Özetlerde; amaç, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerinin yer almasına özen gösterilmelidir. Anahtar kelimeler 4'ten fazla olmamalı, hem Türkçe hem de İngilizce olarak belirtilmelidir. Özetlerde kısaltma kullanılmamalıdır. Çalışmalar
9. Gönderilen makalelerde mutlaka, iki rakamlı düzeyde (Örneğin; Q11) en az bir, en fazla üç adet JEL (Journal of Economic Literature) sınıflaması yapılmalıdır. Makalenin konu başlığına göre seçilmesi gereken JEL sınıflamaları için http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html adresinden yararlanılabilir. JEL sınıflaması özet kısmının altına yer almalıdır.
10. Tüm yazılar; Amerikan Psikologlar Birliği (American Psychological Association, APA) tarafından yayınlanan "The Publication Manual of the American Psychological Association" kitabına göre hazırlanmalıdır.

can Psychological Association (5th Edition), 2001” isimli kaynakta belirtilen yazım ilkelerine uygun olarak yazılmalıdır.

11. Metinde kaynaklara atıfta bulunurken yazarların soyadı ve yayın tarihi (ve gerekiyorsa sayfa bilgisi) kullanılmalıdır. Örneğin: Üner (2006)...; Tuna (2007: 182)...; Yeşiltaş (2013: 182-186)...; Aktepe & Gürlek (2005) 'e göre...; Kanten (2007) 'e göre...; Tuna & Yeşiltaş (2014)...; Üner, Aktepe & Tuna (2004)... gibi. APA atıf formatına uygun olarak, atıfta bulunulan kaynağın yazar sayısı 3 ile 5 arasında ise, kaynağa metin içinde ilk geçtiği yerde yukarıdaki gibi atıfta bulunulur: Üner, Tuna, Aktepe, Yeşiltaş & Kanten (1992: 154-198). Aynı kaynağa daha sonra yapılan atıflarda ilk yazarın ismi ile birlikte “ve ark.” ifadesi kullanılır: Üner ve ark. (1992: 154-198). Yazar sayısı 6 veya daha fazla ise atıf, metin içinde ilk geçtiği yerde ve sonrasında Üner ve ark. (2005: 154-198) olarak verilmelidir. Cümle sonunda birden fazla esere atıfta bulunuluyorsa bu kaynaklar parantez içinde alfabetik sıra ile verilmelidir. Örneğin: ...(Aktepe, 2000; Tuna ve ark., 1996; Yeşiltaş, Kanten & Gürlek, 2007).
12. Çalışmada kullanılan kitap, makale, bildiri, tez ve teknik not gibi kaynaklar, çalışmada alfabetik sıra ile kaynakça kısmında yer almalıdır.
13. Çalışmalar “Giriş, Kavramsal Çerçeve, Bulgular (Uygulamalı Çalışmalarda) ve Sonuç” bölümlerinden oluşmalıdır.

Kaynakçada

Kitaplar;

Yazarın Soyadı, ismin ilk harfi, yayın yılı, başlık, yayınevi, yayın yeri yer almalıdır.

Snedecor, G. W. & Cochran, W. G. (1989). *Statistical Methods* (8th ed.), Iowa State University Press, Ames, IA.

Sürelî Yayınlar/Makaleler;

Yazarın Soyadı, ismin ilk harfi, yayın yılı, derginin tam ismi, sayı, cilt, sayfa numaraları yer almalıdır.

Tuna, M. & Yeşiltaş, M. (2014). Etik İklim, İşe Yabancılaşma ve Örgütsel Özdeşleşmenin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1),

122-140.

Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations, *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182.

Bildiri;

Yazarın Soyadı, ismin ilk harfi, yayın yılı, kongre/konferans adı ve yeri yer almalıdır.

Elçi, M., Ergün, E., Yılmaz, C. & Alpkan, L. (2004, 14-18 July). *Ethical Climate and Organizational Performance: Evidence from a Turkish Public Organization*, Paper presented at the 13th. Annual World Business Congress of the International Management Development Association, Maastricht, Netherlands.

Tezler;

Yazarın Soyadı, ismin ilk harfi, yayın yılı, tezin tam adı, üniversite adı ve yeri yer almalıdır.

Yeşiltaş, M. (2012). Örgütsel Özdeşleşmenin Belirleyicisi Olarak Etik Liderlik ve Etik İklim: Otel İşletmelerine Yönelik bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

14. Gönderilen makalelere mutlaka giriş kısmındaki İngilizce özet (Abstract) bölümünden ayrı olarak, 1200 kelimedenden oluşturulması zorunlu olan “Genişletilmiş İngilizce Özet” (Extensive Summary) eklenmelidir. Bu kısım, Kaynakça’dan hemen sonra yeni bir sayfadan başlamalı ve çift aralıklı 4-5 sayfa (A4) uzunluğunda olmalıdır. İlk sayfanın başına “Extensive Summary” yazılmalı, hemen altına makalenin İngilizce başlığı ve onun altına yazarlarının isimleri ile İngilizce olarak çalıştıkları kurumlar eklenmelidir. Yazar/ lar’dan bağlantı kurulabilecek olan kişinin posta adresi, bu kişinin adına dipnot yapılarak, “Corresponding author at” başlığı ile Türkçe olarak verilmelidir. Aynı dipnota “E-mail Address” başlığı ile bu yazarın e-posta adresi de eklenmelidir. Genişletilmiş İngilizce Özet, mutlaka; Giriş (Introduction), Yöntem (Method), Bulgular (Results), ve Sonuç (Conclusion) bölümlerini içermelidir, başka bölümler eklenmemelidir. Genişletilmiş İngilizce Özet içerisinde yapılan atıflarda “ve ark.” yerine “et al.” kullanımına yer verilmelidir. Bu kısım makalenin temel noktalarını içerecek şekilde

dikkatlice hazırlanmalıdır. İngilizce makaleler için “Extensive Summary” bölümü gerekmemektedir. Not: Genişletilmiş İngilizce Özet bölümü makale- nin sayfa sayısını etkilemeyecektir.

15. Kaynaktan aynen alıntı yapıldıysa, kaynağa atıfta bulunurken sayfa numarası mutlaka verilmelidir.
16. Makalelerde dile getirilen düşüncelerden yazarları sorumludur.
17. Makalelerde Türk Dil Kurumu’nun (TDK) yazım kılavuzu ve yazım kuralları örnek alınmalıdır. Detaylı bilgi için TDK’nın web sayfasına bakınız: www.tdk.gov.tr. Yabancı sözcükler yerine olabildi- ğince Türkçe sözlükler kullanılmalıdır. Türkçe ‘de alışılmamış sözcükler kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilebilir.
18. Turizm Akademik Dergisi’nde özgün araştırmaların dışında zaman zaman çeviriler de yayınlanmaktadır. Yapılan çevirinin nerede yayınlandığını gösterir kopya da, yazar/lar’ın ve ilk yayının yapıldığı derginin onayı ile birlikte yazının eki olarak dergiye gönderilmelidir.
19. Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan yazıların yazılı ve elektronik ortamda tüm yayın hakları Turizm Akademik Dergisi’ne aittir.

